

EL MIRALL

desembre 1987

núm. 13

225 ptes (iva inclòs)

via de cintura - «pintado en madrid»
antoni caimari / josep carbonero

**TOTS
ELS QUI FEIM
EL MIRALL**

US DESITJAM

UN FELIÇ

I

VENTURÓS

1988

EL MIRALL

Revista mensual
Desembre - 1987 núm. 13
ANY I

Edita:
OBRA CULTURAL BALEAR

Publica:
Associació EL MIRALL

Informació i Correspondència:
Apartat de Correus núm. 179
Telèfons (971)-72.32.99/72.59.37
07080 - Palma (Mallorca)

Delegació a Barcelona:
c/ Montcada, 20 (Palau Dalmases)
08003 - Barcelona

Delegació a València:
c/ Moratín, 15
46001 - València

Director:
Climent Picornell

Cap de Redacció:
Pere Estelrich

Secretari de Redacció:
Miquel Company

Consell de Redacció:
Miquel Cardell
Bernat Calafat
Ramon Díaz i Villalonga
Jaume Falconer
Joan Font
Antoni Ginard i Bujosa
Mateu Morro i Marcé
Antoni Nadal i Soler
Francesca Sastre
Gabriel Seguí
Gaspar Valero i Martí

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Coberta:
Gravat del llunari quatre-centista de Bernat de Granollachs que representa el mes de desembre
(Bibl. de Catalunya)

Fotos: Última Hora

Producció, administració i publicitat:
Documenta Balear S.A.
c/ Pas d'en Quint, 3 entresol 3
07001 - Palma

Fotocomposició:
Documenta Balear S.A.

Impressió:
Interior: OMNIS.A.
Gremi Ferrers 42
Polígon de Son Castelló - Palma
Coberta: Xisco Arts Gràfiques
c/ del Baix Riera 1.A - Palma
Dipòsit Legal: P.M. 10-1987

Pàg. 5	EDITORIAL
Pàg. 6	XXV ANIVERSARI Miquel Alenyar, una nova imatge per a l'Obra
Pàg. 7	ENTREVISTA Francesc Farré: Josep Carbonero, a cor obert
Pàg. 10	TRIANGLEEFERVESCENT Climent Picornell: Pacte Cultural?
Pàg. 11	DECAPACAPD'ANY Antoni Ginard / Andreu Ramis: Desembre
Pàg. 12	ECONOMIA Ferran Navinés / Onofre Rullan: La via conservacionista al creixement...
Pàg. 16	COLONIALSIULTRAMARINS Robert Mosquera: On habita l'oblit
Pàg. 17	NATURA Pere Llofriu: La Jardineria: una activitat a reconvertir...
Pàg. 20	LIBERMONSTRUORUM Miquel Rayó: La Mirallina LA MOGUDA PLANETÀRIA Antoni Ginard: Reformes
Pàg. 21	CULTURA Andreu Salom i Mir: Els rètols comercials a l'illa de Formentera
Pàg. 23	SOCIETATPRETURÍSTICA Dolors Ladaria Bañares: Estudi de l'edifici de la Casa del Poble...
Pàg. 26	RECULL: D'AQUÍ I DEL MÓN
Pàg. 28	CULTURA Toni Marimón Riutord: Els Superherois no moren mai
Pàg. 30	TEATRE Josep A. Grimalt: Els Muts, d'Antoni Mus
Pàg. 31	L'ULL DE VELLUT Guiem Daviu: Bales
Pàg. 32	CINEMA Jaume Oliver i Adrover: Russell Freak Show
Pàg. 34	CRE-A-CCIÓ Miquel Rayó: Un Glop de Llet Verda
Pàg. 36	ART Miquel Alenyà: La pintura d'Antoni Fuster Jaume Torres i Estradé: «Pintado en Mallorca» Jaume Llabrés Mulet: Palau Sollerí: L'arc de la llum
Pàg. 42	ENTREVISTA Pere Estelrich i Massutí: Conversa amb Antoni Caimari
Pàg. 45	ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA Miquel Ferrà i Martorell: Com era la bandera islàmica de Mallorca
Pàg. 46	LLIBRES T.H./Gabriel Seguí: Selecció Francesc Florit i Nin: Col·lecció «Capcer»... Margarida Pons: Cos de Calitja

BÚSTIA

UNCURRICULUM PER A LA PAU

Una de les justificacions pels sacrificis i les despeses que l'educació exigeix a les societats és el seu valor per a la supervivència de la mateixa. En el moment actual, els perills que la contaminació i els excessos de la civilització industrial suposen per al present i el futur de la vida a la Terra han donat lloc a que les institucions educatives proposin i promoguin l'educació ambiental.

Hi ha un altre risc a la supervivència de la humanitat no menys greu que l'anterior, encara que no siguem conscients d'ell, i al que li manca una resposta institucional. Es tracta de l'amenaça de la guerra. Diguem-ho una vegada més: les superpotències tenen acumulades armes suficients per a assegurar-nos la destrucció mútua, total. Les despeses militar hipotequen el desenvolupament dels països poderosos i fan impossible l'ajuda efectiva als desenvolupats.

Tot aquest preàmbul és per justificar la necessitat improrrogable de l'educació de l'educació per a la pau. En aquest camp hi ha hagut iniciatives individuals, fins i tot d'institucions, però de caràcter aïllat i d'extensió insuficient. Són testimonis d'una situació de carència, gotes d'aigua dins l'oceà de l'educació.

Fan falta els mitjans proporcionats a la importància

de la finalitat. I entre ells, considerem imprescindible disposar d'un **Curriculum per a la Pau**, entenent per tal un conjunt d'objectius, continguts, principis metodològics i recursos orientats al plantejament i solució racional dels conflictes.

Per això és primordial reunir, inventariar i estructurar tots els coneixements vàlids que els diferents camps de la ciència i de les arts poden aportar al **Curriculum per a la Pau** per a continuació plantejar les investigacions orientades a resoldre els interrogants i contradiccions que puguin sorgir.

Aquesta és la tasca que s'ha proposat el grup del **Curriculum per a la Pau** format a Mallorca per persones de diferents nacionalitats i professions. La tasca és molt ambiciosa quasi utòpica, però ja s'han donat les primeres passes. si qualche lector vol fer amb nosaltres el camí es pot dirigir a la següent adreça:

GRUP DE CURRICULUM PER A LA PAU. Facultat de Filosofia i Lletres, carretera de Valldemossa, s/n. Palma.

Sebastià Barceló Castillo.

L'ART A L'ABAST DE TOTHOM Litografies, Gravats Xilografies, Biblioфіlia

Obra de:

MAGÍ BALETA · MIQUEL BARCELÓ · JOAN BENNÀSSAR · ENRIQUE BROGLIA · MIQUEL BRUNET · RAMON CANET · PEP CANYELLES · MARIA CARBONERO · PEP COLL · ANA COMELLAR · CRISTINA ESCAPÉ · JOAQUIM ESCUDER · SOL FÀBREGA · ESPERANÇA GARCIA · JOAN GOMILA · ELLIS JACOBSON · RAFEL JUAN · ALEIX LLULL · MIRÓ LLULL · JULI RAMIS · J. CARLOS REGO · MANOLO REY · JOAN RIUTORT · ROCA FUSTER · HORACIO SAPERE · TOLO SEGUÍ · FEDERICO SOBERATS · ANTONI-O SOCIÉS · ALICIA VELA · LUIS VIVES · XAM

EDICIONS **6a** OBRA GRÀFICA S.A.

Puresa, 8

Telf. 72 57 61

07001 PALMA

Estic interessat a rebre informació sobre l'obra editada, amb especials condicions de subscripció.

Nom

Adreça

Població

Telèfon

VINT-I-CINC ANYS DE L'OBRA CULTURAL BALEAR

El 21 de Desembre de l'any 1962 es constituí la societat civil «Obra Cultural Balear» per -entre altres coses- impulsar i fomentar els estudis literaris, històrics i lingüístics, la celebració de concursos per premiar obres literàries i artístiques, subvencionar llur aplicació o edició, i qualsevol altres activitats anàlogues o concordants relacionades amb les formes d'expressió autòctones de les illes Balears». Voleu més mà esquerra, per no dir el què de fet es volia dir sense que se'n temessin? Ara farà vint-i-cinc anys. Justament aquest mes de Desembre es reuniren una partida de gent de la «ceba» (era, si més no, una autodenominació a mig camí entre la pietat, la metàfora i el valor) per provar de fer quelcom a favor de la nostra cultura, la llengua i el país.

Temps era temps... la realitat d'ara fa un quart de segle poc s'assembla a la d'ara mateix. El fet, però, és ben remarcable, car d'aquella llavor n'eixiren fruits ara ben visibles i amb ànim de millorar: l'«Obra Cultural Balear» que es veu actualment, amb un augment constant de socis i delegacions a pobles de Mallorca. No cal tampoc exagerar però sí mantenir, al manco, l'optimisme. Sobretot si tenim en compte que l'OCB després d'haver passat una època que en Salvador Espriu catalogaria com «salvadora dels mots i retornadora del nom de cada cosa», entrà -posteriorment- com exposava Josep M. Llompart a «EL MIRALL» en un temps d'eufòria i de primavera civil... *refugium peccatorum* de totes les resistències, la nostra associació havia esdevingut símbol d'aquesta mateixa resistència. Per molts de sectors era respectada, per d'altres era admirada, i per alguns, fins i tot temuda. Seguiren però els anys dels desencís i del pessimisme. L'OCB, buida de les conspiracions d'altre temps, s'hagué de plantejar quina hauria de ser la seva funció adequada als nous temps. La sobrevivència i la consolidació foren altre pic, mèrits atribuïbles a les juntes que han precedit l'actual.

De totes les maneres l'entitat ha trobat en les noves circumstàncies un bon camí. L'OCB ha anat, en aquest darrers temps incorporant àrees de responsabilitat i gestió que l'han trasformat molt. A més d'editar EL MIRALL, té esment en activitats com VOLTOR (que fa arribar TV3 i farà arribar tot d'una ja Catalunya Ràdio i Catalunya Música i es proposa empenyer la sortida d'un setmanari popular en català ben prest), s'encarrega d'or-

ganitzar Cursos de Català per a adults amb més de 2000 alumnes, té quasi vint delegacions a pobles, acull la CENC (Comissió per a l'Ensenyament i Normalització del Català) amb la seva tasca de promoció de l'ensenyament en català a escoles i instituts de Mallorca, a més de les ja tradicionals activitats de l'OCB, entre les quals hi destaca el vetllar per a la difusió i aplicació de les conclusions del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana i de la LLei de Normalització Lingüística. S'ha d'afegir a tot això el projecte d'obertura del «Centre Cultural Polifuncional» al casal que Joan Alcover llegà a la nostra entitat.

Aquest conjunt de projectes donen, com es veu, un nou caire a l'OCB, la qual ja sense traves ni eufemismes -com s'hagué de fer fa vint-i-cinc anys- als nous estatuts aprovats el desembre de l'any 1986, manifesta clarament quin és el seu sentit i la seva finalitat en l'actualitat: defensar i promoure la llengua i la cultura catalana i la identitat nacional dels pobles de les illes. Esperem que en una propera reforma d'aquests estatuts no sigui necessària la paraula defensa -això implicaria la no agressió- i, en canvi, la promoció sigui un objectiu prioritari. Tot i que no poden ser massa optimistes, sí que podem congraciar-nos d'aquest aniversari, de la tasca feta i de la per fer.

«EL MIRALL» amb el suport:

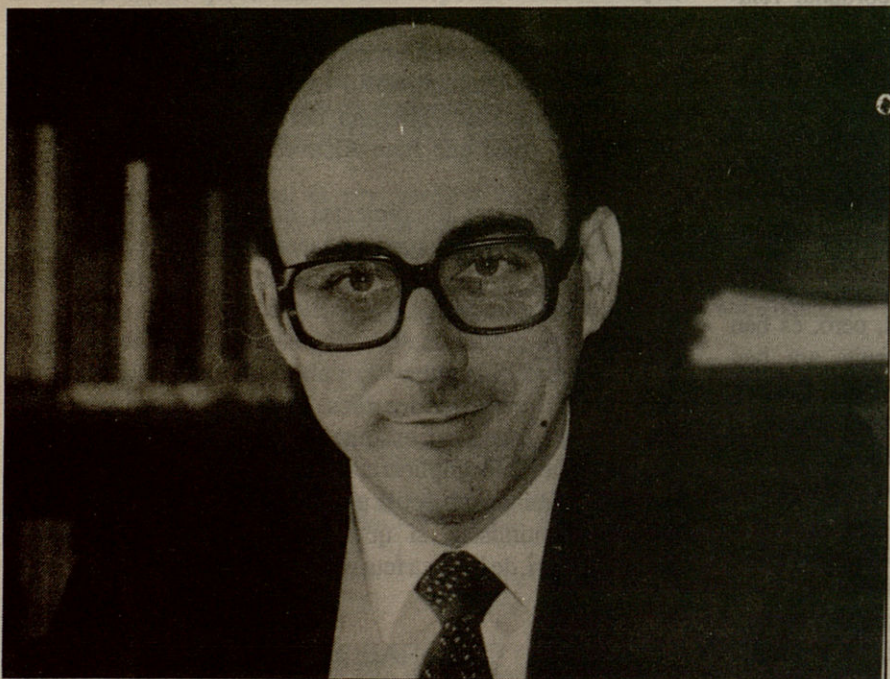
fundació compràs de cultura catalana

XXV ANIVERSARI

MIQUEL ALENYAR, UNA NOVA IMATGE PER A L'OBRA

Miquel Alenyar va néixer a Palma l'any 1939. Es llicencià en Econòmiques amb el número 1 de la seva promoció. Com a economista, ocupa càrrecs de responsabilitat a GESA i a Banca Catalana. Com a investigador, ha publicat diversos llibres i articles especialitzats en economia. Afirmar que li agrada treballar en equip. Ha col·laborat a El Mirall amb diversos articles sobre pintura.

Miquel Alenyar és ara el nou president de l'Obra Cultural Balear.

Miquel Alenyar, nou president de l'Obra

-No sempre hi ha una visió encertada del que és l'OCB en realitat. Quina creu, vostè, que hauria de ser la imatge real de l'OCB?

-S'hauria de rompre amb la imatge excessivament esquerrana de l'Obra. L'Obra no és esquerrana, és pluralista. Hi ha gent de tota casta de tendències. La nova Junta Directiva és pluralista, espigolada. Reflectirà el pluralisme de l'associació. En conseqüència, quedarà molt marcada i, per tant, en aquest sentit, allunyada d'una lluita partidista o d'una determinada tendèn-

cia política. La política l'hem de deixar una mica per als polítics. L'Obra Cultural Balear el que ha de fer és la feina monogràfica de defensar la llengua, i deixar que els polítics facin altres coses que no siguin pròpiament nostres. Pocs mitjans com tenim, els aplicarem a tot allò que ens interessa més com a objectiu prioritari. De cara a l'assoliment de tot això, necessitam una nova imatge pública.

-I com es concretaria aquesta nova imatge de l'OCB?

-L'ha de definir la Junta, però

jo crec que la nova imatge ha de ser molt pluralista, on càpiga gent de tota casta. És pluralista en relació amb l'edat, les ideologies i les estratègies. Volem fer una institució popular que pugui arribar a molta gent i això exigeix rebaixar tots els plantejaments radicals, perquè quan més radicals siguem, més minoritaris serem. L'Obra Cultural Balear té l'obligació amb la societat de les illes Balears de ser una associació majoritària. No ens hem de conformar amb 2.000 associats. N'hem d'aconseguir 5.000 o 6.000. I, a més, a més hem de ser vistos amb simpatia per 600.000 persones.

-A diferència dels primers socis de l'any 62, ara els socis del 87 demanen unes contrapartides. Què poden trobar a l'Obra?

-De moment, poques contrapartides immediates. Però el que vol la gent és que es facin coses. I si es fan bé, respon. La resposta dels darrers anys n'és una bona mostra. L'Obra és com una màquina de fer coses ben fetes, per això hi ha una gerència i una administració, per fer de l'Obra una entitat més participativa. Encara que hi hagi entrebancs, si se saben resoldre la gent no es queixa. Se queixa, quan hi ha un fracàs o una ensopegada. No obstant això, han anat bé l'Encontre de Cultura a les Balears, la TV3 a Mallorca, el II Congrés Internacional de la Llengua... Hi ha una base que permet pensar que es poden fer moltes més coses.

JOSEP CARBONERO, A COR OBERT

Francesc Farré

Fins fa poc, Josep M. Carbonero era director de l'Hospital General, depenent del Consell Insular de Mallorca. Jeroni Albertí confiava en la seva gestió. Amb Joan Verger, Carbonero ha fruit per primera vegada de les seves vacances. El seu substitut, Gustavo Muñoz ha començat a fer els primers canvis. Carbonero s'estima més no comentar-los.

Ecologista, home d'esquerres, preocupat per la cultura, Carbonero defuig de tots els dogmatismes. Durant set anys ha demostrat ser un gestor brillant al front de l'Hospital General. Per a ell la sanitat és abans que res un servei públic.

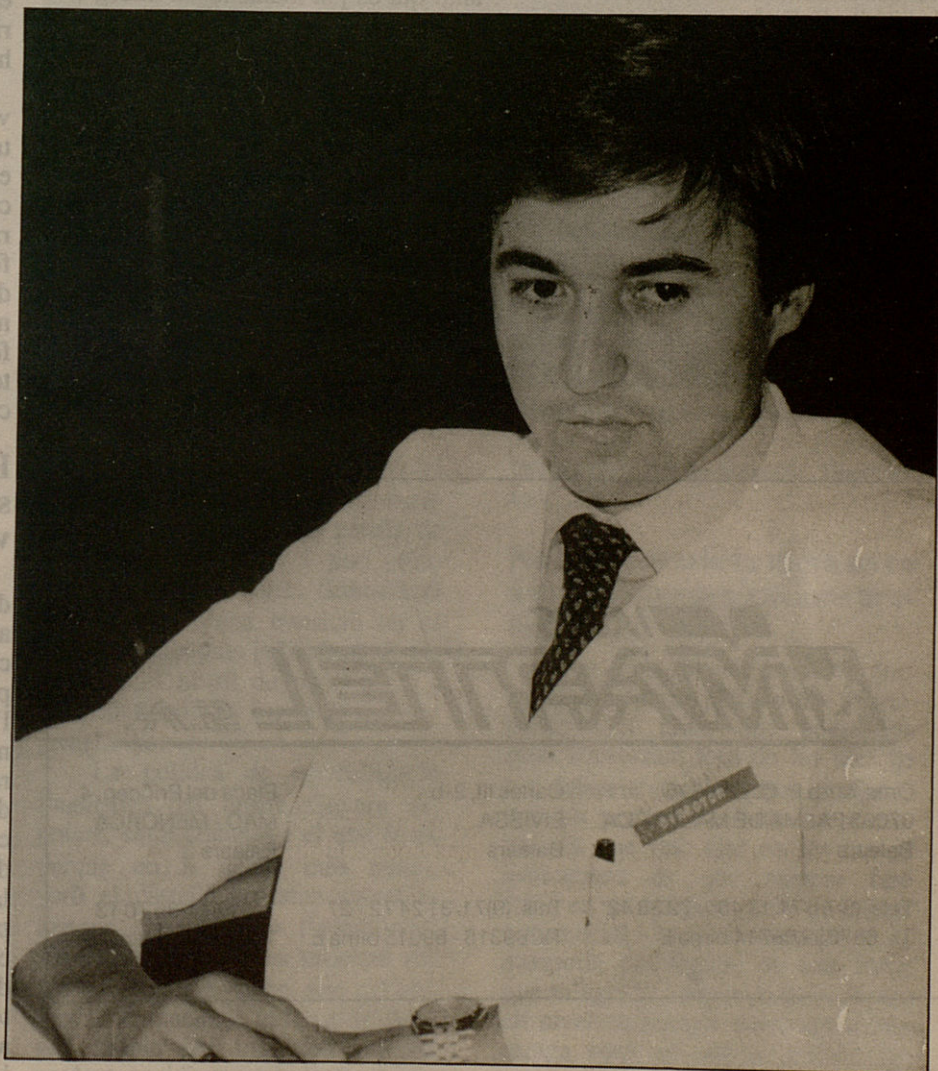
«Feia 7 anys que no tenia vacances, és una sensació estranya, però interessant. Et trobes amb una ciutat diferent de quan fas feina.»

«Es bo poder trepitjar el carrer, passejar i fer unes vacances urbanes, serveix com un procés de desintoxicació d'una feina intensa. Ara quan entr a l'Hospital General tinc una sensació com d'alivi, ja que no he de preocupar-me de la gestió del centre, sinó de les meves inquietuds personals i professionals.»

Un balanç de 7 anys de gestió pública que ha prestigiats l'Hospital General.

«Jo com a director mai he tingut un sentit patrimonial del centre, encara que he passat moltes hores aquí dins i l'estim per damunt del que és una feina habitual.

Quan vaig entrar fa set anys, l'Hospital General era un centre auxiliar on la gent anava per obligació i l'atenció era molt limitada. Avui ens trobem en un canvi molt radical, és un centre ben considerat per la població, on la gent demana per anar-hi amb un bon rendiment i que ha produït un canvi de concepte del que és un centre públic, amb un tractament adient i modern. L'èxit no és gràcies a jo només, sinó una feina d'equip i

Josep Carbonero ex-director de l'Hospital General

que cadascú ha complert amb entusiasme la seva obligació. L'Hospital tenia més recursos humans que tècnics i la meua relació amb la gent ha estat excel·lent i he tingut la sort de tenir un col·lectiu de metges i infermers molt motivat i ben preparat. Aquesta ha estat la clau de l'èxit i és la garantia perquè segueixi tirant endavant en un futur».

Hospital públic, un servei per a tothom.

«Els centres públics i els privats tenen unes concepcions ben diferents. Els hospitals privats han de vendre un producte i cercar beneficis i rendibilitat.

El benefici d'un hospital públic és el rendiment social, donar un nivell d'eficiència amb el cost més reduït possible. La gestió també es distingeix, jo no hauria estat la persona més adequada per un centre privat, ja que entenc l'Hospital com un servei i no com un negoci. Nosaltres no cercam una competitivitat amb altres centres, fem una feina de beneficiència i de complementació de serveis dins d'un concepte de sanitat pública».

Dependre del Consell Insular de Mallorca és un avantatge

«Tenir un centre de decisió a prop i no dependre de centres d'acció més amplis o plurihospitalaris és sempre positiu i permet certa autonomia i capacitat de decisió aviat per realitzar una sèrie de transformacions. Com a mínim, mentre Jeroni Albertí ha estat el president del Consell Insular que estat un persona que ha entès molt bé el que era un fet hospitalari públic i ha estat una persona molt intuïtiva que coneixia molt bé el món de l'empresa i les tècniques a aplicar a l'hospital eren tècniques d'empresa. La sintonia anava per aquí i a nivell personal és una persona extremadament civilitzada amb qui es pot mantenir un diàleg i mai hi hagut cap problema per entendre's».

Un hospital públic té una dinàmica pròpia que cal anar treballant.

«El procés d'un hospital sempre canvia, especialment quan més s'agilitza i dinamitza. Els nostres objectius han estat conformar una xarxa pública amb uns determinats recursos i serveis sense oblidar de

donar constantment un nivell de qualitat digne.

No he tingut por a cometre errors, si mai t'equivoques no pots modificar un funcionament deficient, ja que no ho intentes per por. Ara he deixat d'equivocar-me perquè he deixat de prendre decisions. El balanç es bo ja que calia canviar el funcionament de l'hospital, intentar que arribes al conjunt de la població amb un bon nivell i amb una capacitat de gestió, aprofitant i transformant estructures antigues, i tot això s'ha conseguit. Ara cal consolidar la situació, continuant un procés de renovació i reciclatges amb una formació continuada i atendre a les exigències de la població que cada vegada són més fortes si no s'arribaria a un estancament i començaria un deteriorament i d'exemples d'això n'hi ha molts i ben prop de nosaltres.

Hi ha una cosa que hagués volgut fer i no estat possible, el tracte de sectoritzar l'hospital, que en un sector de la població tingués com a referència l'Hospital General i que inclús s'integrés d'una forma completa en la xarxa pública de l'Insalud d'una forma funcional, distribuïnt la població de forma territorial, perquè tothom tenguí un hospital com a referència».

He dimitit perquè els criteris sanitaris del Consell han canviat.

«El Consell més que canviar de color ha canviat els seus criteris amb un nivell d'intervenció política molt alt; jo he dimitit perquè els punts de vista de com s'ha de dur l'Hospital són molt diferents. Les meves propostes han passat darrerament sempre opaques per part del Consell i com que existeix un control polític de l'Hospital hi ha d'haver un nivell de sintonia amb la persona que el dirigeix i aquesta persona no podia ser jo. Al meu entendre de la sanitat pública, un director d'hospital ha d'esser un tècnic absolutament independent amb una alta qualificació de gestió i poder disposar d'una certa auto-

Oms, 50-b P. O. Box 696
07003 PALMA DE MALLORCA
Balears

Carles III, 2-b
EIVISSA
Balears

Plaça del Príncep, 4
MAÓ - MENORCA
Balears

Tels. (9)71/71 13 46* - 72 38 42*
Tx. 68705 - 68714 bima E

Tels. (9)71/31 24 72 - 27
Tx. 69318 - 69015 bima E

Tel. (9)71/36 70 13
Telèx 69434 bima E

nomia pròpia. Fins ara la intervenció del Consell ha permès una autonomia de gestió, però ara el càrrec de confiança requereix una sintonia política».

Som una persona d'esquerreres.

«No he militat mai a cap partit polític però som una persona d'esquerreres. Una militància requereix una sèrie de compromisos concrets dels quals mai he estat massa sensible i a més a més no sóc dogmàtic. Avui pareix continua essent mal vist ser d'esquerreres, jo ho sóc com una filosofia que sintonitza amb el que és el pensament tradicional d'esquerreres amb la incorporació de la defensa dels treballadors, de la natura o del feminisme. El dogmatisme no és un monopoli de les esquerreres, també n'hi ha a la dreta; d'exemples en tenim a les Illes, com també de burocratització o atrofia d'idees. La persona d'esquerreres és el que intenta discutir, arribar a conclusions després de pensar moltes coses i intenta adequar-se a la realitat. Jo estic a favor de la pau, del desarmament i en contra de que Espanya estigui en la OTAN, tot això són coses que en motivem en el meu pensament.

En el món de les creences, cada malalt és un món i cal conèixer al malalt com a persona i ser molt respectuós. En el meu cas tinc unes creences poc arrelades, em considero un materialista històric, no obstant, crec, que cal diferenciar el que són les creences i el que és la religió, moltes vegades quan es parla de religió és com quan es parlava del «partido», les religions són les aplicacions pràctiques de determinades creences i tenen unes limitacions com els partits».

La cultura d'aquest país va molt malament.

«La gent d'aquest país no llegeix i té una resposta molt baixa cap a unes signes culturals molt evidents com és la pròpia llengua. Hem preocupat l'estructura social del país, tenim un teixit social poc homogeni on el corporativisme i

Després de 7 anys, les primeres vacances

els grups de influència juguen el seu paper. Estam en una democràcia poc participativa, els canals de participació són pocs i poc utilitzats, estam en una democràcia jove sortida d'una transició on el nivell de llibertats individuals és alt però no el nivell de participació i els poders públics fan molt poc per arreglar-ho.

La política de normalització lingüística del nostre Govern és, potser, entre cometes i el que fa és perquè no li queda més remei, però el castellà continua essent la llengua utilitzada per l'administració autonòmica. No és suficient ensenyar el català, si no que cal ensenyar en català i utilitzar la llengua pròpia per tot, sinó s'estarà perdent posicions amb l'actual po-

lítica de normalització lingüística».

No interposaria la meua terra a la feina per aspiracions professionals.

«Jo tinc unes arrels molt fortes a Mallorca, però si en proposessin una feina que considerés molt interessant fora de les illes no ho dubtaria; en la meua professió tinc un pensament molt internacional. El que tinc clar en les meves aspiracions és que sempre faré feina en un hospital. Som un metge assistencial i la meua especialitat és anatomia patològica; és una feina que m'agrada i aspiro a tenir el més alt nivell tècnic per donar tot el que sàpiga com un servei públic. De moment, no em plantejo fer feina

en un altre lloc que no sigui l'Hospital General, però la vida són cerques que en el meu cas duren 7 anys. Ara comença una nova etapa de la meua vida que voldria que fos estrictament tècnica i professional».

Un nou Hospital a Mallorca és tant necessari a Manacor com a Palma.

«La polèmica de la ubicació del nou hospital és una discussió fictícia. La situació sanitària tant a Palma com a la resta de l'illa és xerxa. Actualment s'ha d'aprofitar al màxim tots els recursos existents amb la utilització conjunta i complementària de tots els serveis sanitaris. Pot ser positiu l'hospital a Manacor per canviar territorialment el malalt que està centralitzat a Palma, així cal modificar el model sanitari actual, però també fa falta un nou hospital a Palma com a mínim de 400 llits; és necessària una xarxa d'atenció per cobrir les necessitats de la població de cara a l'any 2000. Així demanaria a mitjan termini un hospital bàsic de 100 llits a Manacor i d'un nivell superior a Palma; d'altra manera no serà possible una ordenació sanitària amb una vocació de servei públic.

**Llibreria
Jaume de Montsó**

Passatge Joan XXIII, 1-B
«Los Geranios»

Tel. 72 19 31

07002 PALMA DE MALLORCA

TRIANGLE EFERVESCENT

PACTE CULTURAL?

CLIMENT PICORNELL

Em vaig topar aquest estiu a Prada de Conflent -amb motiu de la Universitat Catalana- amb en Salvador Cardús. És sociòleg i professor de la Universitat Autònoma de Barcelona. Em va explicar que el curs que ell donava tractava sobre l'anàlisi sociològica de la Cultura. Ja que tenia alguna hora lliure hi vaig acudir, tot i que no ho vaig fer regularment.

La discussió anava sobre el concepte del gust, el mercat cultural, les necessitats culturals, l'alta i la baixa cultura, P. Bourdieu i J. Baudrillard, la cultura a casa nostra, la política i les institucions culturals.

Així un bon dia sortí en Salvador dient que era el coordinador del *Llibre blanc de la Cultura* a Catalunya, una magna obra de moltíssims volums filla del pacte cultural. Única filla i qui sap si borda, ja que el llibre encara no s'ha acabat de redactar i el pacte, en canvi, ja ha finit, mort i malparat pels seus propis gestadors. Així em deia Cardús: «aquest *Llibre blanc* sembla que tornarà a confirmar aquella tesi que fa anys sostenim i que afirma que els estudis d'investigació que paga l'administració només serveixen -amb poques excepcions- per legitimar -i allargar de passada- l'existència de l'organisme que els encarrega. I així, desaparegut el Consell Assessor que l'inventà i l'esperit del pacte cultural que el propicià ha quedat com un llast de mal arrossegar».

Es pensava que amb el *Llibre blanc de la Cultura* es podria determinar objectivament uns estàndards a partir dels quals fos possible decidir els termes precisos del pacte cultural. Tanta ingenuïtat -real o fingida- d'un pressupost tal es contestà tornant la pilota a les mateixes administracions: en comptes de proposar solucions, abans es posà la vista en com aqueixes administracions (integrants del pacte cultural) participen en la dinàmica cultural; ja es veu el resultat.

Ara, la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern Balear surt en la idea d'un «Pacte Cultural a les illes». Un pacte vé després d'una fregada o d'una guerra, i la Consellera, ara tan pactista s'havia mostrat en altres ocasions ben bel·ligerant. Què ha canviat? Què ha succeït? Quin Sant Pau l'ha tomada del seu BMW i l'hi ha mostrat la necessitat de pactar?

He vist el preàmbul i els vint-i-quatre punts del primer document elaborat per la comissió del «Pacte Cultural», què voleu que us digui? Jo no pactaria. Pactar què i per què? Em posaria d'acord en algunes coses, però em sembla evidentíssim que discrep del sentit de Cultura que tenc i la que té el president Cañelles i na Mª A^a Munar és al seu govern.

Jo, a la cultura no em cans de tocar-la (deu ser un vici dolent?); en canvi, en una frase feliç Gabriel Cañelles digué que «tant de palpar-la arriba a fer oi». S'haurà d'interpretar literalment? O, com aquella altra frase seva «la lengua hay que meterla poco a poco», pot arribar a tenir un doble sentit?

DESEMBRE

Antoni Ginard / Andreu Ramis

Aquesta mesada fredorena, la darrera de l'any, el millor que es pot fer és escalfar-se devora el foc, però és possible continuar exsecallant figüeres i garrovers. També va bé collir taronges, mandarines i aranges, per servir a les postres del sopar de matances i prevenir el constipat. En general, és bon temps per sembrar qualsevol tipus d'arbre. Hom diu que no hi ha lluna com la prima de Nadal per tallar pi, reempeltar ametllers vells i empeltar els joves. Malgrat tot, si fa molt mal temps pot ser fotut per als ametllers.

A la muntanya és el temps d'aplegar oliva i fer oli a les totes, per eixermar tot seguit, cavar soques i exsecallar les oliveres; així mateix, també és el moment de collir aglans -els agres per als porcs i els dolços per torrar o menjar crus-, cercar esclatasangs i arreplegar llenyai fer carbó.

Si collíreu olives per salar convé mantenir-les en remull amb aigua clara fins a la lluna vella de març i llavors posar-les amb aigua-sal; anau alerta a no rompre abans d'hora el tel que es forma damunt l'aigua, si no voleu que les olives us tornin sabateres.

Les saons d'aquest mes són bones per a les pastures i també per sembrar blat i xeixa si no han pogut acabar dins el novembre. Als llocs de secà, es poden llaurar les terres que se sembraran a la primavera. Antigament, també solien acabar la sembra de l'ordi, de la civada i de les lleguminoses i feien les acaballes amb una gran bunyolada.

Convé llaurar la vinya devers Nadal i femar-la. Es pot aprofitar el temps fent net els cups i preparant els cellers per a l'any següent.

A l'horta, es poden sembrar hortalisses i patates per la Puríssima; fer el planter de tomàtiques, pebres i albergínies; i fer collita de colflori, raves, patates, llegums, mongetes, ciurons, llenties, cols de Brusel·les, pebres vermells i verds, moniatos, carabasses, melons hivernencs i apís.

La Puríssima (8 de desembre) és el dia assenyalat per començar a fer matances. No convé fer-les en lluna prima perquè els botifarrons s'esclaten; hom creu que, si la

lluna creix o és plena, els budells són més amples i gruixats. Per Sant Tomàs, agafen la porcella pel nas. Per Sant Tomàs, també collien murtons i aglans, que es duïen al mercat de Sineu. A finals de mes és la plena dels indiots al mercat. Devers Nadal, hi ha qui fa l'agost amb la venda d'indiots i pollastres.

En aquest mes, desmamen els anyells primerencs i comencen a munyir i a formatjar; neixen els anyells de mig temps i els cabrits. Els porcells que neixen dins el desembre no solen tenir mal i són els que creixen aviat.

Si feia bon temps el dia de la Puríssima (dia 8), augmentaven la ració a les bèsties; es creia que era senyal de bona anyada i que l'esplet seria abundós.

Després de les pluges de la tardor que han rentat les teulades i carreres, és bon temps per girar la canal i omplir les cisternes i els aljubs.

Si teniu ganes de saber el temps que farà l'any que ve, observeu. El mètode consisteix a observar els dotze dies abans del dia de Nadal i els dotze següents. La vigília de Nadal i el segon dia de Nadal representen el desembre, l'avantvigília de Nadal i el tercer dia de Nadal el novembre i així successivament, tot començant el dia de Santa Llúcia. Si plou, per exemple, la vigília de Nadal i el segon dia de Nadal, el desembre de l'any que ve serà plujós. Fer aquestes observacions es diu *fer el compte de Salomó* i a Manacor, els dies s'anomenen *els dies d'encoure*.

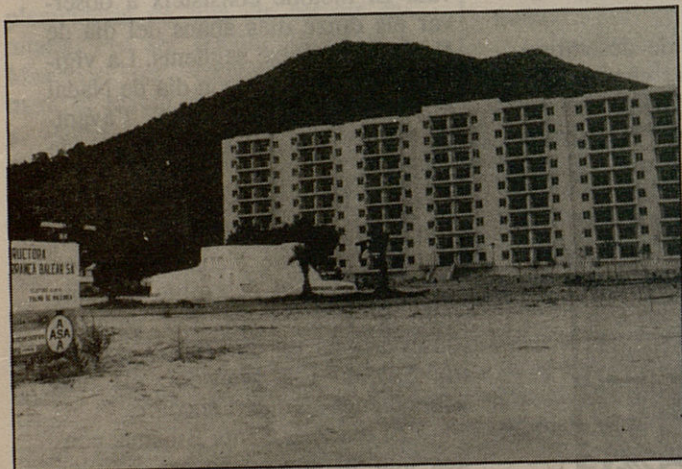
El dia 2 és Santa Bibiana; enten que si plou en aquest dia plou durant quaranta dies i una setmana. El dia 4 és Santa Bàrbara, amb qui pensam quan fa trons i llamps. El dia 8 és la Immaculada Concepció; el dia 13 Santa Llúcia, que ens guarda la vista; el dia 21 Sant Tomàs; el dia 26 Sant Esteve i el dia 31 Santa Coloma i Sant Silvestre. Així, desembre finat, any acabat. Una darrera advertència, el dia 28 fan festa tots els Sants Innocents, convé anar vius i sobretot armar-se de paciència.

De totes maneres, el plat fort del mes són les festes de Nadal i Cap d'Any: convé fer el Betlem i no tallar massa arbres. Preparau les coques bambes, de torró, les ametlles torrades, els raïms, els aglans, la llet d'ametlla i d'altres llepolies. Els qui no vagin a Matines i a escoltar la Sibila, es poden escalfar amb el tió de Nadal i torrar neules.

ECONOMIA

LA VIA CONSERVACIONISTA AL CREIXEMENT: EL CAS DE LES BALEARS*

Ferran Navinés / Onofre Rullan

Avui ningú no dubta que la sensibilitat pels temes ecològics s'acreeix en les classes populars europees, que són la base sobre la qual se sosté el turisme balear. Per això, una política turística que no tenguin en compte la necessària conservació i rehabilitació de l'actual oferta turística i basi la seva actuació només en el creixement del turisme de qualitat, pot abocar el sector a una crisi de la demanda a mig termini, perquè el turisme de masses quedarà desplaçat de l'oferta de qualitat i alhora rebutjarà acollir-se a una oferta degradada, atès que podrà seleccionar amb molta més facilitat que en l'oferta actual i fer turisme a zones menys degradades.

En qualsevol cas, el turisme de qualitat mai no podrà superar una alternativa a l'actual model turístic. En conseqüència, l'estratègia de creixement s'haurà de continuar basant en el turisme de masses.

La demanda que fa el turisme de masses d'una major qualitat ja duu l'inversionista balear a realitzar noves inversions fora de les illes a la recerca de zones menys degradades. Tingueu en compte que a les Balears només comptam a hores d'ara amb un 20% de zona de platja que puguem considerar verge.

Defensar la rehabilitació en comptes del creixement expansiu és sens dubte molt més complicat i de gestió dif-

cil. Desenvolupar un pla parcial és més o menys fàcil de gestionar i a les Balears ja es compta amb una experiència sobrada. Abordar problemes de rehabilitació a zones on durant l'estiu es dona un elevat grau de congestió i on els propietaris afectats són molts més que en els projectes de creixement clàssics, suposa una tasca molt diferent de la que es duu a terme en els plans especials de reforma interior, pensats fonamentalment per als nuclis antics. Ens trobam, per tant, davant un repte que cal valorar i afrontar adequadament, tant des del punt de vista tècnic-jurídic com des del punt de vista de la gestió que això suposa.

La Llei d'Ordenació del Territori (LOT), aprovada pel Parlament de les illes Balears l'1 d'abril de 1987, dibuixa un nou marc jurídic per a l'ordenació del territori balear. La figura fonamental establerta en la LOT és la de les Directrius d'Ordenació Territorial (DOT), que un cop aprovades substituiran l'obsolet Pla Provincial d'Ordenació de les Balears (PPOB).

Es tracta d'una llei marc i com a tal s'ha de valorar, ja que seran les DOT i les altres figures de rang inferior (Plans Territorials Parcial, Plans Directors Sectorials i Plans d'Ordenació del Medi Natural), les que en omplir aquella de continguts en permetran una valoració.

La LOT faculta el Govern i el Parlament de les illes Balears per optar per qualsevol de les dues vies de creixement.

Cal destacar que, de les dues vies de creixement (creixement extensiu-creixement conservacionista), és aquesta darrera la que sembla que presenta un major potencial de desenvolupament econòmic, respectant, també, els actuals volums d'inversió en construcció turística. Això és així, perquè la demanada dels PTS presenta una taxa de creixement potencial tres vegades superior a la de l'actual turisme d'estiu.

(*): Conclusions de la comunicació presentada sota aquest títol pels autors en la XIII Reunió d'Estudis Regionals, Santander, octubre de 1987.

A PROPÒSIT DE LA VIA DE CINTURA

Joana M. Seguí Pons

1.-Plantejament general

L'expansió urbana de Palma, tal com la de la major part de ciutats de la resta de l'Estat, ha estat força intensa al llarg del s. XX. En aquest segle s'ha consolidat, a més de la seva estructura, la morfologia radial entorn dels eixos de penetració més destacats.

Aquestes vies radials, que faciliten de manera ràpida l'accés al centre de la ciutat, foren suficients, a quasi totes les ciutats, fins que l'accelerat procés de motorització provocà una creixent congestió del mateix centre.

A fi d'evitar el trànsit de pas pel centre, al llarg dels anys seixanta s'inicia, a tot l'Estat, una política de xarxes arterials fomentada en vies ràpides, al mateix temps que altament consumidores d'espai. L'esmentada política era una expressió més del model d'ordenació territorial imperant fins l'inici de la crisi energètica, model sostingut en el progrés il·limitat i en la potenciació, a ultrança, del transport privat.

La Via de Cintura de Palma, tal com s'ha projectat, és un clar exemple d'aquest tipus de vies; una «autopista urbana» -quina contradicció-, de traçat transversal, que condicionarà, quan estigui del tot construïda, el futur creixement de la perifèria de la ciutat.

Aquest fet contrasta, en matèria de viari, amb el canvi d'actitud iniciat, arreu de l'Estat, arran de la creació del Ministeri de Turisme, Transports i Comunicacions (1977) i de la publicació del *Llibre Blanc dels*

Transports (1979). El que més ens crida l'atenció és que mentre a tot l'Estat s'abandona la construcció de viari basat en grans infraestructures, en una illa com Mallorca, amb fortes restriccions d'espai, es continua mantenint.

2.-La xarxa viària i el planejament fins a la primera meitat del s. XX.

Els accessos al recinte muradat, que es mantingué fins a principis del present segle, justifiquen la morfologia radial adoptada al primer pla d'eixample de la ciutat, el Pla Calvet de l'any 1903.

La morfologia radioconcèntrica entorn dels eixos de comunicació preexistents, és la característica principal de l'esmentat pla. Quant al viari, Calvet estableix tres tipologies de vies. En primer lloc, les radials o arterials, seguint les carreteres confluents a la ciutat; en segon lloc, les interiors o camins de ronda, essent l'única existent, en iniciar-se el planejament, la formada per l'espai ocupat per les murades; el pla, a més, planificà d'altres vies circumcèntriques, més perifèriques. Finalment, les diagonals constituïen la tercera tipologia de vies i enllaçaven les dues anteriors.

El Pla Alomar, aprovat l'any 1943, fou, bàsicament, un pla de re-

forma interior, amb propostes d'obrir a l'interior del nucli antic grans vies de penetració que no foren executades.

Emperò el Pla Alomar fou també un pla d'eixample que pretengué integrar en el si de la trama urbana les «urbanitzacions salvatges» sorgides al marge del planejament anterior. Amb aquest fi, proposà la creació d'un primer cinturó de ronda exterior al nucli urbà i amb característiques de via urbana. Aquesta via havia de frenar el creixement de la ciutat, delimitant clarament l'espai urbà del periurbà.

És, per tant, en el Pla Alomar en què per primera vegada es parla d'un cinturó de ronda exterior a les Avingudes, o sia d'una Via de Cintura, si bé la seva concepció diferia bastant de com aquest s'ha duit a terme.

3.-El planejament del viari a partir dels anys seixanta

És a la dècada dels seixanta quan, a remolc dels canvis econòmics i socials esdevinguts a nivell estatal i insular, i en consonància amb l'urbanisme del moment, es consolida l'especialització funcional de l'espai urbà de Palma, que es tradueix en l'aparició de polígons monofuncionals. Aquesta zonificació de l'espai i en alguns casos vertadera segregació, comportarà unes necessitats de trànsit creixents que es satisfaran, bàsicament, a través de l'automòbil.

L'increment de les necessitats de desplaçar-se, l'augment dels índexs de motorització, l'engorgament turístic i la creació del nou aeroport, entre d'altres, condueixen a la necessitat de planificar els principals accessos a la ciutat. I amb aquest fi es projecta la xarxa arterial.

Palma ha estat una de les primeres ciutats de l'Estat espanyol a comptar amb aquest tipus de xarxa. La primera es planifica l'any 1965, utilitzant com a base les dades de l'enquesta de cordó duita a terme l'any 1963 pel MOP. L'objectiu fou resoldre els problemes

d'accessos que començava a patir la ciutat. Es projectà la creació d'un cinturó exterior, amb un radi de 3 kms des del centre de la mateixa ciutat, al mateix temps que es planificava la xarxa d'autopistes i vies ràpides existent a l'actualitat. La primera xarxa arterial temptejada, també, la construcció d'un tercer cinturó de ronda (1ª Avingudes, 2ª Via de Cintura) amb un radi de 6 kms des del centre de Palma.

Així, mentre a l'Estat es consolidava el procés de polarització industrial, Mallorca entrava en un procés anàleg essent el seu motor el turisme. El fenomen de macrocefàlia urbana començava a fer-se notar i a provocar unes desigualtats territorials similars a les disfuncionalitats generades a l'Estat pel procés industrial.

«La Via de Cintura de Palma és un clar exemple d'autopista urbana»

L'any 1973 es duu a terme un nou pla d'urbanisme dins la mateixa línia desenvolupista. En el Pla Ribas Piera es mantenen, bàsica-

ment, les propostes de viari fetes a la xarxa arterial, i s'apunta la necessitat de crear el tercer cinturó per descongestionar la Via de Cintura, quan encara no estava ni començada. Les prògnosis de trànsit i de població eren molt optimistes.

Quant al viari de l'interior de la ciutat, el Pla Ribas Piera deslliça, per una part, la problemàtica del nucli antic del de l'eixample.

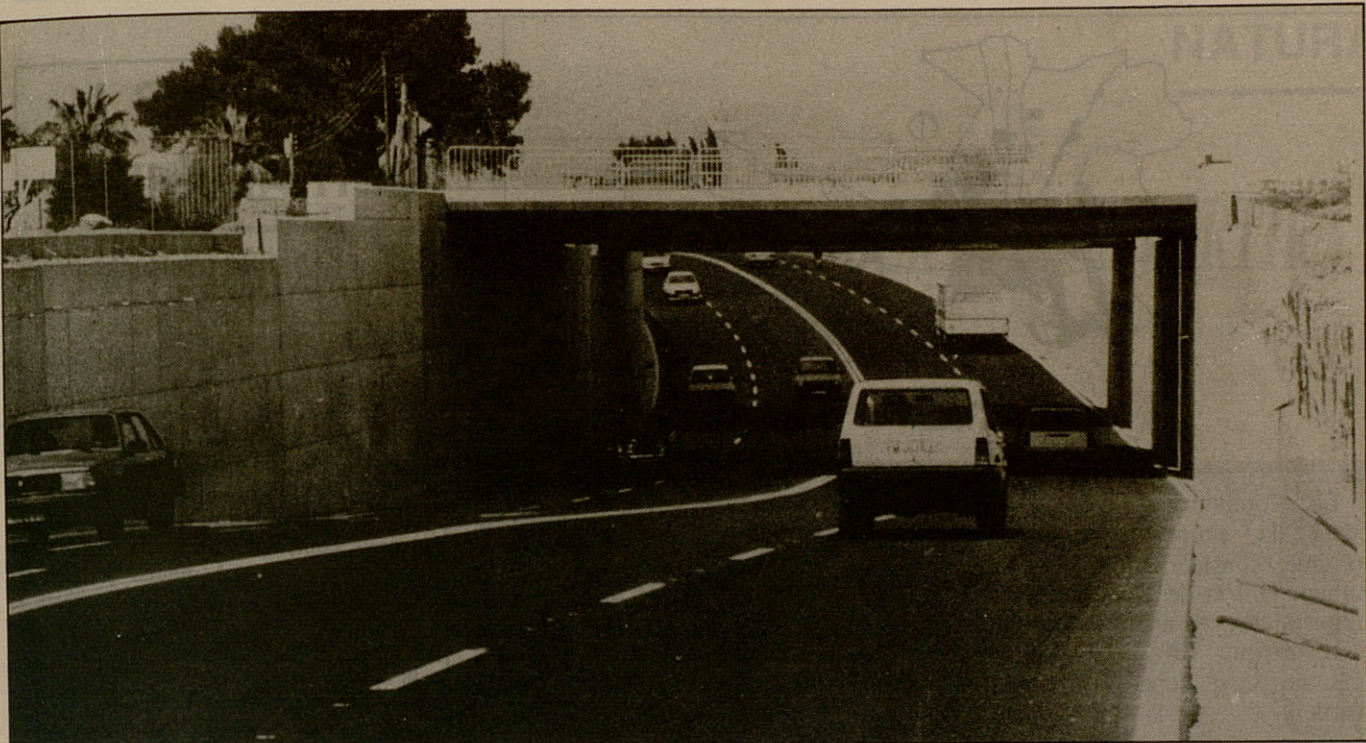
Respecte del primer, eminentment terciari i per aquesta raó amb intensitats de trànsit molt superiors a la seva capacitat viària, hi contemplà la possibilitat d'una restricció del trànsit. Pel que fa al viari de l'eixample proposà, tal com els urbanistes anteriors, la creació de rondes urbanes.

L'any 1977 es projectà una nova xarxa arterial, basada en l'enquesta Origen-Destí de l'any 1976 executada pel MOP. L'esmentada xarxa es planificà de bell nou per adequar millor el viari a les previsions de trànsit i de població. Contemplava, igualment, la creació d'autopistes i autovies, la major part d'aquestes ja construïdes, al mateix temps que considerava la construcció del tercer cinturó de ronda com un projecte a llarg termini.

SUPERXANSAS

Carrer Major, 27 - Telèfon 58 16 18

FELANITX

4.-El viari al nou P.G.O.U.

A la dècada dels vuitanta, i com a conseqüència de les transformacions socio-econòmiques i polítiques dels darrers anys, es replantegen els principis de l'urbanisme i de la planificació. En aquest context s'inicia, l'any 1979, la revisió del P.G.O.U. de la ciutat.

La característica fonamental de l'esmentat pla, en matèria de viari urbà, és que la trama urbana no se supedita al transport, sinó a l'inrevés, ja que, en una ciutat com Palma, una bona part del patrimoni històric pot veure's afectat.

Emperò, aquest canvi d'actitud no tan sols es detecta a Palma. A tot arreu els principis desenvolupistes s'han convertit en postures no defensables i no solament des del punt de vista dels transports. D'això en constitueixen un bon exemple les ciutats nordamericanes, on, com més s'han facilitat els accessos a l'automòbil, més trànsit s'ha generat i, per tant, més viari s'ha construït per acollir-lo, entrant així en un procés d'autoalimentació on és mal de der defugir-lo.

L'objectiu principal de l'equip revisor del nou pla general ha

estat la utilització eficaç de la infraestructura existent i la seva integració dins la trama urbana. El plantejament de la xarxa arterial, i per tant dels accessos, parteix de la premissa que la ocupació del sòl per l'esmentada xarxa és ja molt elevada i incompatible amb qualsevol altre ús. Per això es considera com a objectiu primordial aprofitar al màxim la infraestructura existent, incrementant el viari tan sols quan les necessitats ho requereixin.

«En el nou P.G.O.U. es considera com a objectiu primordial aprofitar al màxim la infraestructura existent»

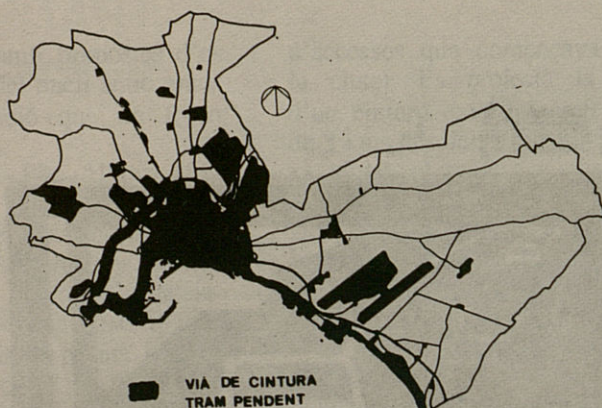
En aquest marc, una de les propostes més polèmiques del nou pla fou la continuació del segon cinturó de ronda com a via urbana. La primera part del cinturó, la que uneix l'autopista de Llevant amb el camí vell de Bunyola, era un tram ja construït en iniciar-se la revisió del P.G.O.U.

La polèmica vengué de molts cantons. Per una banda, la perllon-

gació d'aquesta via s'aproxima, en seu tram del seu traçat, a un eix ja construït, igualment transversal i per tant paral·lel a la via, situat al Nord de la mateixa, el Camí dels Reis, donant-se una duplictat de viari en pocs kms.

Per l'altra, l'espai periurbà que l'esmentada via ha d'ocupar en la seva totalitat, té una discontinuïtat quant a població, la qual cosa suposa que comptarà, per tant, amb intensitats de trànsit no uniformes. Aquesta és una de les raons per les quals el traçat de la via no hauria d'ésser igual en tots els trams. Com se sap, la finalitat bàsica de l'autopista és la de permetre grans recorreguts interurbans. En ésser, la via proposada, per a recorreguts de menys de cinc quilòmetres, és a dir, per a recorreguts urbans, pareix excessiu sobredimensionar-la i donar-li el rang d'autopista.

Per aquestes raons, entre d'altres, la proposta municipal consistí a construir una via de circumval·lació, d'acord amb el traçat previst a la xarxa arterial. El disseny, però, el proposà l'equip de transports del P.G.O.U., planificant una via de característiques urbanes i, per tant, totalment integrada dins la ciutat.

La Comunitat Autònoma no acceptà la proposta municipal, sinó que considerà indispensable continuar la Via de Cintura com a «autopista urbana» al llarg de tot el seu recorregut. En ésser competència de rang superior, així es construeix.

5.-La Via de Cintura i l'espai periurbà.

La construcció del segon cinturó de ronda obeeix a la suposada necessitat d'unir l'autopista litoral de Ponent amb l'autopista central i amb la litoral de Llevant. Aquesta via, en forma de corona semicircular, intenta resoldre les necessitats de transport generades pel model funcionalista i és, a la vegada, conseqüència d'aquest model.

Essent una via estrictament urbana, tant per la seva ubicació com per la seva utilització, ja que servirà bàsicament per al trànsit generat a la ciutat, no respon a les necessitats ni característiques d'una via urbana. El seu traçat és el d'una autopista, amb totes les restriccions que aquesta comporta, com és la impossibilitat de trànsits peatonals, de bicicletes i d'autobusos urbans. Aquests, tot i que hi circulassin, no serien rendibles en no haver-hi peatons ni població al llarg del seu recorregut...

Es, per tant, una via concebuda pel i per al transport privat. Un dels resultats negatius més greus sobre el trànsit global de la ciutat és l'efecte embut produït a les sortides de la via, especialment accentuat a les hores «punta».

Ara bé, una de les conseqüències més importants de la Via de Cintura a l'espai periurbà a ocupar és l'efecte barrera en les seves distintes accions.

«La Via de Cintura és, per tant, una via concebuda pel i per al transport privat»

Per una part, delimita perfectament la zona de «continuum» urbà respecte dels diversos nuclis perifèrics ja consolidats, que quedaran així definitivament separats de la ciutat pròpiament dita. Aquesta separació no solament és física, sinó també psicològica i pràctica. L'autopista és una via totalment impermeable en sentit transversal, en tenir un nombre molt limitat d'accessos, per aquesta raó romp les comunicacions tradicionals de l'espai periurbà amb la ciutat pròpiament dita.

Per una altra part, l'impacte damunt el territori periurbà és molt acusat, ja que l'autopista consumeix una quantitat considerable d'aquest espai, que per la mateixa condició insular tenim ja prou restringit. El consum és molt elevat si comptam passos a desnivell, ponts peatonals i el mateix espai ocupat per la via.

A la vegada, el segon cinturó de ronda transforma i hipoteca el paisatge periurbà i el converteix en un espai anònim propi de qualsevol accés a qualsevol gran ciutat.

COLONIALS I ULTRAMARINS ON HABITA L'OBLIT

ROBERT MOSQUERA

La dreta, des de sempre, ha tingut certa malsana inclinació per l'oblit. L'oblit com una de les belles arts, treballat amb la minuciositat de l'orfebre i la distanciació de l'estrateg. N'hi ha prou contemplat, com a seqüela, l'exemple recent del diputat Barreiro a Galícia (aquí caic, aquí m'aixec, està a punt de recórrer, oblidatís, tot l'espectre ideològic en qüestió de mesos), o la més que probable elecció de Fraga com a candidat a la Presidència de la Xunta, ell que fins fa ben poc deia que havia abandonat (escaldat) la política estatal per dedicar-se en cos i ànima a Europa.

Però d'ençà del referèndum pro-OTAN les coses han canviat una mica. A partir d'aquell esdeveniment, posar cara de pòquer davant la descarnada visió del passat propi, per immediat que fos, deixava d'ésser privilegi de la dreta. Era arribat el moment de practicar a tort i dret la noble indústria de treure els quatre asos de la mateixa bocamànega i, cosa que ha de resultar més difícil encara, fer-se tot d'una el suec, tot i essent natural -és un suposar- d'Alcalá de Guadaira, província de Sevilla.

Tothom sembla estar d'acord que ara l'oblit és allò que garanteix l'estabilitat de la nostra malmenada democràcia. El silenci i l'oblit són els únics recursos eficaços per als qui la lucidesa és un malson esquizoide. «Está usted muy antiguo», va recriminar Alfonso Guerra a qui li recordava en certa ocasió la fugacitat del seu antitortisme.

No hi ha res pitjor que ésser antic. Els vaivens de González han passat ja a les hemeroteques, com passaren fa temps les vel·litats governatives de Fraga. Tost sabem avui que Franco no va existir, que Arias Navarro només fou un fosc notari de províncies i que Carrero Blanco, el bo de don Luis, era un il·lustre novel·lista de la generació del 98. Això, en el pitjor dels casos. Perquè si qualcú no ha sentit mai els seus noms, molt millor per a la democràcia.

LA JARDINERIA: UNA ACTIVITAT PER RECONVERTIR URGENTMENT (i II)

Pere Llofriu

Proposta de solucions

És inajornable una campanya de mentalització de la necessitat de conservar els béns públics, i més concretament, de respecte cap a les zones verdes. Cal posar esment en la fragilitat dels organismes vegetals enfront dels maltractes, i també que una ciutat amb molts jardins tendria un aspecte molt més agradós. L'Ajuntament de Palma ja va fer una cosa semblant per usar les papereres i tenir la ciutat més neta.

Caldrà també que, alhora, els guàrdies municipals recordin al personal que es fa la campanya, i que no han posat les pasteres perquè hi facin dreceres. I a una fase posterior, tal vegada faria falta prendre mesures més poc populars, com per exemple multar les agressions.

Millora dels jardins

A Palma tenim 1,4 m. de zona verda per cap, dels quals sols un 0,18 és catalogable com a jardí, i la resta de les poblacions no estan gaire millor; això no és ni un mínim admissible, sobretot tenint en compte la ressonància internacional d'aquestes illes. I, encara, moltes d'aquestes zones tenen aspecte d'abandó.

Per si fos massa cursileria demanar la millora dels jardins per a l'esplai dels nostres sentits, només direm que augmentar considerablement els pressuposts, seria una bona inversió per al manteniment

del turisme, el qual, cal repetir-ho, ve perquè vol, no hi està obligat. Els 55 milions de pressupost de Palma per als parcs i jardins, sols és cinc vegades més que un festival de jazz (1).

«A Palma tenim 1,4 m. de zona verda per cap»

S'esdevé que per als polítics les zones verdes són un problema menor, i quan se'n preocupen sol esser per inaugurar. L'actual ritme de vida xoca frontalment amb uns organismes que funcionen amb una altra dimensió, en la vida d'un arbre, quatre anys són gairebé res. Amb quatre anys, es va remodelar

un parell de vegades els vials del Moll de Paraires, per posar un exemple. Per posar-ne un altre, a la Faixina desapareixaran molts d'arbres corpulents per fer una remodelació, són arbres amb molta biomassa que s'ha format amb dècades, i molts veïns jamai el veuran restituïts.

Dèiem també que almenys perquè els turistes no escarrufin el nas en veure una zona verda, és inajornable millorar d'aspecte. En alguns casos, com a la Porta del Camp, o la Plaça de les Columnes, ja tenim el buc del jardí, només falta una mica de voluntat i d'imaginació. Però encara podem anar molt més enllà sense passar gens de pena: amb un poc de pressupost i professionals, els jardins de les

Illes podrien esser perfectament un atractiu turístic, tenim possibilitats de tenir flors a l'hivern i moltíssimes espècies que no suporten una latitud superior, que és d'on vénen els turistes. Per si això ve de nou a qualcú, en pot trobar referències a *Die Balearen*, de l'Arxiduc.

La moda de fer solàriums en lloc de zones verdes, pot esser molt encertada a Suïssa, a Suècia, al Canadà i al Brasil, però a unes illes o un Estat on la desertització avança de manera alarmant, sembla una burla. Tal vegada en aquests països són de tornada de flors i jardins, però ací encara no hem arribat enlloc.

D'allò que en diuen «els pulmons d'una ciutat», a Palma no n'hi ha. O segons qui fa les estadístiques: n'hi ha que inclouen com a tals a la mar i al cementiri. A part d'aquest darrer cas, a Palma no hi ha cap racó de cap jardinet on no se sentin els cotxes. Amb aquests antecedents, una zona com el Parc de les Estacions és d'una importància capital, tanta, que aquí pràcticament es decidirà si Palma recupera l'equilibri, o ens quedam definitivament amb una ciutat hipertrofiada. I el camí que duim no és gaire encoratjador: a les bases per al concurs d'idees, no hi ha la més mínima menció a res vegetal.

Alfàbia, és l'únic jardí que com a tal ha ofert un al·licient més als turistes durant anys i panys.

«D'allò que en diuen «els pulmons d'una ciutat, a Palma no n'hi ha»

Fou declarat *jardín artístico* l'any 1954, però es veu que aquesta declaració no va acompanyada de la imprescindible dotació econòmica, per les zones que es veuen sense res i reclamen flors. El manteniment d'aquests jardins és molt costós per als propietaris. En lloc de declarar *jardín artístico* a tothom que és mencionat al llibre de la Marquesa de Casa Valdés, seria molt més productiu potenciar de bon de veres als pocs que són o podrien esser un atractiu turístic.

D'art, ja no n'hem parlat, perquè seria com parlar d'ovnis, però és evident que posar un redol de cactus a la Quarentena, és com posar un redol d'indis en una pel·lícula de romans.

Escola de jardineria

Una bona solució per a moltíssims problemes és augmentar el nivell cultural, sobretot el de la base, és a dir, potenciar les esco-

les, en el cas que ens ocupa, amb molta més empena, perquè no n'hi ha, ni, com hem vist, alternatives clares.

Actualment, es pot estudiar l'especialitat de jardineria al segon cicle de F.P., a Barcelona o València, com a llocs més a prop, a San Fernando de Henares i a qualche altra banda encara s'imparteixen els cursos de *capataz agrícola* en l'especialitat de jardineria; és per al mateix nivell, però no és imprescindible haver superat el primer cicle de F.P. i no és clara l'homologació amb altres estudis.

Quant a estudis universitaris, per al cas es fan servir les carreres de: enginyer agrícola, enginyer de montes, enginyer tècnic forestal i enginyer tècnic agrícola; en aquesta darrera carrera, existeix l'especialitat horto-fruticultura i jardineria. Aquestes carreres no tenen pràctiques de res, són com les altres per fer feina a despatxos i, en acabar-les, és absolutament normal no distingir els arbres del carrer. D'aquestes carreres no se'n pot estudiar cap a Mallorca, ni per la ràdio. Si l'afecció és tan grossa, hom pot estudiar biologia i després espavilar-se, però els cinquanta biòlegs que surten anualment de la Facultat, crec que tenen unes altres idees.

Una solució possible és dur a les Illes els estudis esmentats, que en el millor dels casos tardaria bastants d'anys. Una altra solució seria concedir beques per estudiar a fora, però tinguem present que parlem d'un treball poc considerat a l'escala social, d'embrutar-se, que requereix esforç físic, i sobretot d'aguantar intempèries de gener a agost i viceversa, treball en definitiva del que «ja no s'usa», i per això, i altres factors més complexos, quasi ningú te aquesta vocació. I ja sols cal afegir que el futur és tan nebulós com per tot i que els sous planegen baixos sobre el salari mínim. Tot això ja és prou emocionant com per complicar-ho passant rusca alguns anys a fora.

Som ara mateix en plena revisió del sistema educacional. Hom parla que el Ministeri d'Educació programarà uns cinc batxillerats diferents, i la papereta de la formació professional passarà a les comunitats autònomes, si no hi ha passat ja. No sabem si és una bona notícia, però el que sembla clar és que donar la culpa de tot a Madrid és una excusa a extingir; per tant, ja valdria més treure'n de noves.

«A les Illes no es pot estudiar jardineria ni per ràdio»

La recent creació d'escoles-taller com les de margers o de mestres d'aixa, semblen el model idoni per imitar, malgrat sigui molt prest per parlar de resultats. Per al cas que ens ocupa, una sèrie de factors extrems apunten a una solució d'aquest estil, per exemple, els pobles de cinc mil habitants o menys, i ho són la gran majoria, no poden mantenir una plaça de jardiner, i se n'ha d'ocupar personal no especialitzat. Les zones verdes d'aquests pobles, podrien esser a càrrec d'una escola-taller d'una institució supra-municipal. En el cas de Valldemossa o Lluc, ens trobam amb uns llocs d'una repercussió pública i sobretot turística de primera importància, i el jardí que es

mereixen desbordaria completament les possibilitats municipals.

I és ben evident que el problema clau és la manca d'experiència estudiada sistemàticament. Els resultats de la poda d'un arbre es veuen al cap d'alguns anys, quan ja ningú no es recorda de com es va podar, sobretot si se'n varen podar cent; mentrestant, l'arbre ha tingut reaccions contradictòries. Per entendre això cal tenir molt poques aprehensions, si hom està acostumat a cercar explicacions entre els àngels i els dimonis, no és possible entendre's.

No cal més que fer una volta per onsevilla, per comprovar que als ajuntaments grossos també els ve gros cuidar-se del manteniment de les zones verdes. També s'han d'estudiar convenis amb empreses privades.

L'escola de jardineria que es proposa respondria a les característiques següents: curs de tres anys, nivell de segon grau de F.P., feina i teoria al 50% de l'horari amb el sou corresponent. L'ingrés requeriria aprovar un examen al final del primer trimestre; per a aquest examen puntuaria tenir el BUP o el primer grau de F.P. d'agricultura.

Agraïment: per compondre la proposta d'Escola de Jardineria, s'ha hagut de marjar diversos senyors relacionats amb l'ensenyament de la formació professional: Guillem Alomar, Bernat Pizà, Miquel Rayó, i sobretot el Sr. Salvador Vallés, responsable de l'Escola d'Agricultura. Gràcies a tots ells.

NOTA (1): Aquesta xifra fou publicada a l'*Última Hora* el 14 de gener de 1986. Sembla una dada parcial.

VINS MALLORQUINS PER AL NOU ANY

JOAN BARCELÓ

Per les festes de Cap d'Any és tradicional que els cellers mallorquins treguin al mercat les seves novetats. El major consum de vi (que també compleix com a perfecte objecte de regal) obliga els comerciants a posar en marxa la seva maquinària de vendes igual que dos mesos enrere les premses dels cups.

Per si a algú pot ser d'utilitat, resumirem ací, de manera molt succinta quins són els principals productes nous dels bodeguers illencs.

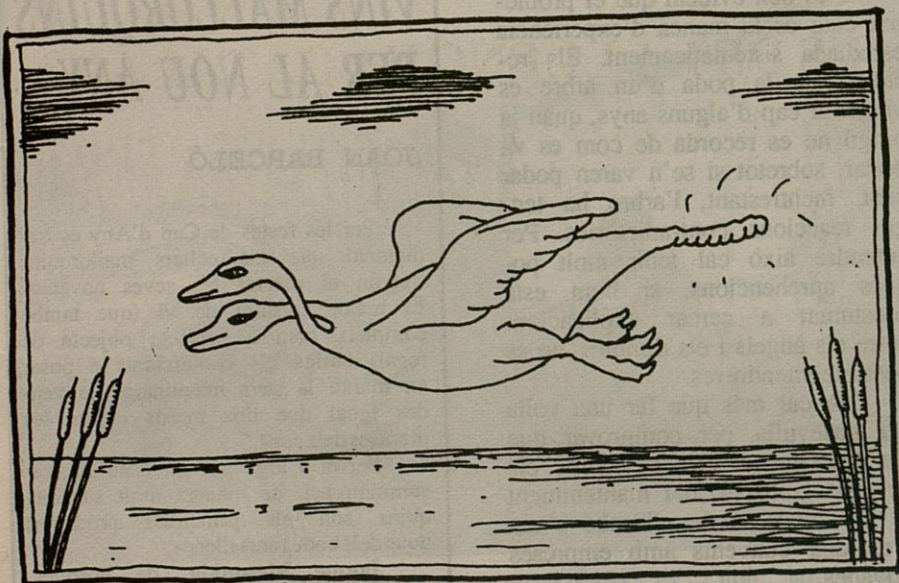
Jaume Mesquida, de Porreres, dins la seva habitual seriositat, fa pocs dies ha tret el *Cabernet-Sauvignon* de l'anyada del 85, després de romandre deu mesos dins els cubells de roure americà vell. Tenint en compte el que han pujat de preu les collites del 82 i 83 (que també es distribueixen) pot ser un bon moment per adquirir-ne algunes botelles.

Trevin S.A. presentava a Manacor el passat dia 11 els vins novells blanc, negre i rosat del 87. Cal cridar l'atenció enguany sobre el blanc, que és procedent de vinyes de tota la Zona Baixa i que han significat una autèntica revolució de preus més justs pels pagesos, per la forta competència establerta entre els negociants, que pagaren la verema de raïms blancs a 36 pessetes el quilo.

Pel que fa referència a les Bodegues Josep Ll. Ferrer (Fanja Roja), de Binissalem -una institució dins la vinicultura del país-, tornen posar al carrer el seu antic prestigi en vins vells i treuen la reserva del 81. A més, tenen en circulació la reserva de mitja criança del 83, collita fortament representativa d'aquesta casa.

Finalment, hem de parlar del vinater Miquel Oliver, de Petra. Passat festes, durant el mes de febrer, treurà una autèntica movetata: el *Muscat*. Un blanc varietal procedent de raïms moscatells que hem tingut oportunitat de tastar i que donarà molt de joc. Té un sorprenent aroma i és d'agradable paladar. Si evoluciona com s'espera, es podrà comptar amb un blanc mallorquí d'acusada personalitat.

LIBER MONSTRUORUM

LA MIRALLINA

És bèstia besllumant que viu als prats. Enlluerna les ànneres i les sel·les, i les confita amb llim abans de menjar-se-les. Té dos caps i dues ales ocel·lades cobertes d'escates. És animal llenegadís i serpentí, que hom captura amb sabres, morenells i nanses als estanyes de les albuferes.

És carn reial. Ho confirma el mestre de metges, Amau, al seu

Regiment de Sanitat a Jaume II,
pp. XXIII-XXVI.

La mirallina té virtuts molt diverses, totes de gran profit; la seva coa, que és lluminosa com un fanal, atreu els moscards que porten pestilència, i els entabana i els mata; el picadís de les escates de les seves ales és bon llevat per a les coques bambes; la freixura bullida combat els cucs i adoba encara les espinagades d'anguila.

MIQUEL RAYÓ

JAUME GUAL, il·lustració

LA MOGUDA PLANETÀRIA

REFORMES

ANTONI GINARD

No tan sols els russos estan enfeinats a fer reformes. Ara la febre afecta a mil milions de xinesos. Sembla decidit el camí del canvi a la Xina, iniciat fa uns vuit anys sota la direcció de Dean Xiaobing. (Per cert, una curiositat, és una mica difícil d'entendre per a nosaltres que un polític sense ocupar aparentment un càrrec de primera fila sigui el de major influència.)

Tot i que Deng Xiaobing, amb devers 83 anys, continua essent el líder carismàtic, els càrrecs s'han renovat i rejuenit. La mitjana d'edat del Comitè Permanent ha passat de més de 77 anys a 65 anys. Almenys la televisió no en mostrarà tants d'adormits.

Després de les mesures encaminades a controlar l'augment demogràfic, pensen que ha arribat l'hora de fer esment al desenvolupament econòmic i a la modernització, la qual cosa inclou la reforma de l'agricultura, la indústria, la ciència i la tecnologia, i l'exèrcit (si el temps no canvia). La nova via de la reforma econòmica i política i l'obertura cap a l'exterior passa per una liberalització de les estructures i un apropament a l'Occident.

De cara a l'exterior, un dels aspectes més evidents és l'increment de la producció i el consum. En aquest cas, alguns dels models capitalistes semblen útils. Així, la creació d'àrees econòmiques especials, obertes en part al sistema capitalista, han possibilitat iniciar la recuperació de Hong Kong i Macau, i fins i tot assajar una aproximació a la «reconquesta» de Taiwan.

Tots els canvis són bons si han de servir per millorar; tanmateix, el mal, potser, és que d'alguna manera i cada vegada més sembla que el futur és estàndard.

UNA MOSTRA DE L'ÚS DE LA LLENGUA CATALANA ELS RÈTOLS COMERCIALS A L'ILLA DE FORMENTERA

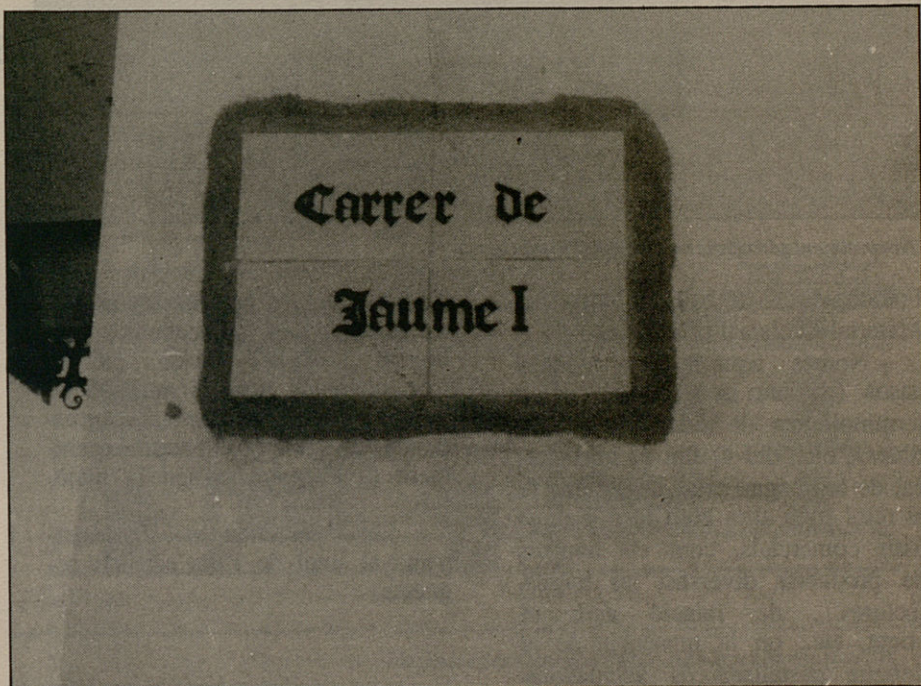
Andreu Salom i Mir

La situació de la llengua catalana a Formentera, tot i que gaudeix d'una forta vitalitat social, palesa tanmateix l'inevitable reflex d'una colonització cultural, econòmica, política i humana que fa estralls en pràcticament totes les terres catalanes. Ja s'ha parlat prou de la irresistible implantació del castellà -i del francès, pel que fa a la Catalunya Nord- en tots els camps socials, com a conseqüència evident de la colonització espanyola que, quant a la llengua, comporta clarament un procés substitutiu o glotofàgic del català.

Tot passejant pels carrers i camins de l'illa hom pot veure una considerable varietat lingüística, sobretot durant els mesos turístics. Aquesta varietat és més grossa a l'hora de donar informació que no a l'hora de posar rètols. En el camp del cartells i senyals merament informatius es dona el cas (principalment a les zones turístiques dels Pujols i Ca Mari) que molts són escrits en tres o quatre llengües (normalment, en castellà, alemany, anglès i, en menor proporció, francès; el català, generalment, hi és absent).

Quant a la retolació oficial (indicadors de carreteres i indicacions dels senyals de trànsit), ens trobam davant un monolingüisme castellà. Val dir, però, que la majoria d'aquests indicadors han estat normalitzats per mans espanyoles.

Els rètols indicadors dels carrers de Formentera són tots en català. Cal dir que les plaques es

Els rètols en català comencen a usar-se a la petita illa de Formentera

varen col·locar fa tan sols dos anys. Anteriorment no n'hi havia cap i els carrers ni tan sols tenien nom, almenys oficialment.

Pel que fa als rètols en els establiments comercials -l'objecte principal d'aquesta mostra-, hem de dir que són majoritàriament en castellà, així com la publicitat al carrer. El català hi comença a treure el cap tímidament, sobretot al nucli principal de l'illa, Sant Francesc Xavier.

Segons l'ús que fan de la llengua catalana, classificam els rètols comercials en els següents apartats -indicant-ne, a partir del 2, un exemple-.

1.- Usen llengües distintes de

la de Formentera, sobretot la castellana. Són la major part.

2.- Rètol ambivalent, l'idioma del qual no pot esser determinat («Bar Colombus»).

3.- Rètol que dona el nom al local en català, i indicador del tipus de negoci en castellà (o en una altra llengua) («Bar Pasteleria C'an Visent»).

4.- Rètol que dona el nom al local en català, sense indicar el tipus de negoci (o, en cas que l'indiqui, aquest coincideix en català i castellà) («Comestibles Es Cantó»).

5.- Nom del comerç i indicador del tipus de negoci tot en català («Llibreria Papereria Tur Ferrer»).

Normalment són rètols normalitzats fa poc temps

Fotocòpies - treballs d'impremta. Material escolar i d'oficina»).

Només aquests dos darrers casos (passant per alt l'amigüitat terminològica de «Bar», «Comestibles», etc., del 4) fan ús normalitzat de la llengua catalana pel que fa al rètol (una altra cosa fóra d'altres usos comercials, com els anuncis de productes diversos; les targes, factures..., de relació amb el client, etc., on la presència de la llengua castellana és aclapadora -ment majoritària).

Advertim que abunden els rè-

tols en català a botigues de roba i calçat, botigues de ceràmica, llibreries... D'altra banda, gairebé tots els rètols normalitzats són de fa pocs anys i, en general, corresponen a comerços oberts recentment (a Formentera són la majoria).

Els percentatges corresponents al total de l'illa són els següents:

1.- Rètols en castellà	195	51'6%
2.- Rètols en alemany	11	2'9%
3.- Rètols en anglès	14	3'7%
4.- Rètols en francès	7	1'9%
5.- Rètols ambivalents	65	17'2%
6.- Rètols que donen el nom al local en català, i indicador del tipus de negoci en castellà (o en altra llengua)	37	9'8%
7.- Rètols que donen el nom al local en català, sense indicar el tipus de negoci (o cas que l'indiquin coincideix en català i castellà)	28	7'4%
8.- Nom del comerç i indicador del tipus de negoci tot en català	21	5'5%

MAJÒRICA RÀDIO HONOLULU

GABRIEL SEGUÍ

L'altre dia em contaren una Rondalla ben sucosa: «Això era i no era una emissora de ràdio de Honolulu, de malnom Majòrica Ràdio (com una perla cultivada). Era l'emissora preferida dels indígenes, els pobrissons, farts de l'Obra Cultural Honoluluana, que volia imposar-los el honoluluà i ara volia connectar amb el Canal Dos de la «Honolulu Television». És una mica estrany que els honoluluans no volguessin ni sentir parlar del honoluluà, perquè a Honolulu deuen parlar el honoluluà... però visquem i coses veurem!

I clar, davant aquesta reacció social, tan patriòtica, la Honolulu Ràdio Majòrica, tan compromesa sempre amb tot el honoluluà, fins i tot amb els cocoters, s'ofereix com a tribuna pública dels desgraciats honoluluans i llança la pregunta: «Estau d'acord que connectem amb el Canal Dos de la Honolulu Television?». Això sí, com qui no diu res, no sia que fos acusada de fer política, que seria fatal. No, es tractava de donar oportunitat a la gent de dir la seva.

La resposta dels patriotes honoluluans no va torbar-se gaire: noranta arborats illencs feien flama contra el honoluluà en nom de Honolulu: iguals que en Sandokan, ben armats i en cos de camisa. I vinga brega i renou, mentre els innocents directius de Majòrica Ràdio Honolulu feien la viu-viu. I encara dura la brega».

És de veure! Que són d'instructives les Rondalles. Ara, sort que són de Honolulu i sort que la nostra Ràdio Mallorca és una emissora condreta... Ono?

ESTUDI DE L'EDIFICI DE LA CASA DEL POBLE

PROJECTADA PER GUILLEM FORTEZA, ARQUITECTE

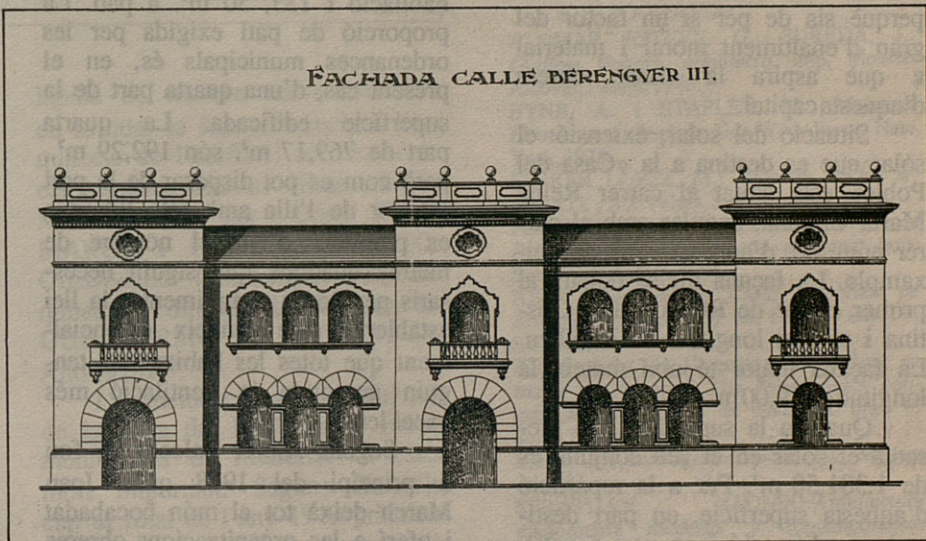
Dolors Ladaria Bañares

L'arquitecte

L'autor fou Guillem Forteza. Aquest va néixer a Palma el 9 de març de 1892 i va morir l'any 1943⁽¹⁾. Estudià el batxillerat a l'Institut de Palma i la carrera a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona. Es llicencià al novembre de 1917⁽²⁾.

El 31 de juliol de 1919 va esser nomenat arquitecte diocesà de Mallorca; el 13 de desembre de 1933, després de la mort de Gaspar Bennàzar, fou nomenat arquitecte municipal de Palma. Professor auxiliar de l'Escola d'Arts i Oficis de Palma des de l'1 d'octubre de 1925 fins el 1930 i acadèmic de la Provincial de Belles Arts a Balears el 8 d'abril de 1926; membre corresponent de la «Real Academia de Bellas Artes de San Fernando» el 16 de maig de 1928 i, com a tal, vocal de la Comissió Provincial de Monuments Històrics i Artístics. L'any 1931 fou nomenat delegat de Belles Arts a les Balears. També va ser membre honorari de la «La Société Française d'Urbanistes» i de l'Institut d'Art i Arqueologia de París. No obstant això, un dels seus càrrecs més importants, a causa de l'activitat que li suposà, fou la d'arquitecte director de construccions escolars de l'Estat i vocal de la «Junta Provincial de Primera Enseñanza», per als quals va esser nomenat el 4 de març de 1921. Home vinculat a la política nacionalista, ocupà importants càrrecs, com el de President del «Centro Regionalista de Mallor-

FACHADA CALLE BERENGVER III.

Façana de la Casa del Poble del carrer Berenguer III

ca» i formà part de l'equip de redacció de *La Veu de Mallorca*. Les seves idees com a polític es resumeixen en un llibre publicat per ell, titulat *Pel ressorgiment polític de Mallorca*, obra titulada l'any 1931 i que reuneix articles i conferències escrites per l'arquitecte entre el 1916 i el 1926. En aquest llibre podem observar que el pensament polític de Forteza era molt a prop de les directrius de la democràcia cristiana, i fins un cert punt de la social-democràcia. No obstant això, el que defineix millor políticament Forteza és la seva ideologia autonomista i regionalista.

Aquest pensament el dugué a estudiar l'art tradicional. Els resultats de les seves investigacions formen una interessant col·lecció de

treballs, entre els quals podem esmentar com a més importants els titulats: *Elogi de les Cases Senyoriales de Mallorca*, publicat a l'Almanac de les Lletres, any IV, de Sóller, l'any 1924 i el títol *Estat de l'arquitectura catalana en temps de Jaume I. Les determinants gòtiques de la Catedral de Mallorca*, publicat per la impremta de Francesc Soler de Palma l'any 1929.

La casa del poble

La casa del Poble era realment un dels edificis singulars que es construïren a l'eixample de la nostra ciutat. Les causes són diverses, unes de caràcter polític: és de tots coneguda la polèmica que el «verguisme» suscità durant la pri-

mera meitat del segle XX, i aquest edifici formava part de l'esmentada polèmica; i altres causes són de caràcter artístic.

La memòria que acompanyava la sol·licitud de permís de construcció amb data d'11 d'octubre de 1919 deia textualment així: «Projecte d'Edifici per a la Casa del Poble». Memòria explicativa.

Objecte de la construcció; l'edifici que hem projectat i tenim l'honor de presentar a l'aprovació de l'Excm. Ajuntament de Palma té per objecte dotar les organitzacions obreres d'un local propi, que reuneixi les condicions necessàries perquè sia de per si un factor del grau d'enaltiment moral i material a què aspira la classe obrera d'aquesta capital.

Situació del solar; extensió: el solar que es destina a la «Casa del Poble» està situat al carrer Reina Maria Cristina, angular amb el carrer núm. 80, d'aquesta zona de l'exemplar. La façana major donarà al primer carrer de Reina Maria Cristina i té una longitud de 30,50 m. La façana major té així mateix la longitud de 39,00 m.

Quant a la superfície que presenta el solar en el seu conjunt, és de 1.381,50 m². Per a la repartició d'aquesta superfície, en part destinada a edificació i en part a patis, hem tengut en compte l'estructura de l'edifici i la funció assignada a les respectives habitacions, erigint-se, així, a l'interior una espaiosa sala d'actes disposada en forma de teatre, l'altura de la qual,

interrompuda només per les graderies, és la de tot l'edifici, i, per tant, es pot considerar com a construcció d'una sola planta, a la qual és possible cobrir-la en la seva totalitat, hem prescindit per a efectes de la repartició de patis de l'àrea de la sala d'actes i dels seus annexos com passadissos, entrada, escenari, etc., i si només hem considerat construcció de dues plantes aquella en què realment existeixen com les cruïlles de façanes, hall, secretaries, etc. L'àrea de la construcció d'una planta fa 478,40 m², de la qual 769,17 m² estan destinats a habitació i 135, 50 m² a pati. La proporció de pati exigida per les ordenances municipals és, en el present cas, d'una quarta part de la superfície edificada. La quarta part de 769,17 m² són 192,29 m², però com es pot disposar de la part interior de l'illa amb tota llibertat, es prendran d'ella el nombre de metres quadrats que siguin necessaris per donar compliment a la llei establerta, que tendeix essencialment que totes les habitacions tinguin garantida la ventilació més excel·lent.

Segons Albert Balcells ⁽³⁾, fou a principi del 1918 quan Joan March deixà tot el món bocabadat i oferí a les organitzacions obreres de Palma una Casa del Poble, si l'Ajuntament negà el terreny a causa de l'oposició dels mauristes i dels conservadors. Aleshores, March, no solament donà els doblers per pagar el lloguer d'un bon

local provisional, sinó que regalà el solar per construir la Casa del Poble. La donació induí els principals socialistes mallorquins al «verguisme», sobretot, segons diu Joaquim M. Domenech ⁽⁴⁾, Llorenç Bisbal i Joan Monserrat Paret, si bé matisà l'afirmació dient que l'acceptació del donatiu no significa que necessàriament que se supeditassin al donant; no deixa d'esser cert, com digueren el desenvolupament organitzatiu del moviment obrer palmès, vengués l'edifici de qui vengués, i això ho corroboraren els mateixos anarcosindicalistes, que, malgrat les crítiques que dirigiren als socialistes per l'acceptació, no tingueren altre remei que entrar a la nova casa -la provisional- llogada i inaugurada el dia 30 de juny de 1918.

La inauguració del nou edifici del carrer Reina Maria Cristina, cantonada de la d'aleshores carrer Berenguer, s'havia de realitzar el 30 de setembre de 1923, però la implantació de la dictadura obligà a ajornar-la fins el dia 20 de gener de 1924. Segons J. Domenech, els socialistes no s'ho acabaven de creure; era la millor Casa del Poble d'Espanya i el seu cost s'aproximava al mig milió de pessetes, aleshores una quantitat exorbitant.

A la inauguració, com a convidats especials hi assistiren Lluís Alemany, ex-diputat a les Corts, liberal; Antoni Pou, ex-senador; Jaume Móra, ex-president de la Diputació; Ferran Pou, republicà i advocat; Miquel Oliver i Josep

Embat

llibres

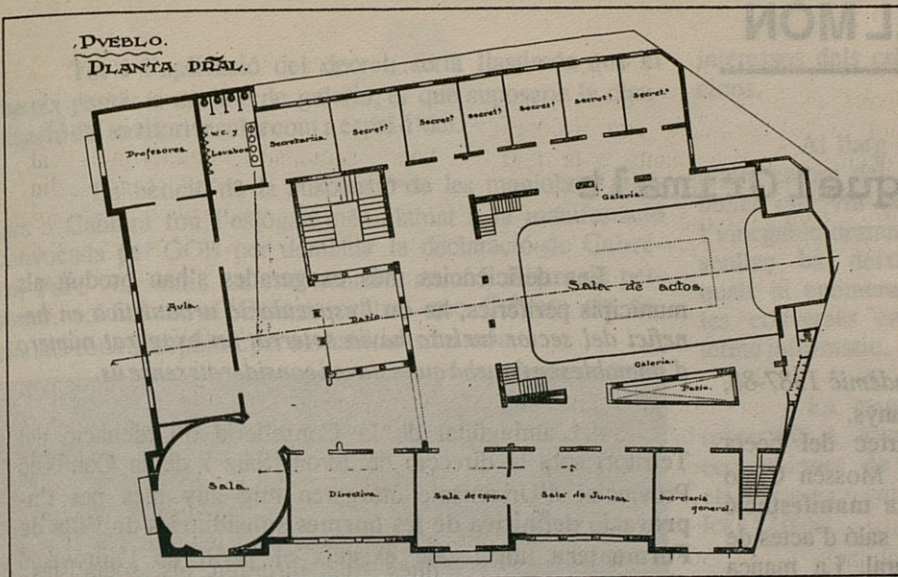
Pge. Part. Papa Joan XXIII, n.º 5-E

Centre Comercial «Los Geranios»

07002 Palma de Mallorca

Tel. 71 33 50

El divendres obert tot el dia

Plantaprincipal

Pinya, republicans i ex-regidors; Josep Enseñat, professor de l'Escola Normal; el senyor Ques, delegat de la Transmediterrànea. A l'acte d'inauguració assistí Joan March, qui fou complimentat pel Patronat de la Casa i per tots els presidents de les societats obreres. L'Orfeó Republicà interpretà *La Internacional* enmig d'una gran ovació. Després, al teatre de l'edifici que abans hem descrit, el president del Patronat, Llorenç Bisbal, reté homenatge de noble gratitud, que no de servilisme, al donant, i afirmà que tots els obrers, des dels socialistes fins als anarquistes, podien allotjar-se al nou i magnífic edifici.

A continuació es descobrí una

làpida de marbre commemorativa en la qual es feia referència a l'arquitecte de l'edifici i al donant en els següents termes: «Este edificio fue donado por Don JUAN MARCH Y ORDINAS a las SOCIEDADES OBRERAS. Fue arquitecto y director de las obras D. GUILLERMO FORTEZA. Año 1923»⁽⁵⁾.

La incidència de l'existència de la Casa del Poble en el moviment obrer de Mallorca va esser molt important. Segons Balcells, cap al final de l'any 1919 pràcticament tots els oficis estaven sindicalment organitzats i el moviment obrer tengué a Mallorca entre el 1918 i el 1920 una expansió extraordinària. Fins i tot aquest

autor indica que la unitat sindical va esser possible a Palma per la feblesa inicial dels anarco-sindicalistes i per la donació de la Casa del Poble per Joan March, si bé aquesta unitat fou molt breu.

NOTES:

- (1) M. FORTEZA: *Guillem Forteza. Nota necrológica*. A.B.E.S.A.L., Tom XXVIII, núm. 695-703. Palma de Mallorca, juliol de 1942 desembre de 1932.
- (2) M. SEGUÍ: *Introducción a la arquitectura del regionalismo a «Estudios Balcáricos»*, núm 1, pp. 119 iss.
- (3) A. BALCELLS, a *Història dels Països Catalans, 1714-1975*, pp. 541.
- (4) J. M. DOMENECH, a *Història de Mallorca*, op. cit; pp. 541.
- (5) J. M. DOMENECH, a *Història de Mallorca*; op. cit; pp. 644.

BIBLIOGRAFIA:

- ALOMAR ESTEVE, G.; SUREDA, J.: *Guillem Forteza, arquitecto*. Imp. Mossèn Alcover, Palma, 1946.
- BYNE, A. i STAPLEY, M.: *Majorcan Houses and Gardens*. Ed. W. helbam, New York, 1928.
- FERRER LÓPEZ, M.: *Baleares en los siglos XIX y XX*. Palma, 1973.
- FORTEZA PlaA, G.: *La urbanització de Palma, ciutat antiga, ciutat moderna*. Imp. Soler Prats, Palma, 1934.
- IDEM: *Elogi de les Cases senyorials de Mallorca*. Almanac de les Lletres, any IV, Sóller, 1924.
- IDEM: *Estat de l'arquitectura catalana en temps de Jaume I. Les determinants gòtiques de la Catedral de Mallorca*. Imp. F. Soler. Palma, 1929.
- IDEM: *Pel ressorgiment polític de Mallorca*. 1931.
- SEBASTIAN; ALONSO: *Arquitectura mallorquina moderna y contemporánea*. Gráficas Miramar, Palma, 1973.
- SEGUÍ AZNAR, M.: *Guillermo Forteza, urbanista*. Ed. Facultat de Fil. i Lletres.
- IDEM: *La arquitectura contemporánea en Mallorca*. Tesis doctoral inédita.

A la Mar Mediterrània, bressol de la Cultura de la civilització i emergència d'illa de Mallorca. El seu marçellinisme i l'unitat dels seus habitants fan que la seva forma i el seu nom s'ajustin perfectament amb el concepte de l'ant

Jaume Mesquida

VINYES I BODEGUES A PORRERES (MALLORCA) Tel. 971/647106

VENDA DIRECTA A LA BODEGA

RECULL: D'AQUÍ I DEL MÓN

Miquel Company / Miquel Grimalt

D'AQUÍ: DE LES ILLES

- La inauguració oficial del curs acadèmic 1987-88, enguany tingué un caire diferent a la dels altres anys.

La lliçó inaugural va córrer a càrrec del poeta Josep M. Llompart, el qual dissertà sobre Mossèn Cinto Verdaguer. Però la notícia sorgí arrel de la manifestació d'estudiants de Turisme i Magisteri dins el saló d'actes de la Facultat on tenia lloc la sessió inaugural. La manca d'una Escola que pugui generar especialistes en el sector turístic -tot i ser el subsector que més renda crea i ocupa un PIB de més del 70 %- exigia una pronta solució. Finalment, el curs a l'Escola de Turisme de la Universitat de les Illes Balears ha començat per primera vegada per atendre les necessitats creades aquí a les illes.

- Els pobles i Ajuntaments de la zona del Llevant de Mallorca protagonitzaren la manifestació més multitudinària dels darrers anys a Palma per exigir la ubicació de l'Hospital Comarcal a Manacor. La manca d'infraestructura sanitària a les illes corre el risc de la concentració de tots els recursos sanitaris a Palma. La manifestació dels dies passats ha de servir perquè la racionalitat del nou esquema sanitari que queda manifesta al Pla Director Sanitari uneixi els criteris de Govern Central, qui és el que dicta les ordes, i l'administració local que és la que se'n haurà de servir.

- Durant el mes d'octubre tingué lloc una convenció conservadora a Palma, el que convertí a Palma i alguns dels seus escenaris comercials com a teatre de les forces conservadores de l'Estat. La «passada» cap a la gestió econòmica i la crisi interna que sofreix el PSOE foren centre de debat a la reunió. Aixímateix era força insistent el rumor de les bones relacions del comisari europeu d'AP, Abel Matutes amb el secretari d'organització del PSOE Txiqui Benegas degut a l'afaire eivissenc de la discoteca Ku.

Després dels successos de Galícia, en què AP en va sortir malparada i després dels debats interns de membres del PSOE, reunir-se a Palma els conservadors de l'Estat és una injecció de moral de cara a l'hivern polític que ja tenim.

- La revisió del catastro municipal ha provocat a molts pobles de les illes una polèmica no gaire habitual, que no és més que una conseqüència de la mala gestió de l'administració en matèria de la propietat immobiliària tant urbana com rústica.

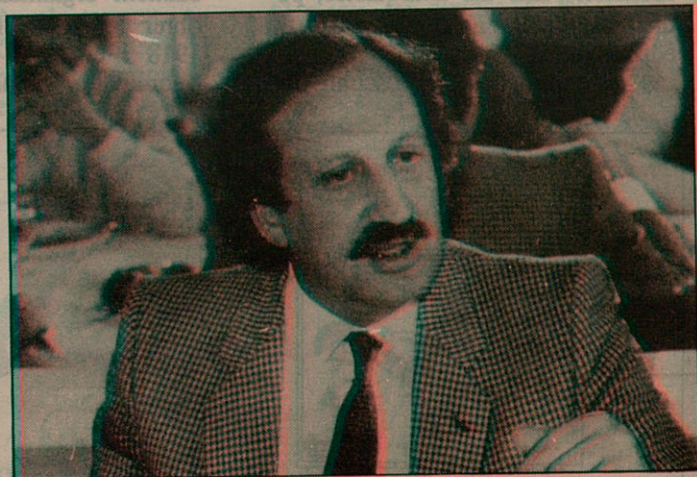
Les deficiències més exagerades s'han produït als municipis perifèrics, he on l'especulació urbanística en benefici del sector turístic havia soterrat un exagerat número d'immobles en ús urbà que estaven considerats sense ús.

- L'ambigüitat de la Conselleria d'Ordenació del Territori sota la direcció de Jeroni Sáiz i de la Comissió Provincial d'Urbanisme atorgaren mig any més per l'aprovació definitiva de les normes subsidiàries de l'illa de Formentera, tot i que existeix el perill de l'aprovació d'una urbanització just veïnat de Ses Salines de Formentera.

Les afirmacions d'un dels promotors (sempre capital estranger, a sebre; o n'hi ha d'illenc) assegurant la construcció de la urbanització que estaria enfocada en atreure gent d'alt poder adquisitiu contrasten totalment i categòricament amb les resolucions de l'Ajuntament de Sant Francesc Xavier que des de fa molts anys es considera contrari a les possibles especulacions urbanístiques a la petita illa de Formentera.

Malgrat tot, la negror enfosqueix un altre cop la blavor de les aigües de la petita illa de Formentera com a conseqüència del debat intern dels socialistes de l'illa; aquest fet pot pressuposar que la urbanització es dugui endavant sota el beneplàcit dels socialistes.

- D'interès pel que fa a la construcció a la costa insular és l'aplicació del Decret Cladera.

L'aplicació del Decret contrasta amb l'elevat número de llicències atorgades que sumen aproximadament 60.000, xifra escandalosa en relació amb la d'altres províncies que tenen en el turisme la primera font d'ingressos.

Tot i l'aplicació del decret, seria llastimós que el mateix passàs a un lloc de galeria, el que suposaria la claudicació del territori insular com a espai d'oci.

- La petició de la suspensió de les maniobres militars a Cabrera fou l'eslògan més clamat a la manifestació convocada pel GOB per demanar la declaració de **Cabrera, Parc Nacional**. La convocatòria reuní a milers de persones, sol·licitant al Govern central que Cabrera sia declarada zona d'ús públic per als habitants del món.

En relació amb aquest tema, en el Parlament Balear ha tengut lloc el debat sobre política turística, que, a una illa que viu del turisme i governada per empresaris turístics té indubtablement més transcendència que el discurs polític. Vertebrada entorn del decret Cladera, la discussió mostrà allò que presumiblement es veïa venir, o sia, la manca de diferències entre els arguments dels partits de la Cambra.

DE FORA: DEL L'ESTAT

- La comunitat valenciana ha sofert les inundacions pròpies de la tardor i que afectaren en gran mesura a la regió del Xúcar.

5 anys després de les inundacions considerades irrepetibles del 1982, el fenomen s'ha presentat de nou i si hi cap amb més intensitat i virulència. Gandia amb més de 600 mm caiguts en 24 hores ha assolit un record dins els anys de la pluviometria ibèrica.

Però més perjudici que el generat per la intensitat de la pluja ha estat el degut a la inadequació de la infraestructura hidrològica i viària. L'autopista, de nou, ha funcionat com a tap i ha impedit que el Xúques desaiguàs directament el que formà una inundació espectacular. La ineficiència de l'administració pública s'ha fet de nou palesa. No s'aborden solucions globals, sinó que ho arreglen a base de crèdits, que serveixen en molts casos per pagar

interessos dels crèdits que donaren a les anteriors inundacions.

- Al llarg del mes passat hi ha hagut un allau informatiu entorn del *segrestament de la filla d'un milionari libanès* que viu de rendes a la costa del «Sol». Apart de l'innegable drama humà que suposa pels pares, el feliç desenllaç ha deixat importants «beneficiaris», entre els quals hi enumeram la policia i al govern andalús, mentre les converses entre les superpotències quedà en segon terme informatiu.

- La caiguda borsàtil del dòlar arreu del món ha repercutit a totes les esferes de les estructures socioeconòmiques de l'Estat. D'aquesta manera s'han assolit els punts més baixos des de 1982 en que estava per sota de les 112 ptes.

DE FORA: INTERNACIONAL

- Wall Street: quan als EUA tussen a l'Estat espanyol hi ha pulmonies i caguetes, o aquest altre: quan plou a Manhattan, a la Moncloa tot són fontaners. La debilitat de la moneda nordamericana ha provocat arreu del món constipats contagiosos, el que ha provocat que les borses més importants hagin sofert períodes de repòs econòmic per adequar-se a la crisi generada.

- El difícil que deu ser fer *surf* per devers les costes del Golf Pèrsic davant l'onada d'atemptats que es produeixen arreu de les costes iranians. Els mitjans de comunicació cada dia es fan ressò d'atemptats suïcides contra petroliers europeus i americans dels herois de la pàtria iraniana.

- És evident parlar aquí també de les negociacions entre les dues superpotències. Els marges de negociacions són cada cop estrets, el que obligarà a partir d'ara parlar de la inoblidable *Guerra de les Galàxies*, de la qual no en sentirem parlar gens ni mica en el darrer encontre místic dels dos homes més poderosos de la terra. S'arriben a acords concrets, però encara falta molt per brindar per la destrucció de les armes nuclears de la superfície terrestre.

RECULL D'AQUÍ DEL MÓN

ELS SUPERHEROIS NO MOREN MAI

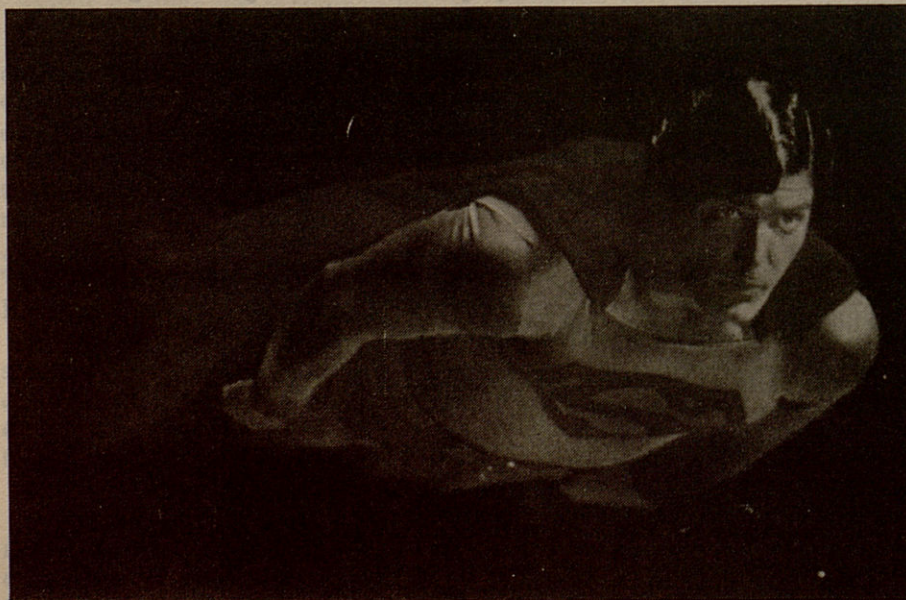
Toni Marimón Riutort

Curiós gènere, aquest dels superherois. Seguit amb fanàtic entusiasme per milions d'infants i d'adolescents de tot el món, és ignorat per la majoria dels adults i denigrat pels intel·lectuals més o menys esquerranosos. Amb tot, els còmics de superherois suposen avui per avui una part important de la història dels còmics, jalonada amb creacions artístiques tan genials que les produïdes per qualsevol altra indústria de l'entreteniment, o més.

Típicament nord-americans -tot i que totes les cultures han tingut superhombres-, la saga dels superherois s'inicia amb el famós Superman, creat l'any 1938 per Jerry

Vet aquí un esbart de superherois de la Marvel

SUPERMAN: Milions de còmics i 4 films

Siegel i Joe Shuster, que estableix bona part de les convencions del gènere: força inversemblant, doble personalitat, disfressa amb capa, etc. Aviat varen aparèixer dotzenes de personatges semblants (Batman, del qual TV3 emet una sèrie d'episodis, Flash, etc.), però no serà fins al 1961 quan un inspirat Stan Lee farà un agradable daltabaix al gènere.

Així, varen néixer o es recrearen nous superherois amb unes característiques molt peculiars: eren poderosos, però no invulnerables, defensors del bé a costa de greus traumes morals, inadaptats i rebutjats per la gent «normal». Aquests eren els personatges insegurs que apareixien, totsols (Spiderman, The Hulk, Thor) o for-

SPIDERMAN (creat el 1962 per Lee i Ditko) també ha estat duit al cinema

mant complicats i inestables equips (*Fantastic Four*, *X-Men*, *The Avengers*), en una dotzena de col·leccions on es creuaven i tornaven a creuar les seves aventures, independentment del titular del còmic. A més, aquest univers -que tenia una superpolícia pròpia: Shield- se superposava i s'entrellaçava al món real (així, el *Captain America* podia dialogar amb el president Nixon), en un notable intent de fer versemblant l'inversemblant.

Quan, mig segle després de la seva creació, *Superman* continua

volant, tant en els còmics (editats en castellà per Zinco), com en les adaptacions al cinema (aquest molt mediocre *Superman IV*), mentre els seus rivals de la Marvel (de la qual té la concessió a Espanya Edicions Fórum, que en treu fins 14 col·leccions) continuen lluitant contra els inevitables superroïns, de vegades força carismàtics (com l'inoblidable *Dr. Doom*); barallant-se entre ells (*Avengers* versus *X-Men*); o, potser, filosofant sobre el sentit del bé i del mal presoners d'una planeta impossible (*Silver Surfer*).

THOR, un original superheroi basat en la mitologia nòrdica

III SETMANA DEL CÒMIC

TONI MARIMON

Ara que tant es parla de la crisi de la historieta, la III Setmana del Còmic (Palau Soler i Ric, del 28 d'octubre al 10 de novembre) ha constituït una agradable sorpresa per a tot els qui ens interessam pel còmic com una forma d'expressió tan vàlida com qualsevol altra.

Del conjunt d'exposicions, taules, rodones, holografies, tallers, etc., desenvolupats durant aquesta Setmana, destacaríem, com ha dit B. Olmo, el caràcter estètic-plàstic, assolit, sobretot, en modular l'espai de cinc sales del Palau altres tants artistes mallorquins o residents a Mallorca (però gairebé exclusivament d'expressió castellana): Pere Joan (o la distorsió), Max (i la tridimensionalitat), Tatum (la selva lúdica), Miracaloso (les tenebres) i Vaquer (l'úrbà a ultrança). També eren interessants, però menys espectaculars, les exposicions «Museo Vivo», un recull de setze historietes relacionades amb el cinema, i la que aplegava una mostra de l'obra de l'holandès Joost Swarte (1947), dibuixant d'historietes i dissenyador que ha transformat la línia clara posant-la al servei de l'humor negre. Un altre aspecte de la Setmana fou una pintoresca taula rodona sobre «El retorn dels superherois», en la que, entre d'altres coses, es va dir -sempre en llengua forastera-, que el còmic estava acabat, i l'espanyol més perquè és una porqueria, cosa lògica ja que els hispànics només són aptes per al flamenc. Dels superherois es constata el seu auge, però es divergí sobre el futur d'aquest «boom».

TEATRE

ELS MUTS, D'ANTONI MUS

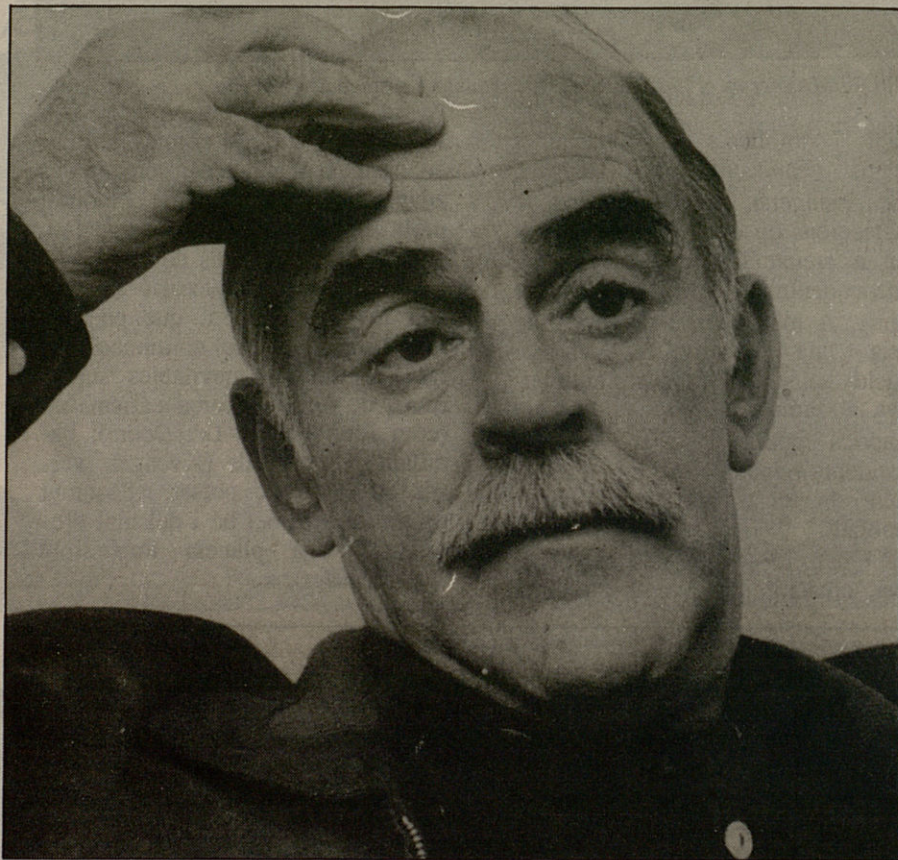
Josep A. Grimalt

Abans de començar el comentari sobre la representació d'*Els Muts* a la qual vaig assistir, he d'advertir que hi vaig topar malament amb el públic.

A la funció de dia 16 d'octubre, al capvespre, omplien les primeres files de la part esquerra del pati de butaques, una trentena d'espectadors, la majoria dones, que tenien tot l'aspecte d'anar-hi de claca. Conec bé l'ofici perquè, de jove, hi vaig anar molt, de claca, al teatre, i vaig tenir ocasió d'aprendre que la claca, com tots els elements que integren el fet teatral, exigeix intel·ligència i sensibilitat, virtuts que faltaren llastimosament en aquella ocasió. Però desviem l'atenció del pati de butaques cap a l'escenari, és a dir, comentem la representació en sentit estricte.

Comencem per l'obra, i en dir l'obra em referesc a la que efectivament sonava, no al text que en poguéss haver deixat escrit l'autor, el qual podria haver estat objecte de manipulacions (i no pretenc donar gens al mot cap sentit pejoratiu).

El valor més clar i notable d'*Els Muts* és que conté un gran tema: no inèdit en la literatura teatral, però encara aprofitable. Partint del mite del «bon salvatge», encarnat en el personatge central, es val de la seva innocència per denunciar les aberracions de la moral oficialment constituïda. La tècnica és bona, i dona peu a entaular un debat sobre l'escena, que l'autor sap sostenir només amb l'acció dramàtica, sense introduir-hi argumentacions explícites en el diàleg.

Antoni Mus, autor d'*Els Muts*

Vat ací un procediment que saben utilitzar bé els genis de la dramàturgia: si l'autor d'*Els Muts* hagués volgut i sabut fer-lo efectiu al llarg de tota l'obra, hauria produït una peça digna de marcar una fita en la història del nostre teatre; però l'intent es va frustrar per culpa d'uns factors que intentaré assenyalar.

En primer lloc, l'autor va partir d'una història massa extensa. Una història que s'inicia amb el festeig dels pares del protagonista no pot servir com a matèria d'un

argument teatral. Sí que hauria pogut servir per a una novel·la, gràcies a la llibertat formal pròpia del gènere. (Escarrufa pensar el resultat que hauria pogut donar narrada per una Víctor Català o un Salvador Galmés.) Els dos actes de què consta la peça queden molt inconnexos, com si constituïssin dues peces merament juxtaposades. A causa d'això, quan està a punt d'aconseguir el punt més alt de tensió dramàtica, sobrevé un desenllaç inevitablement precipi-

tat que ens deixa amb la sensació d'haver passat de llarg davant els camins més suggestius que s'ofereixien.

Hi ha també una mescla estrident de modes d'interpretació, en part derivades de la manca d'unitat en les primeres matèries. Hi trobam un estil sobri, natural, present a les escenes més dignes. Era l'adequat al caràcter de tragèdia realista que l'obra pren en aquelles i que hauria calgut mantenir tot el temps si el text mateix ho hagués permès. En canvi, a les escenes on intervenen les «quatre senyores», s'adapta una tècnica esquemàtica, estilitzada, on el text s'arriba a simplificar fins a reduir-se a un sol signe, per cedir la primacia al moviment d'actors; però baldament anà en perjudici de la unitat, era tolerable perquè no desvirtuava el bon efecte del primer mode. Sí que el desvirtuava, fins a anul·lar-lo (i crec que és el defecte capital de la representació), un tercer estil, el del sàinet més tronat, que cau dins la forma més grollera d'astracanada a l'escena de l'original, tan desa-

fortunada que s'hauria hagut de suprimir. Era el millor homenatge que podien retre a l'autor. També s'hauria pogut suprimir l'escena del destape, tot i que és més perdonable, si tenim en compte la invencible inclinació dels nostres teatres per les penúltimes modes. No cal dir que les dues escenes esmentades i el detall dels dos muts guaitant-se dins les bragues provocaren atacs d'histerisme entre les components de la claca, que es manifestaren amb giscos i remeulos que destruïren sense remei el clima necessari per a sintonitzar amb la part més digna de l'obra.

Inevitablement desigual per les causes apuntades, la interpretació em va semblar l'element més valuós de l'espectacle. Manuel Tübert es va confirmar una vegada més com un gran actor. Atepit i confús, l'espai escènic, segurament per culpa de la falta d'unitat de lloc. Em podria referir a l'eterna qüestió del llenguatge, però crec que serà millor passar-la per alt.

L'ULL DE VELLUT

BALES

GUILLEMDAVIU

El dia que comenci a avorrir-me (el veig llunyà) faré una feineta sociològica-estadística llarga (en temps), senzilla (en treball), fruitosa (com a anàlisi) i (per desgràcia) plena de contingut.

Cercaria els millors diaris d'Espanya (no n'hi ha molts) i ompliria una taula de morts i mortes per arma de foc, els/les autors/autores, les circumstàncies i sobretot les víctimes.

I és que per mantenir el seny has de viure en perpetu estat d'indignació (una mica menys i ja ets còmplice). Escoltau... Un fiscal (que diuen que ha de defensar els interessos de la ciutat i dels/ de les perjudicats/des) sol·licitava l'altre dia set mesos per a un policia que, per imprudència temerària (això no ho dic jo) havia causat la mort (o matat, vegeu el diccionari) a una dona (prostituta) tenint la pistola reglamentària a dins la vagina d'ella (en el judici ha sortit l'expressió «joc eròtic»). Ella no té acusació particular i aquí s'acaba la història.

Jo me pensava que la imperiosa necessitat (d'on he tret jo aquestes paraules?) de dur una arma de foc responsabilitzava el seu usuari del mal ús d'aquella.

La història no acaba aquí. Té continuació tant ahir com avui, com (contra el meu desig) demà. Exemples: Un guàrdia civil surt de la presó en llibertat condicional després d'un any (en té dos com a pena, però està recorreguda) el tribunal havia mostrat clarament l'homicidi. També fa poc una «brega de discoteca» (nova figura sociològica) té com a resultat una mort de bala, seguint aquesta en direcció contrària hi trobam una pistola i qui l'aguanta? i qui aguanta qui l'aguanta?

La solució a la primera pregunta es troba en aquesta mateixa columna. Per a la segona, vosaltres mateixos.

PAPERS PINTATS I PINTURES

MARCS I MOTLLURES

*Casa
Domar
Flores*

ARTICLES PER A ARTISTES

Sant Miquel, 77 - Tel. 72 14 83
07002 PALMA DE MALLORCA

“Tenim cuinera pàgesa.
És dona d'edat
només li agrada sa netedat
i els seus cuinats fan enveja”.

Carrer Parellades, 15 - baixos
Tel. 72 46 63 - Palma 07003

CUINA OBERTA DE LES 8 A LES 17 H.

CINEMA

RUSSELL FREAK SHOW

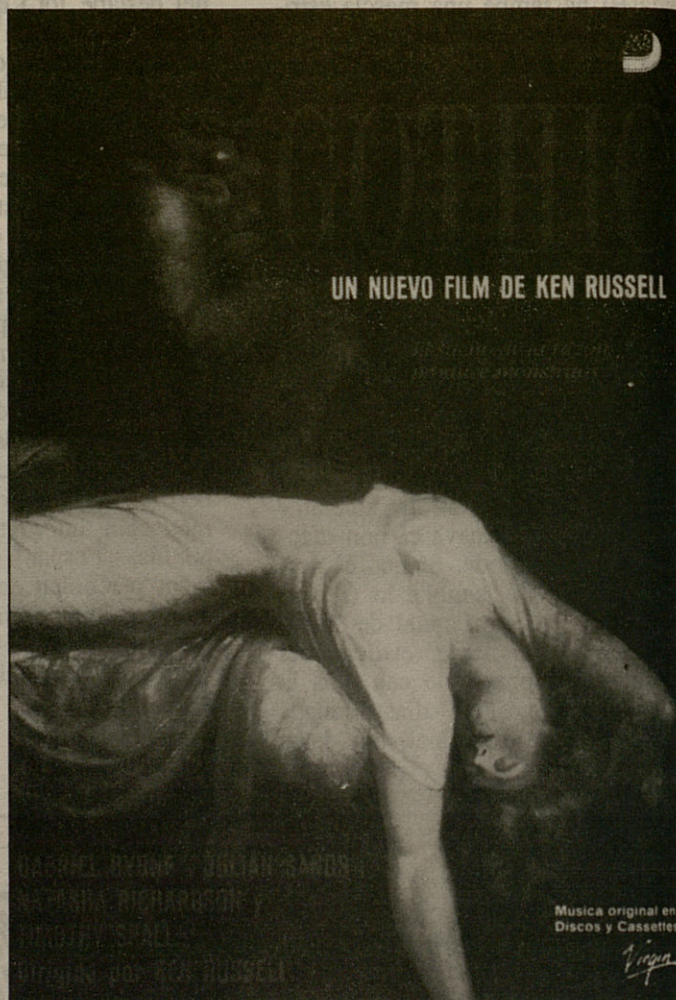
Jaume Oliver i Adrover

Alquimista del sexe, profanador de la doctrina catòlica, mestre de cerimònies de sagnants rites satànics, monstre de la civilització occidental, odiat per la crítica, incomprès pel públic, ara té 60 anys i confia a ésser famós als 81; el seu nom autèntic és Henry Kenneth Alfred Russell però signa els seus treballs com a Ken Russell. Es creuà amb el món del cinema al Nadal de 1939, li regalaren un projector de segona mà i un feix de pel·lícules mudes, quasi totes de Fritz Lang. Entrà al cinema amateur amb *Peep Show* (1956), *Knights on bikes* (inacabada), *Amelia and the angel* (1957), i *Lourdes* (1958). L'any 1959 el contractà la BBC i realitzà tota una sèrie de biopics sobre artistes.

El primer film personal d'aquest cineasta anglès data de l'any 1964 (*French dressing*), tres anys abans de dirigir *Billion dollar brain* (*Un cerebro de un billón de dólares*), una producció de Harry Saltzman que narrava una de les aventures del detectiu privat: Harry Palmer, magistralment interpretat per Michael Caine. El seu tercer film: *Women in love* fou estrenat entre nosaltres l'any 1986 amb el títol *Mujeres enamoradas*, i datava del 1969. Allan Bates, Oliver Reed i Glenda Jackson protagonitzaren aquest original producte romàntic prohibit a molts de països. Jackson aconseguí l'Oscar a la millor actriu. Per filmar les escenes de sexe aïllà els actors amb un mur sonor per fer-los sentir-se completament sols; als seus films posteriors repetí aquesta experiència.

Un any després dirigí el fluixet actor Richard Chamberlain a *The music lovers* (*La pasión de vivir*), però el seu film més al·lucinant fou *The devils* (*Los demonios*, 1971) i resultà un escàndol arreu on s'estrenà. És tot un film a revisar, basat en una novel·la d'Aldous Huxley i en el drama de John Whiting, narrava els fets de Loudun que culminaren en la destrucció de les murades de la ciutat i la crema del clergue Grandier. És una impactant història de rites satànics impregnats de sexe i de sang, un film que només podia filmar la ment febril d'un catòlic com Ken Russell. Ni la crítica ni el públic saberen assaborir la malaltíssima atmosfera que hi regnava. Oliver Reed i Vanessa Redgrave hi interpreten insuperablement els personatges principals: un capellà i una monja acusats de bruixeria.

Posteriorment dirigí *The boy friend* (*El novio*, 1971), *Savage Messiah* (*El Mesias salvatge*, 1972) i un film desmitificador *Malher* (*Una sombra del pasado*, 1974). L'any

UN NUEVO FILM DE KEN RUSSELL

1975 realitzà *Tommy*, una anàrquica òpera-rock amb música de Peter Townsend i *The Who*. El repartiment venia encapçalat per Roger Daltrey i comptava amb tots els membres de *The Who*. Era una història de sexe, droga i *Rock'n roll* on es ridiculitzaven tots els elements que envoltaven els mites musicals moderns, una imaginativa sàtira caricaturitzadora. Cal destacar el personatge de la reina de l'àcid interpretada per Tina Turner. Un musical que resultaria inconcebible per als joves d'avui, acostumats a subproductes pútrids com *Flashdance* o *Footlose*.

En aquest mateix any va dirigir *Lisomania*, també amb Roger Daltrey de protagonista i amb Oliver Reed a un petit paper. Dos anys després posa *Valentino* en la pell de Rudolf Nureyev, i a l'any 1980 arriba *Altered States* (*Un viaje alucinante al fondo de la mente*). El protagonista, William Hurt, és un científic ambiciós en la més pura línia *Hammer*, que experimenta a New York amb pa-

cients esquizofrèncics fins que decideix utilitzar-se ell mateix. Russell aconseguix un al·lucinant viatge a la recerca dels orígens de l'espècie humana i una nova visió del mite Jackyll/Hyde. Entre aquesta pel·lícula i *Crimes of passion* (1985) han fracassat tres dels seus projectes, un d'ells era un musical sobre la figura d'Evita. És necessari fer constar que *La passion de China Blue*, horrible títol amb que la batiaren els espanyols, es va haver d'estrenar amb nombrosos talls imposats per la censura, revitalitzada per la política Reagan de caça de bruixes, per no haver-la condemnar a les sales X. Tot i amb això, planteja obertament el clima de repressió sexual al món occidental. La història gira entorn d'una dissenyadora que a les nits exerceix de puta i d'un capellà, obsés sexual, que pretén exterminar el Mal.

I el darrer film de Russell fins

a la data és *Gothic* (1986). És una història que es va anar gestant durant més de 12 anys dins la seva ment morbosa. Narra el llarg viatge de la nit del dia 16 de juny de 1816 fins a l'endemà; els protagonistes són els fantasmes del subconscient dels personatges històrics més famosos de la literatura anglesa romàntica que avancen amb ritme frenètic cap a cada un dels espectadors. L'ambientació, la música, les interpretacions dels actors..., aconseguixen un clima surrealista perfecte per fer viure a l'espectador la folia del Romanticisme.

Per acabar, cal assenyalar que Russell afirma inspirar-se en tot allò que la censura li prohibeix. D'aquesta manera fa dels seus films la provocació i l'escàndol que obliguen a odiar-lo o a venerar-lo, però sempre a esperar impacientment un nou film seu.

CINEMA EN CATALÀ

TONI MARIMÓN RIUTORT

Prop de l'any 2000, la supervivència del català depèn, en bona mesura, de l'ús que se'n faci en els moderns mitjans de comunicació àudio-visuals. I és en el cinema on la presència de la nostra llengua és més minoritària -i sovint inexistent-. Ni una sala de cinema de la Ciutat de Mallorca -ni d'enlloc, arreu dels Països Catalans-, passa regularment pel·lícules en català; encara més, quan es pot triar entre una versió en castellà i una altra en català, l'empresariat sol escollir la primera (per exemple, *L'escolt*) o bé exhibeix les dues versions paral·lelament (ara mateix és el cas de *La Senyora*), la qual cosa tampoc és una vertadera solució, ja que una llengua només existeix si és necessària. Per un grapat de doblers, l'empresariat del cinema s'afegeix amb perseverança a la llarga llista de traïcions a la llengua protagonitzades per la «burguesia mallorquina». Tot això davant la indiferència -o potser complaença?- de les institucions autonòmiques pertinents, gens ni mica preocupades per aconseguir una vertadera normalització lingüística que possibiliti l'existència d'una moderna cultura nacional.

FAJAS REINA

José Tous Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 60 33
07002 Palma de Mallorca

dona
corseteria

J. Masdeu

Colón, 20 - Tel. (971) 71 65 58
07001 Palma de Mallorca

CRE - A - CCIÓ

Ja feia temps que les bogeries de l'oncle Vermell omplien ràbies la mare Blava.

- Però, què s'ha pensat, aquest?, enflocava ella, tota escandalitzada: Què es pensa, que pot anar pel món i onsevulla sense que ningú no el deturi? Ara vol que el triïn a ell, perquè pinti de vermell, ves quin doiet, la mar, que sempre ha estat meva!

La gelosia la se menjava. L'hauria despuntat, l'oncle Vermell, si ella l'hagués tengut al davant. Li hauria tret la mina de lloc.

- Que no, i que no, que no pot ser això, no té conhort! Els dimonis ho són vermells, i el foc, i la sang... Però, la mar... La mar sempre ha estat blava, blavíssima, i sempre ho serà!

Els llapissons escoltaven enravenats de por, la mina dreta com un fus. Poques vegades l'havien vist tan alçurada, la mare Blava que despotricava contra l'oncle Vermell, tan encesa.

- Un cap esflorat, és! I tota la vida ha estat el mateix, però. Quan era petit ja va voler pintar l'emblanquinat d'una casa tot de vermell, i de tan roig, el dibuix tacava només de mirar-lo!

Els llapissons s'acoquinaven cada pic més. En Blauet i na Verdeta, i en Groguel·ló i na Moradeta.

ta. Fins i tot en Negre, que mai no s'assustava de res, havia perdut un poc de color i s'agrisava...

A la fi, quan la mare Blava els deixà sols, gosaren de parlar-ne.

- La mar vermella, quin doiet!, exclamà en Blauet, rient.

- Ai, quin llapis, l'oncle Vermell, no té aturall, sempre en fa qualcuna de bona!, digué na Verdeta.

- Sempre fa dois d'aquests, sempre. El meu pare diu que l'oncle sempre ha volgut fer el contrari del que s'ha de fer..., explicà na Moradeta.

- Doncs, a mi, digué en Groguel·ló, tímid, sense quasi atrevir-se: a mi m'agradaria veure'n una, de mar vermella...

- Vermella?, feren els seus amiguets. Una mar vermella? Ecs, quin oi! A veure si ens resultarà un cap buit com l'oncle, tu?

I en Negre, aleshores, va concloure;

- Dois són, el que l'oncle Vermell fa! Com a cases!

I en Groguel·ló hagué de callar, empeguèt.

Un altre dia, la mare Blava tornà a envestir com un ca de bou:

- Ja hi tornam a ser! I què s'ha cregut? Ara que no sabeu quina l'ha pensada, aquest banastre d'en Vermell? Doncs, vol que el triïn per

pintar de roig les fulles de tots els arbres d'una il·lustració! Quina bestiesa!

Els llapissons, ben apretadets, un a l'altre dins l'estoig, capejaren incrèduls. No sabien què fer, ni què dir. Allò passava de mida; era una bojada...

- Fulles vermelles, hala!, exclamaren a la fi, ben engrescats, quan s'imaginaven el dibuix amb aquell color absurd a les fulles dels arbres. Ja fa cadufos, l'oncle!

- Doncs, a mi..., insinuà en Groguel·ló, amb la veu molt feble, que quasi no el sentien, a mi m'agradaria veure'n un, d'arbre amb el fullam roig encès, com pres per un foc...

- Bah!, el tallaren. Ja somnies truites, tu. Les fulles són verdes, sempre ho han estat i sempre ho seran. Què et penses ser com l'oncle, tu?, li entimaren.

- Però, protestà en Groguel·ló, és que de vegades, a la tardor, les fulles s'enrogeixen i semblen...

Però, els seus amiguets ja havien partit a jugar a conillons a fer retxes pels papers de l'escriptori, i no l'escoltavend de res.

Fins que un dia, un dematí, el varen veure arribar, l'oncle Vermell, peu rossec, peu rossec, per un prestatge. Venia cansat i ajupit,

que alçava només dos o tres centímetres de cos de fusta. «Què vell!», pensaren els llapisons, i recordaren de cop com era l'oncle, temps abans: tan alt i dret, i tan afilat, que deixava una fressa de color llampant per cada lloc on passava...

Ara, però, el veien tan poca cosa, tan consumit, tan gastat, que tots pensaren que no tardarien en veure'l anar a raure dins la papetera al costat dels papers emburotats i dels burballons de fusta que, ara i adès, les maquinetes de fer punta els arrencaven del cos.

L'oncle arribà, a la fi, allà on eren. Els llapisons s'hi arremolinaren, indecisos. Se'n reien d'ell, d'amagat, perquè pensaven en tots els doïxos que feia.

Només en Groguel-ló va gosar de preguntar-li, a l'oncle:

- És vera, oncle, que volíeu pintar de vermell el fullam dels arbres?, va preguntar. I encara va afegir, còmplice: **Quin atreviment, eh?**

Tots s'esveraren. Na Moradeta reculà. I na Verdeta. I en Blauet i en Negre volgueren fer-se'n escàpols. Si l'oncle tenia el mateix geni que sa mare, bé podien plegar veles més aviat que de pressa!

- **Xist, calla, atrevit!**, el renyaren. Calla, que ens estellarà a closca des!

Però l'oncle Vermell s'endregà un poc i els mirà de fit a fit, so-

bretot en Groguel-ló, al qual va mirar somrient, maliciós i alegre alhora:

- **He, he, he! Ja ho crec, ja ho crec, i ben vermelles que les hauria volgudes, aquelles fulles, les d'alzina, i les de poll, i les de pi ver!**, digué. Ja basta que siguin verdes al bosc! He, he, he!

Els llapisons s'esveraren. L'oncle Vermell continuà:

- **I el fenàs, que el voldria vermell, i les blateres... He! I una lluna vermella, què me'n dius, eh?**, preguntà. **I un tros de mar? Sí senyor, va reblar, vermell allà on sempre hi ha hagut verd o blau, que ja poden!**

I, ail!, aleshores en Groguel-ló començà a desbarrar, també, com l'oncle, perquè era un fantasiós, en Groguel-ló, que no mirava prim a l'hora d'embastar imaginacions...

- **I d'una vaca verda, què me'n diríeu?**, enflocà. **I d'un nigul morat?**

Na Verdeta s'escarrufà:

- **Ecs!**, exclamà. **Quin oi, una vaca verda!**

- **I a mi deixau-me estar de pintar niguls!**, protestà na Moradeta.

Però fou inútil. L'oncle Vermell i en Groguel-ló s'enfilaven a l'enteixinat de les seves cabòries, i ho capgiraven tot amb el pensament.

- **Sí, feia l'oncle, un nigul morat: molt bé! Amb els flocs negres i violetes!**

- **No n'he vist cap mai, es quei-**

xà en Negre, de nigul així, jo! No n'existeixen enlloc!

Però l'oncle Vermell no els escoltava aquestes protestes. No en feia cas. Ni en Groguel-ló. Els dos s'entretenien a imaginar un sense fi de coses amb els colors girats, com en un somni embullat i de per riure.

- **Un sol gris!**, deia l'oncle.

- **Una flamada blanca!**, repliava en Groguel-ló.

- **Una gavina roja!**

- **Un cel rosat, com quan el Sol es pon els capvespres de ventada! O un pa taronja! O la llet verda!**, s'engrescava en Groguel-ló, sense aturall.

I l'oncle, que el sentia, va acabar:

- **La llet verda, sí! Qui sap, he, he, he!, un glop d'aquesta llet, quin gust tendria...**

I se n'aren, els dos, d'allà, enfilant absurds; mentre els altres llapisons i pintorettes romanien amb la boca badada a l'escriptori, que no comprenien res, que no sabien què dir ni que fer; si riure-se'n o si fer-los carusses...

- **Quins doïxos, que diuen, remugà en Blauet.**

- **Dois són, això, ja us ho deia, deia en Negre, seriós com una patata. Com és possible, canviar el color de les coses?**

- **La llet verda, ecs!**, féu na Verdeta: **Quin oi!**

CLÍNICA DENTAL

DR. FRANCESC A. PÉREZ PASTOR

Metge Estomatòleg

Pròtesis dentals

CONSULTA: Hores concertades

Av. Arquitecte Bennàssar, 16-1r.-1.ª - Tel. 29 26 39 - PALMA

ART

LA PINTURA D'ANTONI FUSTER

Miquel Alenyà

Antoni fuster i Forteza, de l'antiga família Fuster del carrer de Sant Miquel de Palma, és un dels representants més eximis de la gran generació de pintors mallorquins de la segona meitat del segle XIX. Entre els seus contemporanis es compten Anckermann, Ribas, Bauzà, Morell, Buades, Carlotta, Terrassa, Pizà, O'Neill, etc.

LES GERMANES VICENTA I ASSUMPCIÓ FUSTER
Oli sobre tela de 35,5 x 52, datat el 1902

L'artista i la seva obra

La seva condició d'home fadrí, fill d'una família burgesa i benestant, i la seva manca de necessitats econòmiques, constitueixen un factor important a l'hora d'explicar el fet que la seva dedicació a la pintura es desplegàs d'una manera assossegada i desapressada. Com diu Fuster (1953), cultivà la pintura «amb una intensitat moderada». Altrament, aquests fets determinaren que la seva obra no fos extensa i que es distribuís principalment entre familiars i amics. Val a dir que pintava a un ritme de

dos o tres quadres l'any, cosa per la qual la seva obra completa consta solament de setanta i poques peces, llevat de notes i esbossos (cf. Piña (1971), p.28).

Pintà, sobretot, marines i retrats. Les seves marines, dedicades a temes d'aigües tranquil·les, gairebé immòbils, es basen en un dibuix de gran soltesa, en un extraordinari sentit de l'equilibri i en composicions de formes delicades i riques en detalls i matisos. Mai no hi manca la presència de la figura humana, que és la gran protagonista de la seva obra (cf. Piña (1971), p.31). D'altra banda, els seus pai-

satges reflecteixen un clima de profunda serenitat i d'una gran placidesa, cosa que es basa en la utilització de tres elements força característics: l'absència de vent (substituit sempre per un oratge suauíssim quasi imperceptible), l'ordre admirable en què apareixen distribuïts els elements que formen la composició i la delicadesa dels colors de la seva paleta.

Els seus retrats, de notable força expressiva i d'una gran penetració psicològica (cf. Ferrà-Ponç, 1974), constitueixen una mostra del seu respecte per la justícia, el progrés i la saviesa, i de les seves

preferències gairebé obsessives per la tendresa, la ingenuïtat, la innocència i la senzillesa. Pintà personatges de relleu com és ara Jovellanos, Tomàs Aguiló, Cristòfol Pizà. Això no obstant, els seus millors retrats són els dedicats als infants. Si les seves marines són, segons recorda Piña (1971), l'expressió de la Mallorca dels dies tranquils, els seus retrats són, sobretot, l'exaltació de la innocència i la tendresa.

El darrer oli: una petita obra mestra

L'estiu de l'any 1902 ⁽¹⁾, tot just dos o tres mesos abans de morir, pintà i acabà un oli sobre tela, poc conegut fins ara, que reproduceix els rostres de dues nines, les germanes Vicenta i Assumpció Fuster i Miró-Granada. És aquesta, molt probablement, la darrera obra de l'artista, ja que el paisatge que restà en el cavallet després del seu traspàs, esdevingut el 30-11-1902 a causa d'un atac de feridura ⁽²⁾, no es pot considerar una obra acabada.

Les dues protagonistes de l'oli esmentat, del qual s'adjunta una reproducció, apareixen situades en dos plànols diferents. La més petita ocupa el primer terme, la qual cosa fa que els perfils de la seva figura siguin complets i aquesta gaudesqui, per bé que només aparentment, d'una certa preeminència. A la dreta del seu darrere hi ha una altra minyona, la figura de la qual és més gran i està il·luminada de manera més directa

i plena. Val a dir que les dues germanes es duïen un any just d'edat; ambdues havien nat el 12 de juny. Tenien aleshores cinc i quatre anys acabats de fer.

La contemplació reiterada de la pintura i l'anàlisi dels nombrosos detalls de què consta, permeten entreveure la intenció del pintor de representar dos dels elements humans que li eren més íntimament benivolguts. En el primer terme representa la ingenuïtat mitjançant dos recursos: un rostre transparent d'ulls intensament vius i un suau esbós de somris curull de simpàtica i graciosa polisseria. En el segon terme, el que es representa és la innocència, concebuda com a plenitud, serena i segura, de bondat, bellesa i tendresa. A parer nostre, no és casual el joc d'un primer i un segon terme, molt acostats, per distingir i exaltar innocència i ingenuïtat dins un context en què hom vol posar en relleu les virtuts de la infantesa, lloar-les amb no dissimulat apassionament i elevar-les a categoria d'exemple d'allò que hauria d'informar el comportament humà universal.

Els elements que envolten les dues figures (vestits d'un blanc immaculat ⁽³⁾, llaçades de color rosa, ombres projectades en tons rosa sobre un fons proper de color salmó pal·lidíssim, arracades de perla minúscula, collarets de fil d'or, etc.) es conjuguen harmoniosament entre ells i amb el tema bàsic de l'obra, dins la qual fan funcions clares de realçament d'allò que el pintor pretén suggerir

i comunicar.

Hem volgut comentar breument aquest oli no tant per la seva absència en els catàlegs coneguts de l'autor, com per la seva condició d'obra cabdal d'un artista eminent que posà en l'exaltació de la innocència el seu més alt interès i el millor del seu mestratge. Altrament, el fet que aquesta sigui molt probablement la darrera pintura de l'artista explicaria que ell, intuïnt la proximitat del seu final, hi abocàs amb intensitat inusual la destresa del seu art i, tot aprofitant el tema que més el colpia, hi expressàs amb sorprenent inspiració i amb força desconeguda allò que més s'agradava de dir i de fer.

NOTES

⁽¹⁾ Segons es desprèn de la col·lecció de fotografies de la família Fuster «Polla».

⁽²⁾ Segons consta a la partida de la seva fundació del Registre Civil de Palma.

⁽³⁾ Els vestits eren realment de fil, per bé que a la pintura es representen amb transparències, veladures i brillantors que, en un esclat de tons diferents i intensitats diverses, serveixen per magnificar el color blanc d'acord amb la seva significació i importància dins l'obra.

BIBLIOGRAFIA

FUSTER MAYANS, G. (1953): «En el centenario del nacimiento de Antonio Fuster», *Revista del Círculo de Bellas Artes*, Palma de Mallorca.

PIÑA I FUSTER, R. (1971): *El pintor Antonio Fuster*. Palma de Mallorca, Edicions Cort.

FERRÀ-PONÇ, D. (1974): «Fuster i Fortesa Antoni», *GEC*, vol. 7, p.747. Barcelona.

Mallorquidea

«Prêt à porter»

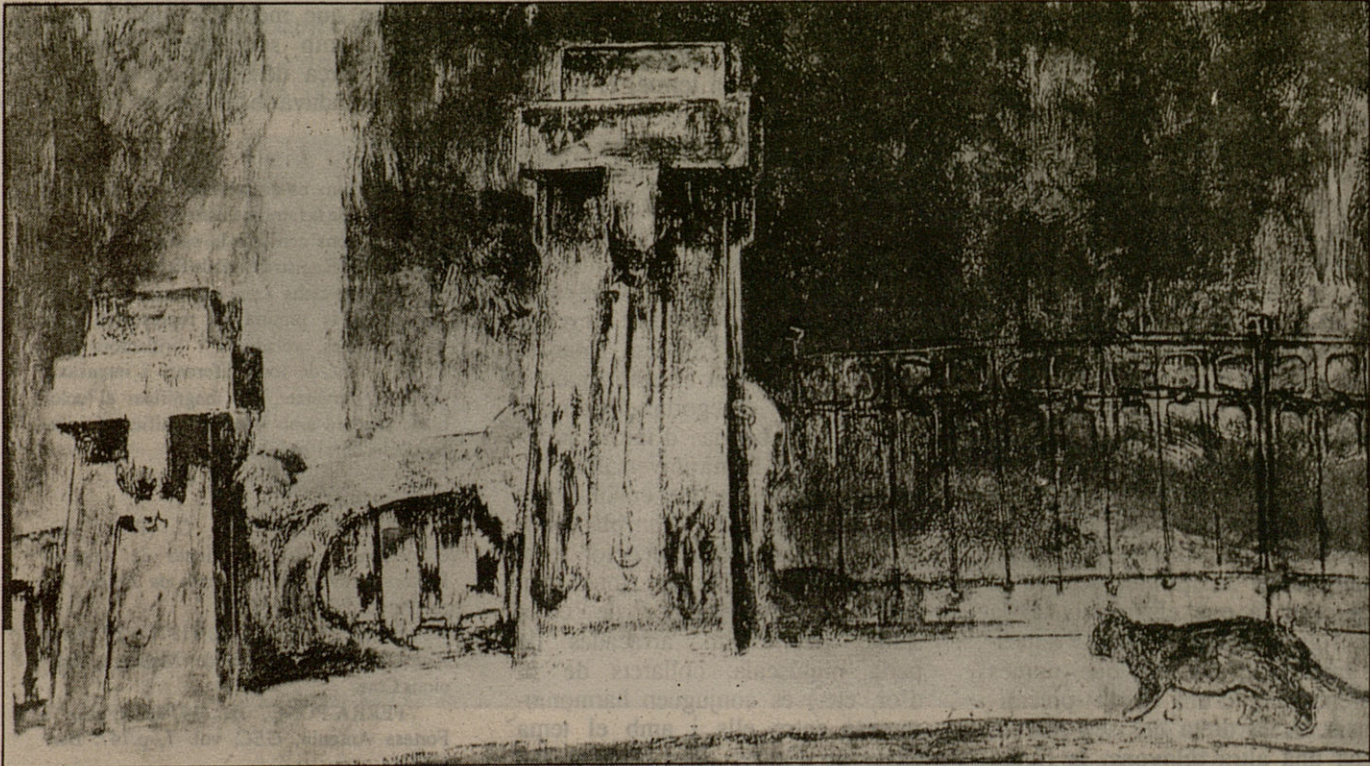
Velázquez, 6 tel. 722198
Avda. Comte de Sallent, 12 · Blanquerna, 3
tel. 756745 - PALMA

ART

CANSANCI, SORPRESA, CONFIRMACIÓ, ESPERANÇA

«PINTADO EN MALLORCA»

Jaume Torres i Estradé

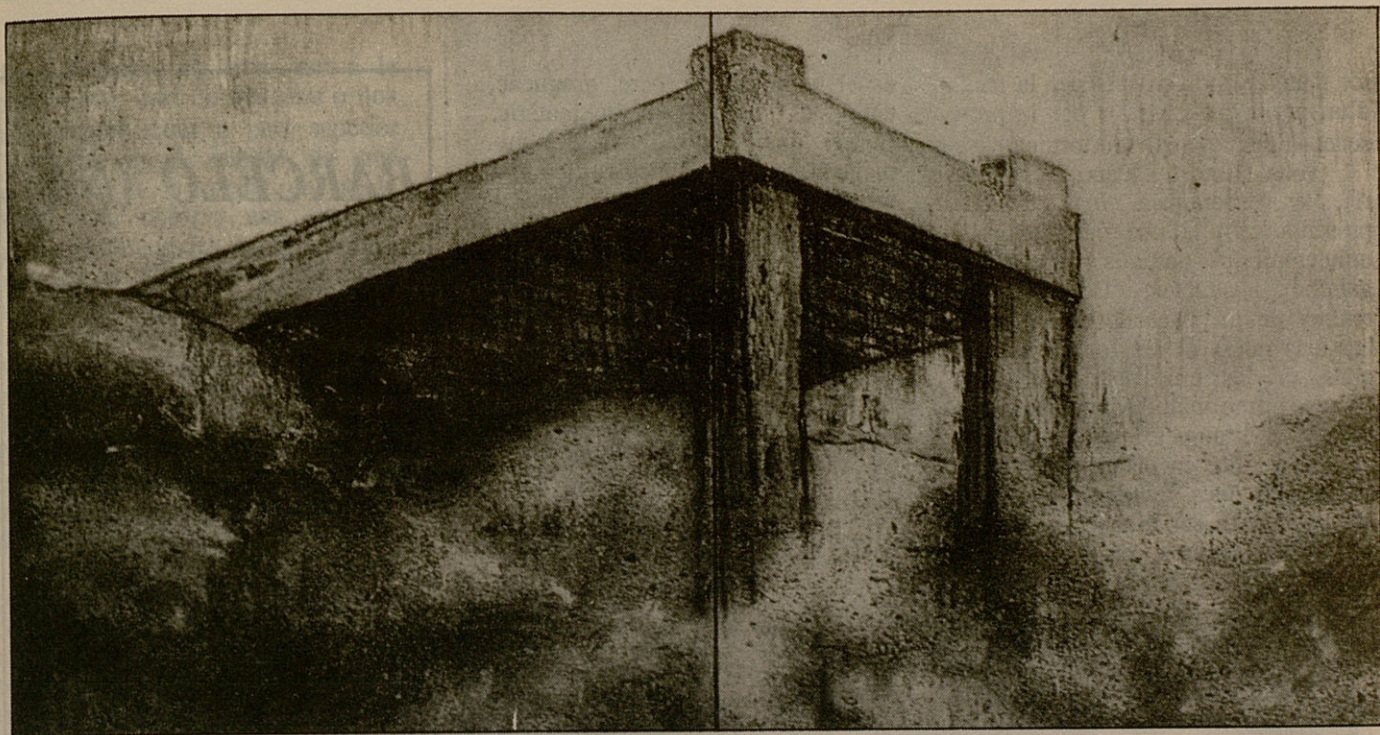

Un senyor amb gavardina, dona i nina deixa escapar un crit de plaer davant un Patxi Echevarria, francament bo. Dos vellets amb gavardina, sense dona i sense nina, a la fi fan un alè quan descobreixen un arbre en un paisatge erm i nu de joan Riutort. Han trobat l'agafall referencial. Tres guardians s'avorreixen. Sales buides, silenci i calma. és el moment apropiat per visitar una exposició sense infants bellugadissos, sense processons de gent desfilant, mirada al títol, mirada al quadre, davant els nous ídols de la nova religió de la modernitat. Decepció. Després d'ha-

ver-me submergit dins la sensualitat cromàtica d'un Rothko, després d'haver assaborit llèpolament durant quasi dues hores els carabasses encesos, els grocs verdosos, els vermells vi, els vermells cirera, els vermells pruna, els negres sobre negre del genial rus de l'Escola de Nova York, es fa difícil engolir res més. He hagut de sortir de quatre d'un parell de galeries del carrer Claudio Coello. I la mostra *Pintado en Madrid* que s'exhibeix al Centro Cultural Conde Duque de Madrid se'm travessa en un principi a la gargamella, com un pinyol d'oliva o una espina de cap-

roig. Era d'esperar després d'un tiberi tan abundant. Els mecanismes racionals intenten asserenar i rectificar els efectes de l'embriaguesa Rothko.

Els textos del batle i altres responsables madrilenys que encapçalen el catàleg, per cert, un bon catàleg, descobreixen una de les contradiccions de l'exposició. Ens la presenten com una ambaixada plàstica de la Comunitat Autònoma de les Balears. Una ambaixada una mica coixa, no. Es veu que la tramuntana menorquina i el rebombori eivissenc no deixen créixer la fauna artística. Segurament

els senyors de la Villa no s'han llegit el títol de la mostra, que ho diu ben clar: «*Pintado en Mallorca*». O sigui, que el muntatge va de mallorquins. Ah... i nosaltres no som els dels cocoters ni els dels hiverns calorosos ni parlem un castellà dolç i graciós.

Un altre emperò és la selecció. Tota tria és subjectiva, ja ho sabem. Però aquesta no és representativa de la pintura actual mallorquina. On són un Miquel Brunet, un Damià Jaume, un Richt Miller, un Nils Burwitz, un Joan Bennàssar, un Sebastià Ramis, un Àngel Sanmartín, un Tomeu Ventayol, una Esther Olóndriz o un Biel March? En algun apartat del catàleg s'insinua que les galeries Pelaires, Ferran Cano i el marchand Joan Guaita, són els impulsors amb la col·laboració de l'Ajuntament de Palma. Per tant, la tria respon a uns interessos comercials, respectables, però comercials. I això s'ha de puntualitzar i saber. Com s'ha de dir també que aquestes galeries han desenrotllat una tasca lloable en la difusió de l'art nou a Mallorca. Però s'està creant una mena d'artistes institucionalitzats, oficials, que es van repetint a totes les mostres que s'exhibeixen a fora de

l'illa. I això és perillós.

Passem a comentar l'obra concreta exposada. No vull caure en els paranys de la joventut i de la novetat. Un crític madrileny precisament acusava l'exposició de poc jove, de poc nova i de poc seguidora de Barceló i García Sevilla. A Déu gràcies. Sols mancaria que ens haguessin enflocat darrers bramsos impaïbles de joves artistes, moderníssims novetats, ja fetes en els anys vint, segur, o eixorques còpies de Barceló i García Sevilla. Afortunadament no s'ha caigut en bajanada de tal casta.

Cansanci, sorpresa, confirmació, esperança. Aquests quatre mots sintetitzen el meu parer, tot el subjectiu que vulgueu, sobre aquesta exposició.

Ramon Canet continua amb la seva abstracció gestual hereva d'un Pollock i un Motherwell. Si en un principi fou tota una innovació dins el panorama mallorquí, ara resulta massa reiterativa. No li negaré força plàstica, la té, sobretot el seu gestualisme de vermells eixerits. Però s'està caient en un automanierisme, en la còpia del propi estil.

Maria Carbonero també continua amb els seus quadres entre Modigliani i Matisse i amb els seus

toreros. Em segueix quedant amb la sèrie abstracta de la tauromàquia de taques grogues, vermelles i negres.

Pep Canyelles s'endinsa per un món de personatges solitaris, un món entre **fauve**, expressionista i naïf. Plàsticament no està del tot aconseguit. Preferesc els seus bodgons de forquetes agressives, de fruites de colors cridaners i de pitxers inestables.

Antoni Socías ens sorprèn amb un nou canvi. L'element figuratiu, l'anècdota literària va desaparèixer, quedant sols gairebé la pintura, una pintura que introdueix l'humor. En seria un exemple el quadre «*Mè gusta lanzar piedras al agua con mi amigo Rafael*», en què sobre un fons quasi informal suren unes línies vermelles indicant ingènuament la trajectòria de les pedres. Exposa una obra de tipus semblant amb encerts considerables a la Galeria Angel Romero.

L'obra de Menéndez Rojas és una confirmació de la seva labor anterior. Modernitat i tradició clàssica s'entrellacen sense vergonya. El gust per la taca, pel color, per la pintura s'uneix al nu de ressonàncies renaixentistes. Immensos espais buits, tot pasta,

tot matèria, sols envaïts per la taca d'un moix que passa o per la presència d'uns coloms o una tortuga.

Joan Riutort i Patxi Echevarría, les esperances. Joan Riutort presenta gairebé uns paisatges arquitectònics i naturals depurats i gairebé abstractes. Despulla la realitat de tot l'anecdòtic fins arribar a la nuesa de les formes essencials, de les línies bàsiques, dels ritmes primordials. Muntanyes reduïdes a triangles, paratges buits on sols es drecen els perfils esmorrellats de dues figueres. Elements mínims que li serveixen per estructurar uns quadres, on l'important

és el color, terrós, ocre, groguenc, càlid i l'amunegament matèric. Encara que s'ha alliberat del mimetisme de Morandi, la lliçó del mestre, la bonalligó, hi és present.

Imatges marines o portuàries, ambigües sempre, on sols resta un fustam rosegat pel temps, pals nafrats i solitaris que s'endinsen en la buidor. Amb l'ús d'arenas, qualque fusta i color aconsegueix delicades i esteticistes teles, com «Cinq house», potser una de les més reeixides.

PALAU SOLLERIC: L'ARC DE LA LLUM

Jaume Llabrés Mulet

He recercat d'entre les pàgines d'una guia de l'any 1958, una fotografia esplèndida del'escala del palau Sollieric. Des del primer dia que vaig observar la foto, hi notava quelcom d'estrany; l'escala me semblava molt més lluminosa i amb un cop de profunditat visual que encara la feia més delicada...

L'escala del Sollieric és una de les peces més formoses de la nostra arquitectura barroca. Ens trobam davant una obra d'una finor superba, que sublima dins l'art mallorquí la interpretació de l'espai arquitectònic a la segona meitat del segle XVIII.

Les grans escales barroques del començament d'aquell segle neixen cerimonioses i desplegades en un sentit horitzontal al fons de

la entrada. Unes es mantenen fidels al costum tradicional d'escala adossada a un costat del pati, com Ca n'Olesa, Can Ribes de Pina, la posada dels Cartoixos, etc.; d'altres són novedoses com l'espectacular escala a la imperial de Can Vivot, com també és d'aquest estil la de Can Berga encara que interpretada amb més poc encert.

La caixa d'escala mallorquina es caracteritza per estar dotada

BARCELO (NA)

**PERE ESTELRICH
I MASSUTÍ**

27 de novembre. Festa de Sant Tomàs d'Aquino. Escolars sense classe. Dia del mestre.

Antiga Casa de la Caritat. Barcelona. Carrer de Montealegre. L'Ajuntament de la capital catalana vol homenajar el pintor mallorquí: a punt està l'exposició de Miquel Barceló. «Barceló, Barcelona» n'és el títol. En pla joc de paraules.

Són les set i quart de l'horabaixa. Ple de gom a gom, al casal s'espera l'arribada de l'artista i de les autoritats. Drets, els seguidors fan temps parlant de moltes de coses: que si només té trenta anys..., que si és el millor..., que si es tracta d'un fenomen únic i irreplicable... O també: que si ja no plou..., que si el «Tanhauser» del Liceu ha decepcionat..., que si el Mallorca està perdut..., que si la política...

28 de Novembre. Matí càlid a Barcelona. Aprofit per visitar amb calma l'exposició.

-Són dues-centes pessetes.

-Com aquestes.

La capacitat de convocatòria del felanitxer és impressionant. Essent dissabte, diferents grups d'estudiants de COU (pens) miren i comenten els quadres. «Són com a transparències, no?» I és veritat, són com a transparències. Barceló juga amb una nova estètica; ara va de superposició de tints, d'imatges, de línies... El seu Art em recorda la Ciència del XVII: és experimental.

¿Podem dir ja que Barceló és un dels valors grans que ha donat Mallorca? Supòs que sí. M'atreveix a dir que sí. I els barcelonins ens han agafat la pilota. ¿Recordarà algú, d'aquí a un temps, que Barceló va néixer a Felanitx, una ciutat mallorquina de dotze mil ànimes?

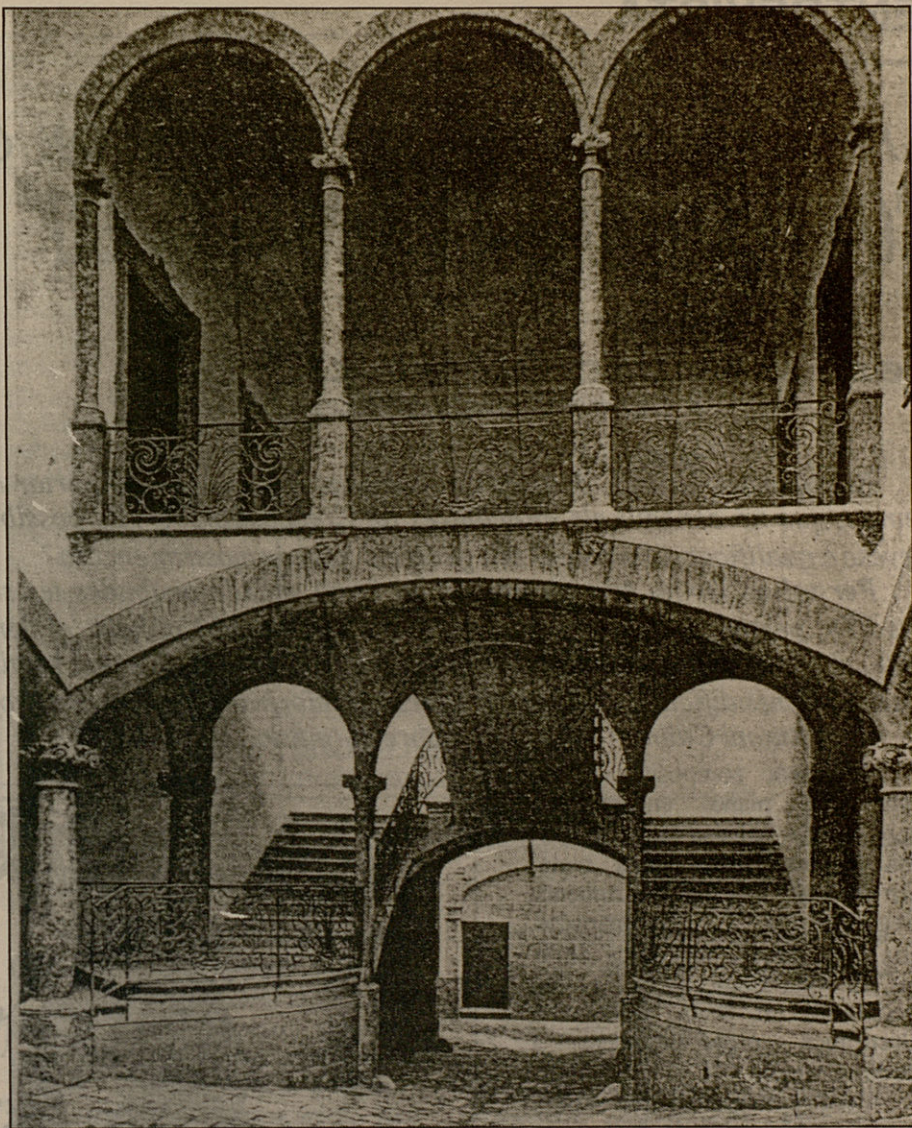
d'una façana amb arcs, tant a la part inferior (atri de tres arcs o una sola arcada) com a part superior (la llotja, quasi sempre de tres arcs). Cap a la meitat del segle XVIII, s'hi observa una evolució molt interessant: les escales principals passen d'un ritme horitzontal a un ritme vertical; aleshores l'escala es desenvolupa sobre un espai de menor superfície, es fa més íntima i cerca solucions que la facin més lleugera. Per una altra banda, l'escala intimista ja havia estat assajada per alguns exemples que es caracteritzen per ésser caixes interiors dotades amb cúpula (1).

Si retornem a la caixa d'escala porticada, hem d'apuntar algunes de les solucions evolutives: la substitució de la balustrada de la llotja, per una barana de ferro forjat; també s'hi estrenyen els arcs i, si cal es limita el seu nombre (2).

El palau Solleric és en tot cas una obra de gran mestria. L'edifici assoleix una cura molt notable en els detalls, malgrat la irregularitat de la planta i de l'arcaisme palès en tots els palaus mallorquins. L'escala supera amb interès la mateixa façana del Born, tan famosa, que per desgràcia ha estat restaurada amb més pompositat que no bon criteri (3).

L'escala del Solleric és classificable dins les anomenades *a la imperial*, encara que s'hi jugui un canvi molt favorable; en lloc d'arrencar en un sol tram i llavors obrir-se en dos, fa tot el contrari; parteix en dues vingudes amb un replà en forma de tribuna, les quals s'uneixen per perllongar-se en una sola vinguda voladissa. Aquesta disposició nova dóna a l'escala una lleugeresa extraordinària. Ara bé, la solució era més aconseguida per causa de l'arc obert sota el llit del gran replà central. Aquest arc, obert sobre un pompeller interior, il·luminava la part més fosca de l'escala reforçant l'efecte lleuger del conjunt. La fotografia que reproduïm ens ho demostra!...

De moment, no seguiré explicant més detalls, molt interessants, sobre aquesta gran escala, la qual a

Palau Solleric, escala del pati

la dècada del 1760 va fer una nova aportació a l'Art de Mallorca. La seva experiència s'havia d'arrodonar amb la famosa escala de Can Marquès, la qual juga magistralment i per compte propi sobre els esquemes aportats pel palau del Born (4).

Ara, quan el Solleric és nostre, i s'han recuperat els locals comercials que l'enlletgien, és l'hora de reinaugar una gran obra d'Art: l'escala i el seu arc de la llum!

NOTES

(1)- L'exemple més interessant d'escala amb cúpula és la de Can Marcel, in-

tegrada avui dins el muntatge de *Abaco*.

(2)- Podríem citar algunes escales amb llotges de dos arcs, com per exemple la de l'Hospitalet de Sant Pere i Sant Bernat o la de Can Bibiloni. També n'hi alguna amb llotja d'un sol arc; potser una de les més notables fos la de Can Ribera, destruïda fa pocs anys.

(3)- La restauració efectuada s'inspira en els alçats de Byne a *Cases i jardins de Mallorca*. Sobre les idealitzacions que Byne va fer en alguns dels seus dibuixos i la perillositat que implica, convé parlar-ne en un article a part.

(4)- Aquesta casa del carrer dels Apuntadors resumeix també altres solucions que no tenen a veure tan directament amb el Solleric.

ENTREVISTA

APROXIMACIÓ ALS «ENCONTRES DE COMPOSITORS» CONVERSA AMB ANTONI CAIMARI

Pere Estelrich i Massutí

En aquestes altures, després de vuit anys consecutius de portar de terme el projecte, ¿hi ha algú, deman, que no conegui els «Encontres de Compositors»? ¿És possible que un esdeveniment que m'atrevesc a qualificar d'únic en el seu gènere s'hagi de mostrar encara?

Per tal de fer-ho el millor possible, i una vegada acabades les sessions corresponents als «Encontres 87», portam a aquestes planes l'opinió d'Antoni Caimari, el demiürg de l'aventura (els «Encontres», si són alguna cosa, són una aventura). Un artista en tot el sentit del mot. Un idealista, que ha fet possible el més difícil: unir totes les forces a l'entorn del projecte. Un projecte no gens popular.

Però Antoni Caimari és també -i sobretot- músic...

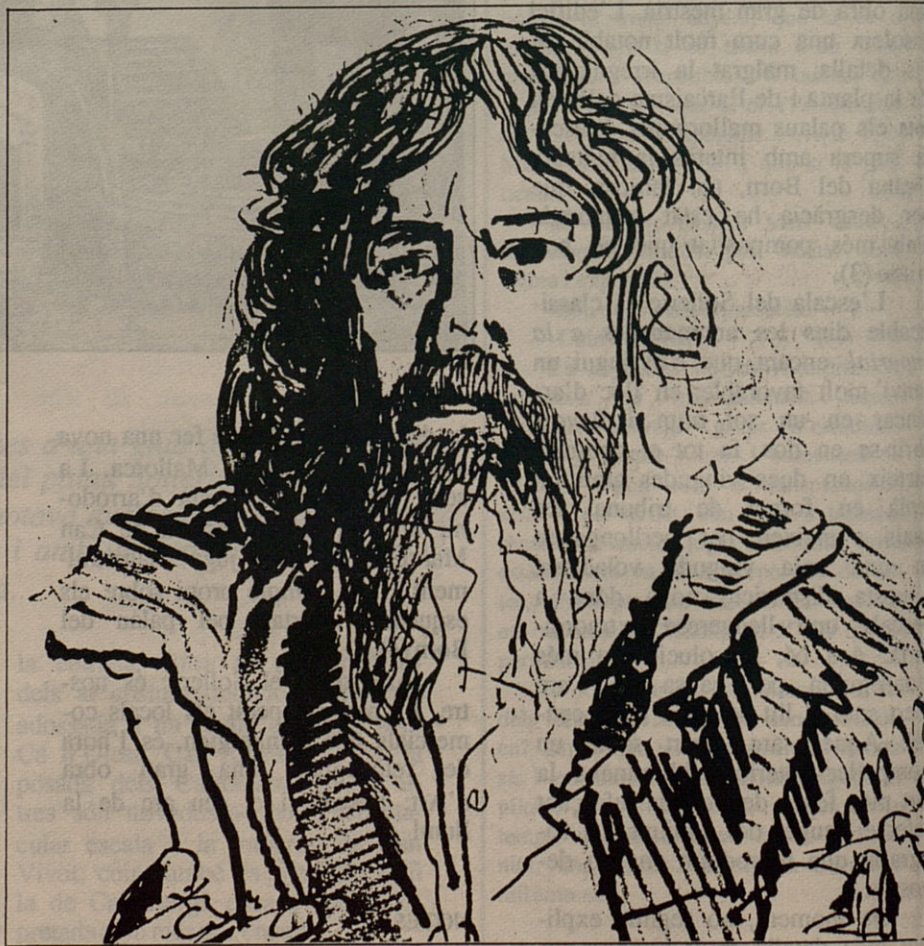
-Em sent compositor. Compositor de piano, encara que també escric Música de l'anomenada electrònica, utilitzant materials naturals i altres instruments, enregistra-los i combinant-los. Diria que segueix una mica de la línia de John Cage, la que es diu «electrònica en brut», diferent a l'electrònica d'Stockhausen, a més de laboratori.

-Però tu no escrius mai la partitura al pentagrama.

-És veritat, la meua escriptura és l'enregistrament en cinta magnètica. Aquesta manera de compondre és més directa, amb una riquesa diferent a la tradicional del pentagrama. I fins i tot permet, em permet, la creació més lliure. Algunes de les meves obres no es podrien ni tan sols traslladar al paper pautat. El qual és rígid i per a un instrument solista la composició no ha de ser rígida, sinó lliure, directa..., natural.

-Com Chopin, que crec recordar que mai no escrivia una nota si no l'havia sentida primer al piano.

-Sí, Chopin seria un cas semblant al meu. Li costava escriure. Avui, és segur que utilitzaria la cinta magnètica. També els trobadors ho feren. Ells composaven

Antoni Caimari per Nils Burwitz

sempre emprar cap concepte teòric.

-Quin paper juga, doncs, la improvisació en la teva obra?

-Les meves obres tenen una forma molt estructural. No hi ha improvisació! Es desenvolupen com si estassin escrites, però amb riquesse harmòniques que l'escriptura no pot captar. Només un enregistrament és capaç de treure aquestes subtils essències sonores.

La cinta magnètica és a la Música el que la fotografia a l'Art Visual. Crec sincerament que és així.

-Quin ha estat el teu procés dins el món de la composició? Com has arribat al món dels sons?

-Vaig connectar amb la Música a través de la família. La meua germana tenia un piano i els meus germans escoltaven discos contínuament. Primer Bach, Tchaikovski..., els de tothom. Més tard descobrint Mompou i sobretot Cage vaig canviar la manera musical de pensar.

Ja als catorze anys vaig compondre una primera obra. Curiosament la tenc enregistrada en un magnetòfon Ingra, d'aquells antics. La guard, és curiós. Ara, passats els anys en tenc 208 de composades, de les quals 30 són electròniques i la resta per a piano.

-Es pot viure de la Música?

-De compondre no es pot viure. Només els quatre grans, protegits pels governs. O també els qui han tengut un cop de sort i tenen alguna obra com per exemple el «Concierto de Aranjuez», popular i contínuament interpretada.

El que és clar és que per guanyar alguna pesseta necessites que se t'interpreti a l'estranger i és molt difícil.

Jo, de totes maneres, prefereixc poc públic. Com més gent, menys comunicació. És una proporció inversa.

La meua Música és intimista, s'ha d'escoltar i analitzar amb lupa. Però, és clar, si hagués de viure d'ella necessitaria del públic. En aquest sentit puc dir que tenc sort.

juliol'80

concerts

saló cultural

encontre de compositors I
sa pobla

dilluns 21	llorenç balsach
dimarts 22	amadeu marin
dimecres 23	llorenç barber
a les 22 hores	el compositor parlarà de la seva obra...

Cartell dels «Encontres I»

-Parlem dels «Encontres». Quina és la seva història?

-Varen néixer una mica a partir d'un asfíxiament meu. Vaig llegir a la revista Ozono un article de Llorenç Barcer. Parlant posteriorment amb ell, començarem. Era l'any 1980.

Els «Encontres I» se celebraren a Sa Pobla i el seu pressupost fou de 80.000 mil pessetes. Hi participaren Llorenç Balsach, Amadeu Marín i el propi Barber. D'això, en fa set anys, l'estiu del 80.

-Després passaren al Teatre Principal de Ciutat i més darrerament a l'Auditori...

-En efecte. I, de l'etapa del Principal, no en tenim bon record. Fou una mica problemàtica. La mala gestió de Serafí Guiscafré ens provocà moltes de dificultats. Fou una etapa penosa, amb una falta de seriositat, professionalitat i de mitjans tècnics enorme. El mateix Teatre semblava que ens acollia a disgust. Per exemple, no respectava els contractes ni ens donava un temps per assajar abans del con-

cert.... Que sé jo? Mil i un desastres. A Guiscafré li ha interessat sempre l'èxit superficial més que uns actes minoritaris.

Ara, a l'Auditori ens trobam beníssim, amb una feina de vertaders professionals. Amb uns mitjans tècnics i uns equips de so realment magnífics. Anam més tranquils.

-Mirem cap al futur.

-Els «Encontres» continuaran, no hi ha cap dubte. Gaudeixen d'un prestigi important més enllà de Mallorca. És curiós, però tal vegada es coneguin més a lluny que a ca nostra. Enviam més de 600 cartes a compositors d'arreu del món. Ens contesten i ens animen a continuar. Per exemple, el propi John Cage ens fa costat..., i això voldria molt.

Ara la idea és projectar-los cap a un esdeveniment internacional, la qual cosa serà possible amb l'ajuda de la Conselleria de Cultura del Govern Balear, que vol col·laborar amb nosaltres.

Si aquest caire d'Encontres Internacionals es consolida mirarem de portar autors de prestigi i la fama d'un Lutovlawski, per exemple, o fins i tot del mateix Cage.

Tot això però necessita ampliar més el pressupost. Dos milions, com enguany, no basten.

-I els «Encontres» propers?

-Contactam els compositors a dos anys vista. Te puc dir els protagonistes de l'any que ve: José Iges, Tomás Marco i Gabriel Brncic.

-Com podríem ampliar l'assistència del públic?

-Hauríem de començar pel Conservatori. Ni els professors hi vénen. I és que en el fons tot acaba enllà mateix: no existeix una autèntica ensenyança musical. La Música és un art i com a tal necessita ser estimat. Es fa això al Conservatori?

-Centre A.C.A.

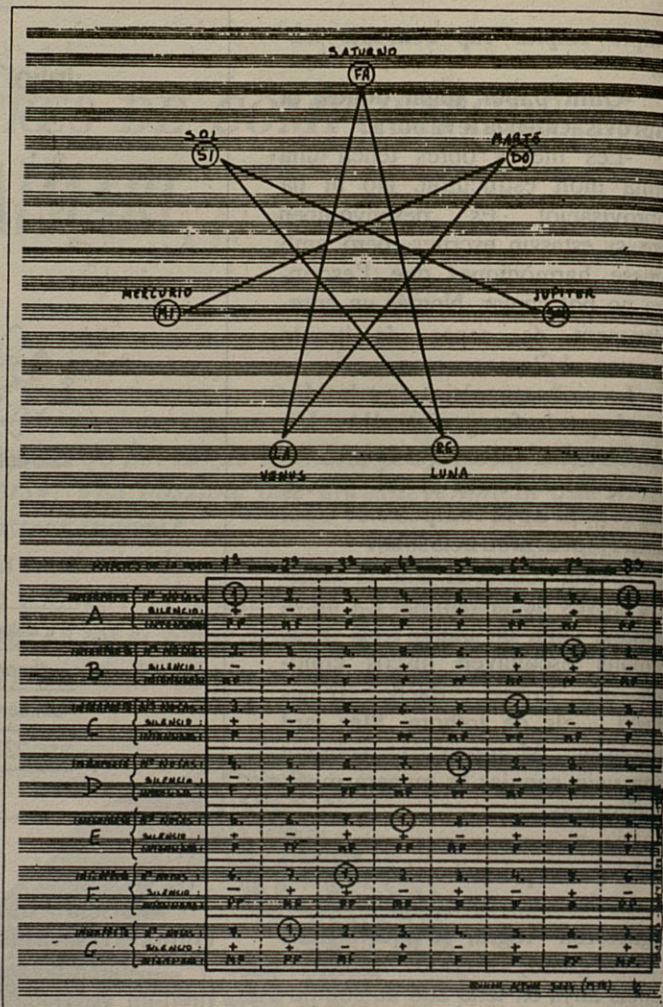
-Tot el meu patrimoni musical (piano, arxiu, enregistraments...), excepte les meves obres, han anat a parar a la Fundació A.C.A. (Àrea de Creació Acústica), la qual funciona a través d'un patronat.

Ara, a uns solars que he regalat a la Fundació a Búger, s'hi edificarà un complex. En una primera fase: un estudi d'enregistraments, el piano amb una petita sala d'audicions i un arxiu històric. Més endavant la idea és la de convertir-ho tot en un lloc d'investigació musical.

-I tot això com es costea?

-El Patronat ha aconseguit un préstec amb molt bones condicions i el Govern Balear pagarà uns milions més. Hem de dir que hem signat amb la Conselleria de Cultura un projecte de col·laboració. Estam realment il·lusionats amb aquesta nova època. Les coses ens funcionen millor.

-I que durin. Gràcies.

D'ENCONTRES I ALTRES HERBES

PERE ESTELRICH I MASSUTÍ

1.-El mes de novembre ha estat prolífic, quant a esdeveniments musicals a Mallorca. Centrant una mica l'atenció, els «Encontres de compositors» que una vegada més se celebraren a l'Auditori. Com sempre: una aventura. N'Antoni Caimari (un veritable «Quixot» de la difusió de la música contemporània) ha fet possible un nou any el miracle: reunir tres artistes per mostrar la seva obra i parlar-ne. Per a mi, els «Encontres» són una de les aventures musicals més interessants que existeixen a l'illa. I més encara: la seva originalitat els qualifica d'úniques en el seu estil. Digau-me: Quan podem parlar amb el creador, davant de la seva obra? Mai, és la resposta. I els «Encontres» ho fan possible.

És una llàstima, però, la poca capacitat de convocatòria que té aquest tipus de Música. La Música anomenada

contemporània no és popular i interessa ben poc. Malgrat tot, la idea continua endavant.

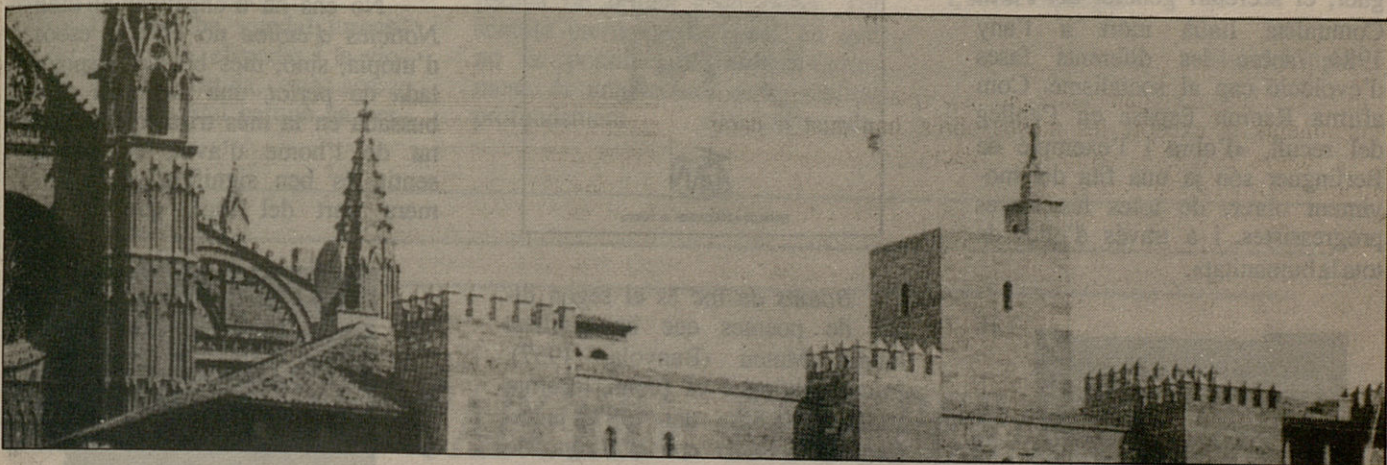
Com a complement, el passat dia 20 de novembre, tingué lloc l'acte simbòlic de posar la primera pedra del que serà la seu de la Fundació ACA, tan lligada als «Encontres». Ben segur que d'aquí a uns anys, al costat de Búger tindrem un centre d'investigació musical de primera fila.

2.-Una mica abans, quasi un mes abans, el palau Solle-ric havia estat el lloc triat pels homes d'ACA per presentar el disc corresponent als «Encontres III i IV». Música d'ara mateix. Un disc nou, però voldríem que no «un disc més»... La Música que inclou el doble volum hauria de ser escoltada: no tan sols arxivada i arraconada com a testimoni. És un document sonor prou suggerent i important.

ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA

COM ERA LA BANDERA ISLÀMICA DE MALLORCA?

Miquel Ferrà i Martorell

Quina bandera onejà sobre aquestes torres abans d'aquell 31 de desembre de 1229?

Com devia esser la bandera islàmica de Mallorca? Quin tipus de senyera utilitzava el darrer valí de l'illa, el dissortat Abu Yahia? Sobre tal tema ja vaig tenir l'oportunitat de col·laborar amb una hipòtesi a les Cinquenes Jornades d'Estudis Locals fa ara dos anys. La investigació iniciada ens portà al Museu d'Art de Catalunya on es troba una pintura mural referida al setge i a la conquesta de Mallorca i que decorà antigament el Palau Aguilar del Carrer de Montcada de Barcelona. L'esmentat document gràfic data del 1280 i ens mostra, diferents episodis d'aquella gesta. El pintor, contemporani dels qui lluitaren en aquelles guerres, ens mostra a un dels quadres millors conservats, l'escena del setge i l'assalt a les murades de Medina Mayurqa. A la torre més alta, que domina els baluards i teulades d'altres edificacions, hi podem veure dos guerrers moros i una curiosa bandera formada de la manera següent:

Sobre fons d'or, amb voreres del mateix color, es pot veure, com a motiu central, un hexagrama o estrella de sis puntes, dintre d'un cercle, ben ajustat. A la part exterior, al dos costats del cercle, hi ha brodades d'arabescos, sempre sobre fons daurat, que si bé no responen a cap lema o missatge islàmic, ja que segurament l'artista era profà en escriptura àrab, devien indicar algun senyal dinàstic o corànic. Tan bell estendard es completava a la vora més extrema amb cinc serrells, com era moda en els penons de l'Edat Mitjana.

Arribats a tal punt, sorgeix la pregunta: ¿l'Estel de Daviu, el segell jueu de sis puntes, l'emblema de l'Israel actual... a una bandera musulmana? No és aquesta una forta contradicció des de la nostra perspectiva actual?

Certament, així és. Certament, que l'art islàmic s'estima més l'estel de vuit puntes, present al damasquinat, la ceràmica, les catifes... Però ens hem de situar en una època de convivència d'ambdues cultures, que els jueus no tenien ja nacionalitat pròpia i el segell de Salomó o de Suleiman era també patrimoni de la simbologia musulmana. Segons l'Atlas de Jafudà Cresques portaven l'estel de sis puntes les senyeres de tres ciutats dominades per l'Islam el 1375. Aquestes eren la vila algerina de Xerxel, Adalia o capital del Soldanat de Tebe i Sinope, port del Soldanat o d'Isfendigar. Hi podem afegir l'estrella hexagràmica de la nombrosa numismàtica marroquina encara present a les monedes del segle XVIII o la reiterada aparició de tal motiu ornamental de plats i ceràmiques de tipus califal o paterna que s'exposen al Museu de Mallorca i a altres de la península. Hem vist l'estel de sis puntes a la mesquita de Karaouine, al palau del govern d'El Caire, a diverses mesquites de Tunísia i tants d'altres indrets del món islàmic que se'ns faria molt llarg enumerar. Que a l'hora de pintar la bandera, el mestre del Palau Aguilar, dibuixàs un estel de sis puntes en lloc d'un de vuit? També pot esser, però i això, amics, ja serien figures d'un altre paner.

LLIBRES

Projecte per Europa, d'Enrico Berlinguer. Aquest llibre és el primer d'una col·lecció promoguda per la revista *Nous Horitzons* (a hores d'ara ja n'ha aparegut el segon: *Els ajuntaments i la nova societat catalana*). Es tracta d'un aplec d'articles d'Enrico Berlinguer, el secretari general del Partit Comunista Italià mort a l'any 1984, sobre les diferents fases d'evolució cap al socialisme. Com afirma Ramon Espasa en l'epíleg del recull, «l'obra i l'exemple de Berlinguer són ja una fita del moviment obrer, de totes les forces progressistes, i a través d'elles de tota la humanitat».

T.H.

La Federació d'Associacions de Veïnats de Palma inicia amb *Les festes populars* la col·lecció «Els barris també som ciutat». Malgrat el títol, el llibre està introduït per una ressenya històrica del moviment veïnal a Ciutat. Els autors dels diversos treballs recollits en aquest llibre són Jaume Obrador, Maria Sastre, Bel Cerdà, Jaume Ribes, Francisco Mengod, Margalida Mulet i Enric Molina (Federació d'Associacions de Veïnats, 1987).

T.H.

Els barris també som ciutat.

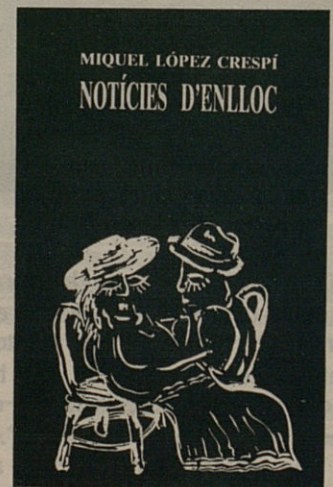
Botons de foc és el segon llibre de poemes que ha publicat Jaume Mateu (Bunyola, 1957). Aquest obtingué el premi «Bernat Vidal i Tomàs» del 1987, juntament amb *Eteri cos d'intriga*, de Xavier Pérez i Torio. Ambdós llibres han estat publicats dins la col·lecció «Balanguera» d'Editorial Moll. Com en el seu llibre anterior, Jaume Mateu persisteix a meditar sobre la condició humana amb una concepció molt pròxima a l'existencialista, sobretot en la primera part (Editorial Moll, Palma, 1987).

T.H.

Notícies d'enlloc de Miquel López Crespí. *Notícies d'enlloc* és la darrera obra narrativa de López Crespí i ha obtingut el «Premi de les Lletres 1987». És un nou guardó que s'afegeix a la llarga llista dels rebuts per aquest polifacètic (i prolífic) autor pobler.

No ens ha d'enganyar el títol: *Notícies d'enlloc* no és cap esbós d'utopia, sinó, més bé, una espigolada de *pertot*, una profunda capbussada en la més trista quotidianitat de l'home d'avui; en aquest sentit, és ben significativa la primera part del títol, que és un

gal·licisme: «Notícies» (notícies)=avisos, advertiments, com si ens volgués fer obrir els ulls a la realitat.

En una primera aproximació, aquest llibre és el relat de la destrucció de l'home i de les seves relacions, de la degeneració de la cultura i del triomf del poder. I de les seves conseqüències: buidor, la lluita de l'home contra l'home, el consumisme i l'alienació.

Les claus per entendre aquesta realitat d'enlloci de *pertots* són:

-El sexe com a passatemp o com a fugida de la realitat, mai com a expressió de l'amor. Ha passat de ser un àmbit de creació a un àmbit de deshumanització.

-El desencís de les grans utopies i de les grans revolucions, dels compromisos juveníols: només resten les paraules... la buïdor augmenta amb el triomf dels mecanismes de poder i de la burocràcia.

-La cultura ha deixat de ser crítica i recreació de la realitat i s'ha convertit en un «fet d'amiguismes i capelletes de tota mena». La creació literària ja no és una eina de lluita, sinó un objecte de consum, un producte de mercat.

-L'home ha quedat arraconat per l'ambició, el poder i la violència. No té sortida, està acarat amb un absurd vital perquè ha per-

dut el passat i té clos el futur.

-El temps tortura l'home perquè li demostra la seva impotència, el consumeix amb el «lent transcórrer d'homes i anys». L'home és un fatal presoner del temps i només té dues opcions: o deixar-se arrossegar i tirar-se a l'absurd, enfolir..., o suïcidar-se.

López Crespí ens situa doncs, davant una realitat en què l'home s'ha estavellat, ha quedat a la intempèrie, perquè ha perdut la capacitat de crítica i de canvi. Tot sembla un ummens ermàs en què no és possible la utopia. Certament, és una lectura de la realitat profundament desesperançada,

quasi immisericorde. És un llibre dur, caústic, assaonat de malèvola ironia, però també profundament humà: representa la rebel·lia de l'home contra la realitat i el seu destí ja que, en definitiva, és encara un ésser lliure i capaç, a contrallum, de bastir una utopia. En aquest sentit, *Notícies d'enlloc* és l'antiprojecte, en presentar d'aquesta manera la realitat.

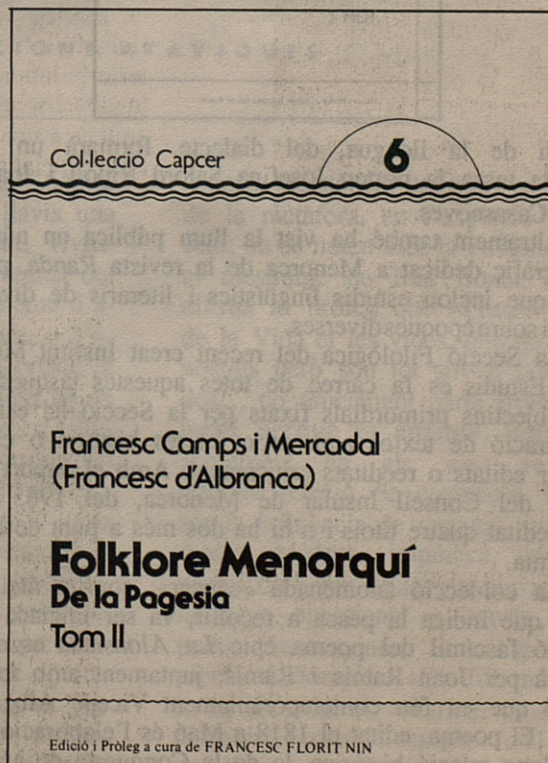
Aquest és un llibre no apte per a cardíacs, però sia benvingut i, sobretot, llegit.

Gabriel Seguí

COL·LECCIÓ «CAPCER»: RECUPERACIÓ DE TEXTOS MENORQUINS

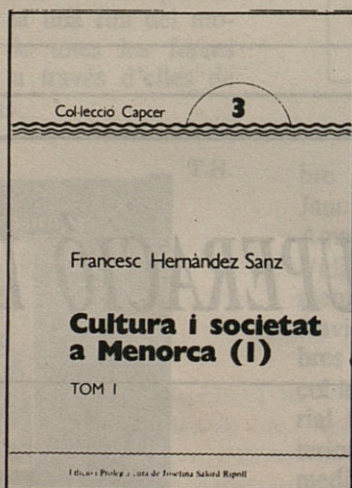
Francesc Florit i Nin

En la postguerra, a Menorca només es publicava literatura de creació amb marcades connotacions folklòriques. Era la «literatura regional» pròpia d'una consciència burgesa que considerava els productes literaris escrits en menorquí com a literatura menor i relegada en darrer terme a la distracció familiar i col·loquial. Uns anys més tard, en plena transició política, l'activitat literària s'escampà a altres usos: literatura ja plenament catalana, escrita per menorquins, amb un sentiment de dignitat i de vàlua estètica i moral ja considerable. I ara a partir del 1985, no solament es publiquen obres de creació artística sinó que alhora es treballa per a la recuperació de la nostra història de la literatura. En quinze anys hem passat d'uns tasca literària de poc pes a uns estudis seriosos d'investigació de la pròpia literatura. Aquest fet és prou simp-tomàtic de l'interès i l'esforç dels intel·lectuals menorquins en el camí de la normalització cultural i lingüística.

Una part majoritària de la bibliografia menorquina s'escriu en català. Pensem en la prestigiosa i acuradíssima edició de l'*Enciclopèdia de Menorca* de l'O.C.B., pensem en la col·lecció «Capcer» del Consell Insular, etc. En canvi, la premsa periòdica és ben al contrari: el diari *Menorca*, *El Iris* són escrits gairebé només en la llengua forana.

Comptat i debatut em sembla que hi ha hagut una progressió efectiva en la consideració social i l'ús de la pròpia parla. Em vull referir ara a la tasca filològica que des de Menorca es porta a terme. A part de publicacions de creació com ara les de Pau Faner, de Biel Mercadal, de Ponç Ponç, etc., a Menorca avui ha prosperat una fal·lera d'investigació molt apreciable. La recerca filològica s'ha centrat sobretot en la recuperació de textos importants per a la història de la literatura. Seguint les passes de Jordi Carbonell, a l'*Enciclopèdia de Menorca* es van publicant fascicles de la història de la literatura que juntament amb

l'estudi de la llengua, del dialecte, formarà un tom. Aquesta tasca la porten Josefina Salord Ripoll i Joan F. López Casasnovas.

Altament també ha vist la llum pública un número monogràfic dedicat a Menorca de la revista *Randa*, publicació que inclou estudis lingüístics i literaris de diversos autors i sobre èpoques diverses.

La Secció Filològica del recent creat Institut Menorquí d'Estudis es fa càrrec de totes aquestes tasques. Un dels objectius primordials fixats per la Secció ha estat la recuperació de textos amb prou interès històric o estètic per ser editats o reeditats críticament. Amb el suport econòmic del Consell Insular de Menorca, del 1985 ençà s'han editat quatre títols i n'hi ha dos més a punt de dur a impremta.

La col·lecció anomenada «capcer», com a metàfora d'allò que indica la pesca a recollir, va ser iniciada amb l'edició fascímul del poema èpic *La Alonsiada* escrit en castellà per Joan Ramis i Ramis, juntament amb la traducció que en féu contemporàniament Vicenç Albertí al català. El poema, editat el 1818 a Maó és l'elaboració poètica d'una relació històrica, la de la Conquesta de Menorca pel Rei Alfons III. L'edició i el pròleg a cura d'Antoni

Joan Pons i Josefina Salord és sintètic i situa l'obra en el seu moment històric, un moment que s'ha denominat el «període menorquí de la literatura catalana». *La Alonsiada* representa un punt d'inflexió en la història de la literatura menorquina: del 1795 fins a l'edició el 1818 Menorca es debat entre l'estroncament de la tradició pròpia (i en conseqüència les dificultats polítiques d'una «renaixença» cultural posterior) i l'espanyolització cada vegada més profunda. Ramis en aquesta obra i en aquesta època es decanta a favor del poder castellà establert i Albertí es resisteix a la pèrdua de la personalitat lingüística i literària. S'ha dit, i en el pròleg es demostra, que la traducció/recreació d'Albertí supera l'original castellà en qualitat per diverses raons. Una d'important: un autor amb una llengua que no li és pròpia difícilment aconseguirà ésser primera figura en la literatura castellana com en el cas de Joan Ramis; però sí primera figura en la catalana.

El segon número de *Capcer* és la recopilació de tres treballs ja publicats a la *Revista de Menorca* a principi de segle. L'autor de la coneguda *De re cibaria*, Pere Ballesster, el 1905 redactà unes respostes a un qüestionari etnològic, intitulat *Costumbres populares de Menorca*. Tretze anys més tard elaborà dos estudis més, *Costums i tractes referents a bestiar* (1918) i *Pesca Marítima. Costums i tractes* (1919). Aquests tres treballs s'arreglen sota el títol comú d'*Estudis d'antropologia de Menorca*. El llibre forneix dades sobre etnografia, folklore, etc., material valuós per al coneixement de la cultura popular menorquina que bé pot ajudar a la interpretació històrica i sociològica de textos i documents.

D'Hernández Sanz és el llibre que fa el número tres de la col·lecció. Hi ha preparat encara un altre número, el segon tom, dedicat a l'arregle d'articles del gran historiador menorquí. Són articles de diversa mena sobre història, literatura i art, que han estat seleccionats i prologats per Josefina Salord: un pròleg extens i ric que ens explica el procés intel·lectual de l'autor sota el títol *Cultura i societat a Menorca*. Un tret comú cal remarcar del llibre: la consciència de la menorquinitat/catalanitat, des de la perspectiva de la qual són escrits els articles.

L'últim número aparegut de la dita col·lecció ha estat la reedició actualitzada del millor i més exhaustiu recull de folklore literari menorquí. Es tracta del *Folklore menorquí (de la pagesia)*, obra del Dr. Francesc Camps i Mercadal. Compost de dos toms, el primer de cançons, gloses, codolades, romanços i refranys, i el segon de faules, llegendes i rondalles. L'edició a cura de Francesc Florit posa a l'abast del públic majoritari una bona part de la literatura popular i tradicional de Menorca. L'interès del folklore és divers: des de l'antropologia, la literatura i la lingüística fins a l'educació. El pròleg de Francesc Florit es proposa de definir el folklore literari, la seva evolució i propugna el seu ús actualitzat en la societat menorquina.

La col·lecció *Capcer* ha encetat, doncs, tot un seguit de textos interessants que fan descobrir de nou des d'una perspectiva més bé erudita la identitat històrica de la nostra col·lectivitat. Es comença a escriure un procés de recuperació cultural.

COS DE CALITJA

Margalida Pons

No sabia que el sol era d'arena. Vaig tocar l'aspra superfície, brillant per la cristal·lització de les diminutes partícules lluminoses. Al cel encegat, la calitja es cargolava formant lletres, amb el cor -un únic punt- al centre mateix del gran anell solar.

Vaig recordar la sirena. Arribà a la meua bústia en un sobre terrós, escrit amb caràcters de qui no està avesat a la difícil precisió de la ploma. Era a començaments d'octubre. Dia 16 vaig arribar a Lluçmajor: les butaques de l'anfiteatre s'abocaven a l'abisme del pati i es percibia la gravetat com un vertigen terrible. El teló porpra vell s'alçà amb moviment àgil, sense grinyols, seguint el ritme d'un ocult engranatge.

«agaf les tisores
i tallant-te els pèls del pubis
un rera l'altre
feim un poema.»

El poema era allà baix: sobre les fustes ressonants de l'escenari, ja indiferent un ésser retallat de ferros, paper, disc, cordes; mig dona, mig peix.

Cos de calitja, primer poemari de Miquel Bezares (Edicions Atàviques, Lluçmajor 1987), és un llibre del mar i dels seus estranys pobladors. A «Bogeria marina» el mar esdevé punt de referència, guia en l'experiència del poeta: «només llavors/ haurem après a buidar-nos/ entre els esculls/ arran d'un altre mar»; a «Una mar sense horitzó» és l'element que la memòria selecciona com a conductor del record: «i un amor sense horitzó/ o una solitud sense final, / esbuquen els castells/ d'arena i somnis/ que

aixecàrem en una platja/ només nostra»; a «Després als llavis una sal» apareix indirectament, vivificat, deixant als llavis el regust del seu contacte; a «Fosca quietud d'aram en vaixells de salobre...» l'onada s'alça negra i tenebrosa; a «Ulls de sal» és l'habitatge de la dona d'aigua... El títol evoca l'hora prima, el cos calitjós encara no deslligat del element líquid.

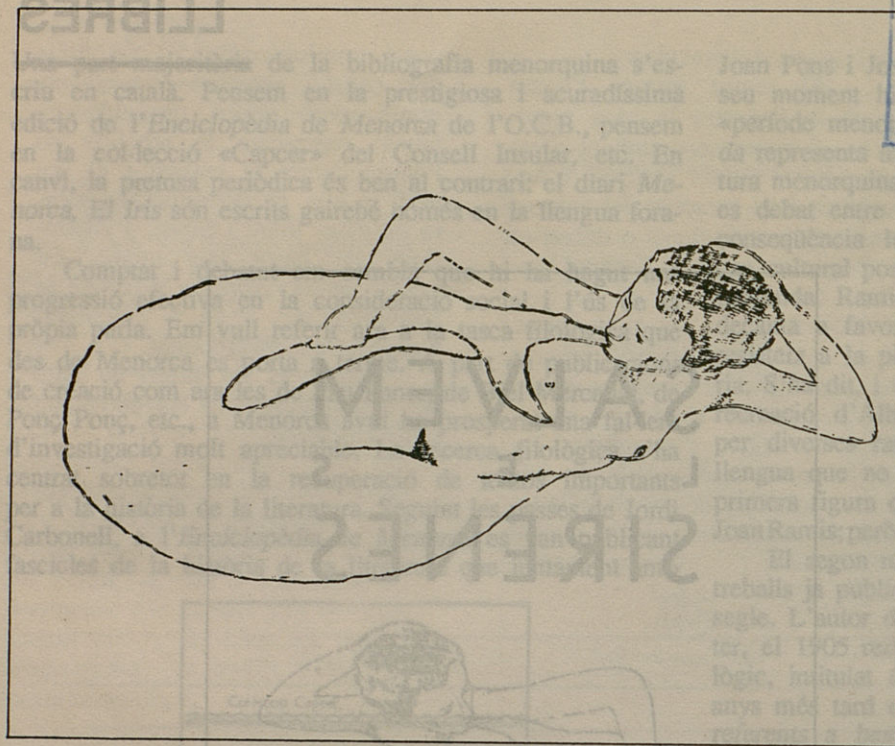
Persistent, un fi raig d'aigua degota sobre l'escenari, ressona a les orelles d'un públic invisible. L'estètica del mar, tanmateix, no se centra en el mer valor pictòric. Bezares no el veu atalaiat a una roca llunyana: s'hi capfica, el sap verd d'escuma, tumultuós, colpejant els esculls d'un llenguatge abrupte, segur, sòlid. Potser és en

aquesta insistència del mar, en l'ús de la metàfora, en l'explosió sensual, on es noten més la influència i el mestratge de Blai Bonet. Blai afirma al pròleg que «l'ésser real de la Vida el les vides, que no són nostres però són tot sovint nostres..., no únicament parla precisament perquè és amant». Bezares aconsegueix en els seus versos aquesta relació de causalitat. Potser la influència de vegades resulta massa evident, impúdica, incestuosa: hom pot endevinar un aprenentatge apassionat a través del poeta santanyiner, una lectura plena d'adoració; «El fill mort» m'ha recordat el «Mariner absent» d'Entre el coral i l'espiga; «Jo i l'espai limitat de l'avui» (Avui, bezares de sempre, em puny l'ahir,/ i

SALVEM L E S SIRENES

EDICIONS ATÀVIQUES

PER UNA CULTURA LLIBERTÀRIA

ANTONI NADAL

Entre els dies 12 i 20 del mes de novembre propassat, es va exhibir a la Casa de Cultura de Palma l'exposició «Sindicalisme i pistolerisme (1917-1923)» organitzada per l'Ateneu Llibertari Estel Negre i l'Ateneu Enciclopèdic Popular (Centre de Documentació Històrico-Social de Barcelona). Amb aquesta exposició, de contingut essencialment bibliogràfic i fotogràfic, l'Ateneu Llibertari Estel Negre ha iniciat la seva singladura, tal com afirma en l'opuscle que va editar sobre el tema de l'exposició. Amb aquests dos motius, l'Ateneu Llibertari organitzà, també, alguns actes inhabituals a Palma: presentació de vídeos obreristes, venda de publicacions llibertàries, celebració de col·loquis, etc., juntament amb la inauguració del local de l'Ateneu Llibertari. Precisament, en un tríptic que anunciava la inauguració del local podem llegir que: «La gent, especialment el jovent, necessita canviar de menú, canviar de cultura; realitzar activitats que ells mateixos facin, crear una cultura alternativa a tota aquesta domesticació institucional i politiquera. Això és el que pretén l'Ateneu Llibertari Estel Negre».

Llarga vida, doncs, a l'Ateneu Llibertari Estel Negre, que té el seu local al carrer Palau Reial, 9°, 2°, de Palma (a un tir de la seu del Consell Insular de Mallorca, de l'Ajuntament de Palma i del Parlament de les illes Balears).

m'empresona una fonda por arrossegada») juga amb la pròpia identitat -res no hi ha tan pròxim a un mateix com el nom- i l'aïlla, com sol fer Blai als seus retrats i autoretrats: «Sóc jo potser just home de prop?/ No sóc també home d'enfora?/ Sóc jo potser just En Blai de prop?/ No sóc també En Blai d'enfora?».

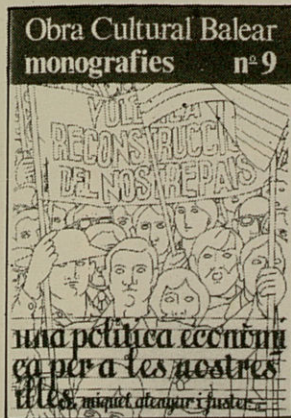
Dansaven a la pantalla fines ratlles de colors, inicis de paraules dissimulades en l'amalgama. Sou. Mirava els dibuixos que naixien i morien en un instant, amgant-se entre les planes del llibre. Miquel Mascaró, Patrick Asquith, Maria Ginard, Toni Garau, Emma Waters, Biel Thomàs; recordava les il·lustracions de l'atàvica carpeta de serigrafies Baleigs: construcció- ejaculació, paisatges sense títol, vertigens ovoides ventats pel lent giravoltar d'un ventilador.

Un llibre viu, bategant, que no minva en cap dels vint-i-set poemes (vint-i-un poemes, sis proses) que l'integren. Tanmateix, la vitalitat manifestada a través del sexe arriba a prendre proporcions desmesurades, monstruoses: «surarem/ sobre una bassa d'esperma/ i llençols»; «monstres de pell i cros-tera esclafen sexes i ossos». Mal-

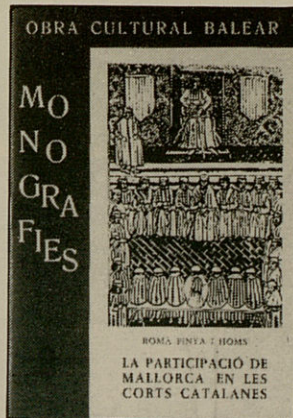
grat tot, la virulència, l'agut llenguatge de llunes i gavinets, fan part de la recerca de la conjunció entre l'ésser que parla i que és amant, que parla perquè és amant.

Es feu el silenci i l'aigua es va aturar. El silenci, que s'espesseix a la segona part del recull, és tal vegada el millor de Cos de Calitja. La vida és un devessall que sepulta i fa inútils les paraules: «El cos de paraules amb què m'arruixaràs/ serà esborrat pel silenci d'una mar oblidada». I, amb tot, el silenci pot provocar l'amarga sensació de la impotència. Qui no gosa parlar i espera els fets «s'ofega en la xarxa/ d'una història que no és història,/ perquè tota història és una trampa»; és una sirena que es mossega la coa. Vaig entendre el cercle infernal de la sirena. L'abisme del silenci», un dels poemes més bons, s'obrí amb la seva clara veritat: la vida, empetitida pels mots; la paraula, mentida blanca; el silenci, retardant el moviment de món. I a fora, amb les mans dins les butxaques, un home ha sabut fer seu el misteri, dur-lo a casa, fer-li un recer a la banyera:

«Tenc la banyera plena de sirenes
Que m'omplen els ulls de maregassa.»

200 PTS.

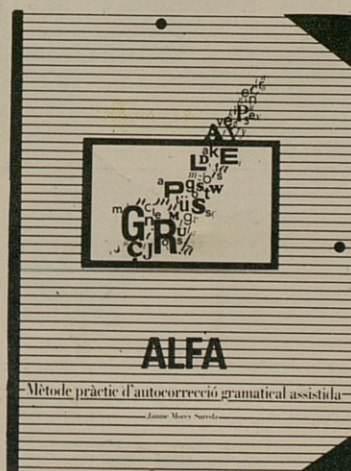
200 PTS.

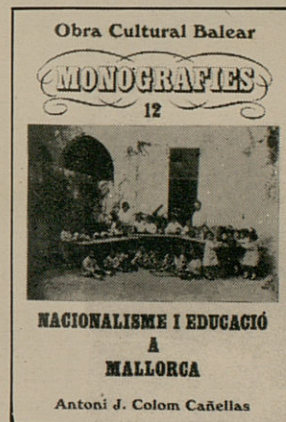
200 PTS.

200 PTS.

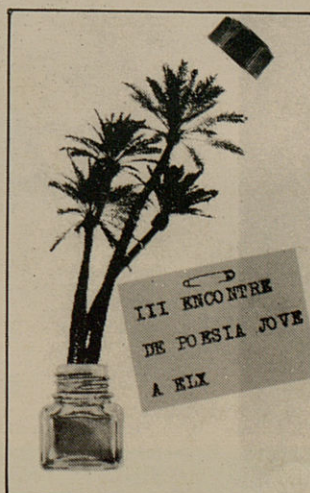
250 PTS.

200 PTS.

500 PTS.

500 PTS.

PUBLICACIONS O.C.B.